

PROTIMONOPOLNÝ ÚRAD SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Protimonopolný úrad
Slovenskej
republiky

**SEKTOROVÁ SPRÁVA O FUNGOVANÍ TRHU
SO ZEMNÝM PLYNOM V SR**

November 2010

Obsah

Úvod	3
1 Význam a využitie zemného v plynu v hospodárstve SR	4
2 Štruktúra a fungovanie trhu so zemným plynom v SR	6
2.1 Hráči na trhu so zemným plynom v SR	7
2.2 Produkcia zemného plynu v SR	9
2.3 Preprava zemného plynu v SR	9
2.4 Distribúcia zemného plynu v SR	11
2.5 Skladovanie zemného plynu v SR	12
2.6 Obchodovanie a dodávka zemného plynu koncovým zákazníkom v SR ...	14
2.6.1 Prístup k zdrojom zemného plynu v SR a ich diverzifikácia	16
2.6.1.2 Veľkoobchod so zemným plynom	18
2.6.1.3 Vyhodnotenie možností SR v oblasti zdrojov zemného plynu	20
2.6.2 Prístup k prepravným kapacitám v SR a ich využitie	20
2.6.2.1 Posúdenie prepravy plynu všeobecne a v podmienkach SR z hľadiska hospodárskej súťaže	23
2.6.2.2 Záverečné zhodnotenie oblasti prepravy zemného plynu v SR	25
2.6.3 Prístup k distribučným kapacitám v SR	26
2.6.4 Prístup k podzemným zásobníkom zemného plynu v SR a ich využitie	29
2.6.4.1 Posúdenie využívania podzemných zásobníkov z pohľadu rozvoja hospodárskej súťaže na trhu s plynom v SR	31
2.6.4.2 Záverečné zhodnotenie situácie na trhu skladovania zemného plynu v SR ..	34
2.6.5 Prístup dodávateľa zemného plynu k zákazníkom	35
2.6.5.1 Problémy zákazníkov pri zmene a výbere dodávateľov v prípade viacnásobnej dodávky plynu	37
2.6.5.2 Zhodnotenie možností prístupu dodávateľov k zákazníkom na trhu so zemným plynom v SR	38
2.6.6 Ďalšie faktory pôsobiace na rozvoj konkurencie v oblasti dodávok zemného plynu v SR	39
2.6.6.1 Vertikálna integrácia a unbundling	39
2.6.6.2 Regulácia, legislatíva a štátne intervencie	41
2.6.6.2.1 Cenová regulácia a jej možný vplyv na vývoj cien zemného plynu pre regulovaný segment domácností.	43
2.6.6.3 Transparentnosť a prístup k informáciám	48
Záver	50
Prílohy k sektorovej správe o fungovaní trhu so zemným plynom v SR	53

Úvod

Hodnoteniu a podmienkam rozvoja hospodárskej súťaže v oblasti energetiky a tým aj v oblasti plynárenstva sa pre jej významné postavenie v národnom hospodárstve jednotlivých krajín ako aj na celkovom trhu EÚ v poslednom období pozornejšie venujú národné i európske súťažné a regulačné orgány. Samotná Európska komisia na základe výsledkov rozsiahleho prieskumu európskeho trhu v oblasti energetiky uskutočnenom v roku 2007¹ dospela k záveru, že sa situácia na tomto trhu napriek legislatívnym zmenám a úsiliu národných a európskych autorít o liberalizáciu a vytvorenie podmienok pre rozvoj súťaže nevyvíja dostatočne v prospech zvyšovania konkurencie a výhod pre konečného spotrebiteľa.

V plynárenskom sektore na seba vertikálne nadväzuje niekoľko úrovní – ťažba plynu, jeho preprava, skladovanie, distribúcia a predaj konečnému zákazníkovi. Niektoré z týchto úrovní, ako napr. preprava a distribúcia majú charakter prirodzeného monopolu, kde popri existujúcich sieťach nie je efektívne budovať ďalšie paralelné siete. Nedá sa tu teda očakávať vytvorenie konkurenčného prostredia. Avšak napr. v oblasti predaja zemného plynu je možné, aby sa konkurencia rozvinula a na trhu pôsobilo viacero hráčov.

Transponovaním pravidiel 2. energetického balíčka Európskej komisie do národných legislatív jednotlivých štátov EÚ sa aj slovenský trh so zemným plynom stal legislatívne plne liberalizovaným na všetkých odberateľských úrovniach. Od 1.7.2007, kedy sa oprávnenými odberateľmi stali aj domácnosti, majú noví dodávatelia zabezpečené zákonné podmienky pre vstup na tento trh.

Napriek tomu však do konca roku 2008 nezmenil, až na jeden prípad odberateľa s krátkodobou dodávkou plynu naraz od dvoch dodávateľov, žiadny odberateľ v SR svojho dodávateľa a na trhu so zemným plynom pôsobila naďalej jediná, historicky dominantná, vertikálne prepojená spoločnosť Slovenský plynárenský priemysel, a.s. (ďalej len „SPP, a.s.“).

Cieľom tejto sektorovej správy je popísanie situácie na trhu so zemným plynom v SR z hľadiska jeho úrovní a hráčov na jednotlivých týchto úrovniach pôsobiacich, avšak podrobnejšie sa táto správa zameriava najmä na vyhodnotenie situácie a stavu hospodárskej súťaže v oblasti dodávok zemného plynu koncovým spotrebiteľom, spolu s vyhodnotením konkrétnych faktorov ovplyvňujúcich jej ďalší rozvoj. Zároveň je cieľom tejto štúdie posúdenie vývoja a zmien na tomto trhu zaznamenaných najmä v roku 2009 vstupom nových hráčov na slovenský trh dodávok zemného plynu a vytypovanie problematických oblastí, s ktorými sa z hľadiska hospodárskej súťaže noví hráči pri svojom pôsobení na tomto trhu stretávajú (aj v porovnaní so situáciou v niektorých krajinách EÚ).

Protimonopolný úrad pri vypracovávaní správy vychádzal najmä z verejne dostupných zdrojov a informácií, z materiálov a štúdií vypracovaných európskymi inštitúciami, pripomienok jednotlivých účastníkov trhu k danému materiálu, ako aj z podnetov, materiálov a informácií spracovaných pri svojej predchádzajúcej činnosti.

---

¹ http://ec.europa.eu/competition/sectors/energy/inquiry/full_report_part1.pdf

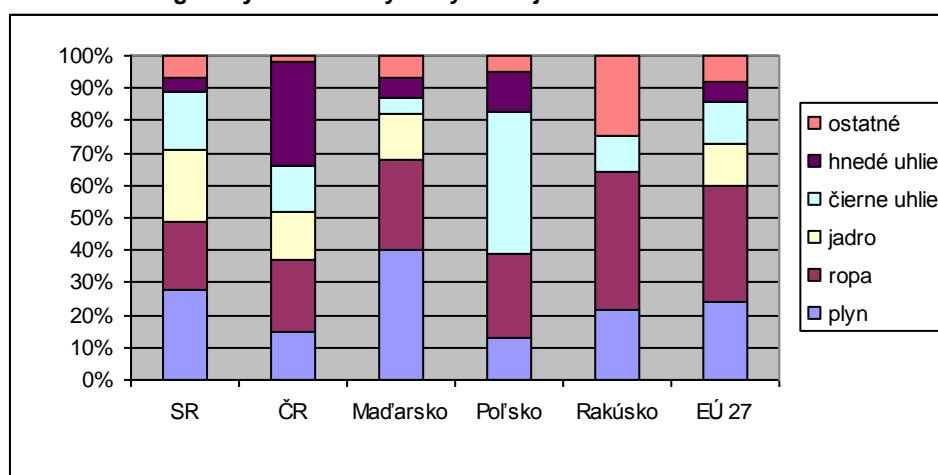
1 Význam a využitie zemného v plynu v hospodárstve SR

Zemný plyn patrí v súčasnosti medzi najvýznamnejšie fosílné palivá v skupine neobnoviteľných energetických zdrojov, ktoré je vzhľadom na svoje vlastnosti širokospektrálne využívané. V hospodárstve sa všeobecne využíva najmä ako:

- i. surovina na výrobu ďalších produktov (napr. dusíkatých hnojív, plastických hmôt, lepidiel a pod.)
- ii. zdroj na výrobu elektrickej energie a tepla pre priemysel a domácnosti
- iii. vo forme stlačeného zemného plynu (CNG) ako palivo pre dopravné prostriedky.

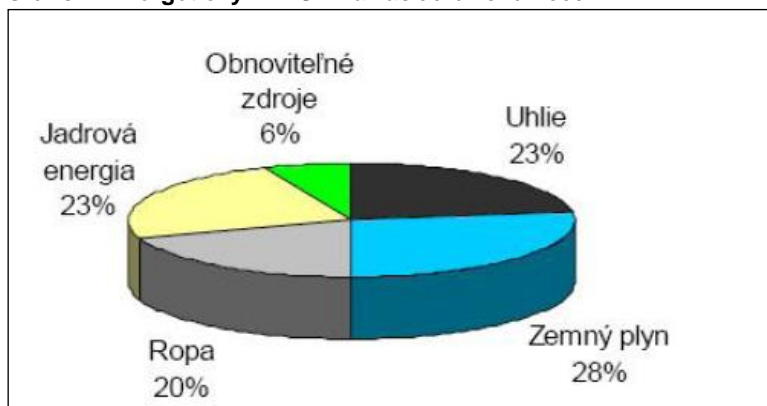
Grafy č. 1 a č. 2 zobrazujú zastúpenie jednotlivých zdrojov energie v SR a pre porovnanie aj energetický mix vybraných krajín EÚ.

Graf č. 1: Energetický mix SR a vybraných krajín EÚ v roku 2007

Zdroj: Eurostat Pocketbook: Energy, Transport and Environment Indicators, 2009 edition

Graf č. 2 Energetický mix SR na začiatku roku 2009

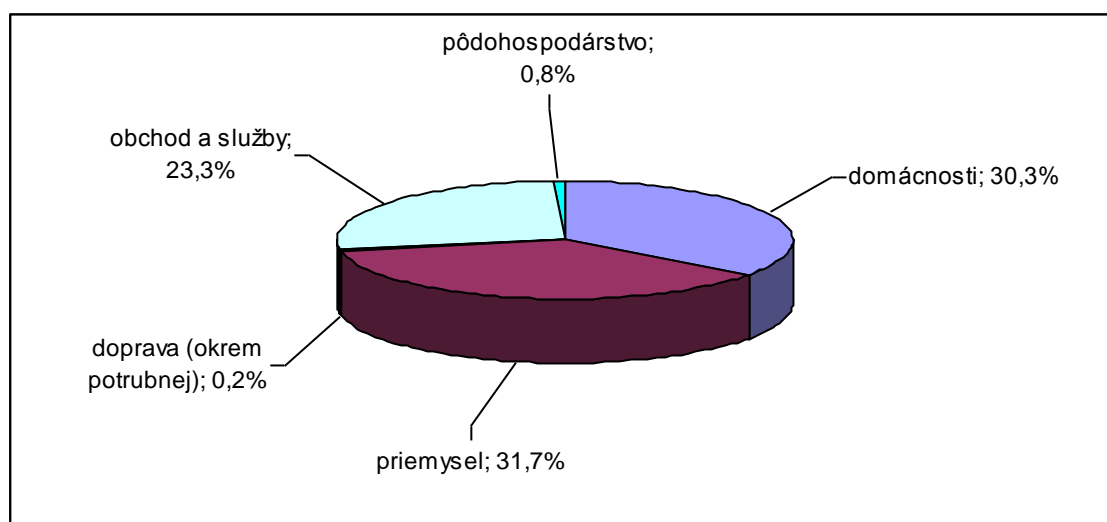
Zdroj: http://www.energofutura.com/uploads/fck/file/5_Urban_Rusnak.pdf

Oproti údajom o využívaní energetických zdrojov v EÚ27, kde je najdôležitejším zdrojom ropa, pričom plyn predstavuje okolo 24% (význam stúpol

o 20% od roku 1997²), tvorila spotreba zemného plynu v SR v rovnakom období 28%. Táto hodnota sa na začiatku roku 2010 nezmenila. V porovnaní s ostatnými susednými krajinami je SR po Maďarsku v poradí druhou krajinou s najväčším využívaním tejto suroviny. Z hľadiska objemu sa spotreba plynu v SR pohybovala v rokoch 2004-2009 zhruba okolo 5-6 mld. m³, pričom historicky hlavným zdrojom zemného plynu pre potreby slovenského trhu predstavuje jeho dovoz z Ruska (viac ako 95%) a len malé množstvo pochádza z tuzemských zdrojov⁴.

Zastúpenie zemného plynu v jednotlivých oblastiach hospodárstva v SR zobrazuje Graf č. 3, z ktorého vyplýva, že najviac plynu spotrebuje priemyselná výroba (39%) a domácnosti (34%). Z hľadiska jednotlivých druhov priemyselného využitia je zemný plyn potrebný najmä v hutníctve, strojárstve, keramickom a sklárskom priemysle, stavebníctve, potravinárstve a poľnohospodárstve, ako aj v chemickom a farmaceutickom priemysle.

Graf č. 3: Konečná spotreba zemného plynu v SR podľa odvetví za rok 2008

Zdroj: Spracované na základe údajov Štatistického úradu SR (Energetika 2008)

Na základe vyššie uvedeného sa dá konštatovať, že tak v súčasnosti (ale aj v blízkej budúcnosti) ostáva zemný plyn v SR jedným z najdôležitejších energetických zdrojov, a má preto veľký vplyv na fungovanie celého národného hospodárstva⁵. Zameniteľnosť zemného plynu s inými zdrojmi energie je síce možná, z krátkodobého a strednodobého hľadiska však len čiastková a nedokonalá. Zmeny z jedného zdroja na druhý sú totiž pre odberateľov spojené s významným zvýšením nákladov⁶.

² Zdroj: Eurostat Pocketbook: Energy, Transport and Environment Indicators, 2009 edition

³ Viac k vývoju spotreby v SR a v EÚ v **Prílohe č. 3**

⁴ Viac k zdrojom v 2. časti tejto správy.

⁵ Otázky dôležitosti a vplyvu zemného plynu na hospodárstvo SR a HDP krajiny sa rozoberali najmä na začiatku roku 2009, kedy bolo Slovensko pre spor Ruska a Ukrajiny zasiahnuté prvou vážnejšou plynovou krízou. Z krajín EÚ plynová kríza najväčšmi postihla Slovensko a Bulharsko. Slovensko je hneď po Holandsku druhou najplynofikovanejšou krajinou Európy. Podobne je na tom aj slovenský priemysel. Spolu s takmer nulovou diverzifikáciou zdrojov zemného plynu je rozvinutá plynifikácia hlavným dôvodom, prečo sa zastavenie dodávok zemného plynu dotklo SR tak dramaticky. (Zdroj: <http://www.zahranicnapolitika.sk/index.php?id=755&tl=13>) Viac k plynovej kríze v **Prílohe č. 2**

⁶ http://ec.europa.eu/competition/sectors/energy/inquiry/full_report_part1.pdf

2 Štruktúra a fungovanie trhu so zemným plynom v SR

Pre pochopenie organizácie a fungovania trhu so zemným plynom je potrebné si uvedomiť, akým spôsobom sa plyn dostáva ku konečnému zákazníkovi.

V sektore plynárenstva na seba vo všeobecnosti nadväzuje niekoľko úrovní, pričom proces dodávky plynu je realizovaný viacerými subjektmi na danom trhu. Hlavnými oblasťami v rámci štruktúry trhu so zemným plynom sú produkcia zemného plynu a infraštruktúra pozostávajúca z prepravných a distribučných sietí, ktorými sa plyn dostáva prostredníctvom dodávateľsko - odberateľského vzťahu až ku konečnému zákazníkovi. Ďalšími medziúrovňami môžu byť tzv. LNG terminály (preprava skvapalneného zemného plynu)⁷, skladovanie zemného plynu na vykrývanie disproporcií medzi dopytom a jeho spotrebou v rôznych časových obdobiach, či obchodovanie s plynom ako komoditou prostredníctvom plynárenských obchodných centier tzv. „hubov“⁸.

Obr. č. 1 zobrazuje organizáciu trhu so zemným plynom z hľadiska jeho fyzického toku, ktorý zabezpečujú prevádzkovatelia jednotlivých sietí, na jednej strane a obchodného toku a vzťahov, kde sú hlavnými účastníkmi trhu obchodníci a dodávateľia⁹ zemného plynu, na strane druhej.

Ako už bolo spomenuté v úvode správy, niektoré z vyššie uvedených úrovní ako napr. infraštruktúra na prepravu a distribúciu zemného plynu sú investične náročné na výstavbu a údržbu, ich paralelná realizácia alternatívnymi hráčmi na konkrétnom národnom či lokálnom trhu by bola z ekonomického hľadiska neefektívna. Hoci sú prepravné a distribučné siete pre dodávku plynu konečnému zákazníkovi nevyhnutné, z hľadiska hospodárskej súťaže sa nedá očakávať vstup nových subjektov na tieto časti plynárenského trhu. Najperspektívnejšou pre rozvoj konkurencie na trhu so zemným plynom v tej ktorej krajine je oblasť obchodovania a dodávok zemného plynu. Z tohto dôvodu sú nasledujúce časti správy síce venované aj popisu a fungovaniu jednotlivých úrovní na trhu so zemným plynom v SR, no podrobnejšie sa zameriavajú najmä na dôležitosť jednotlivých úrovní pre posudzovanie súťaže, jej podmienok a problémových oblastí práve v súvislosti s postavením obchodníkov/ dodávateľov zemného plynu na tomto trhu.

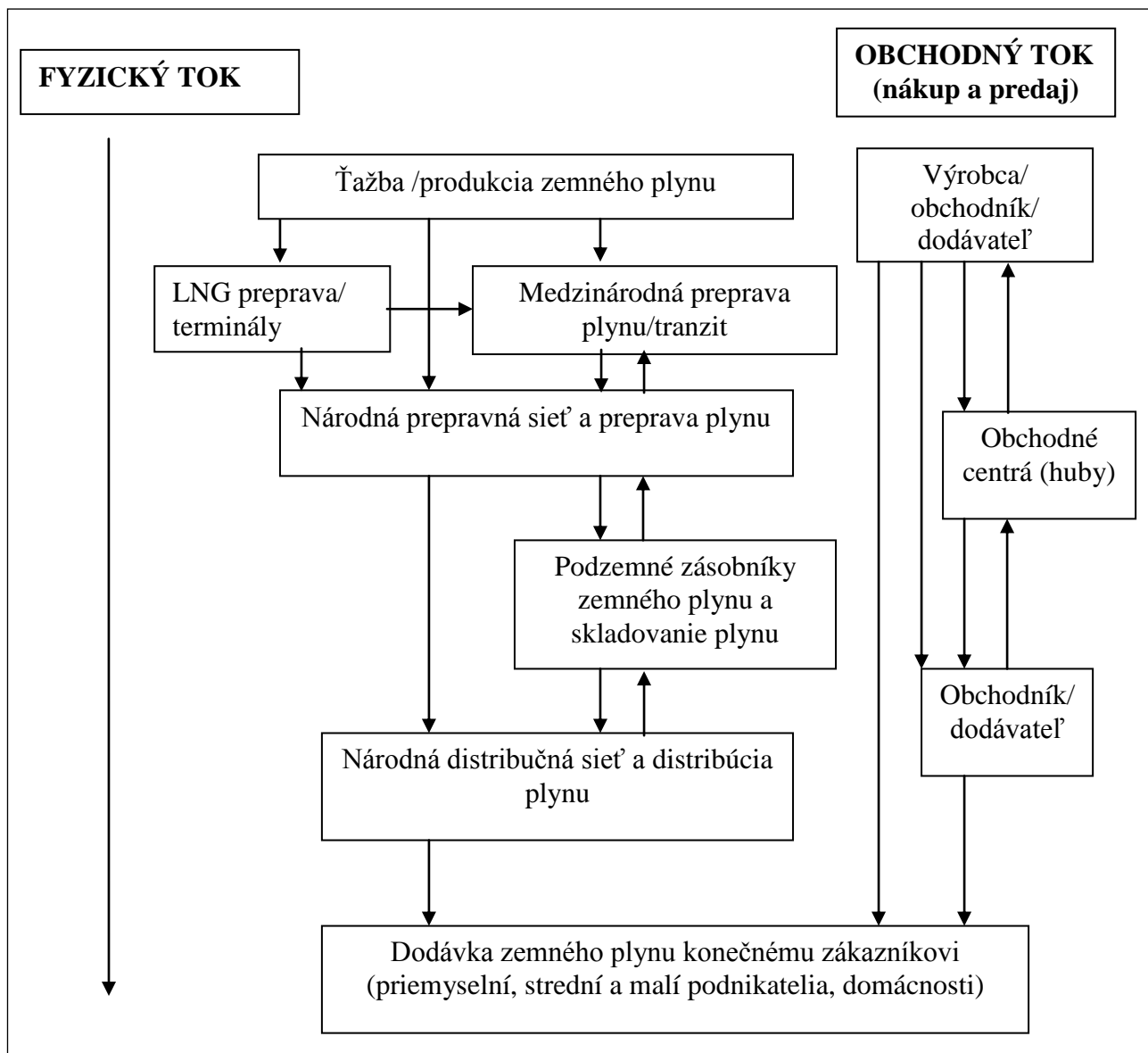
---

⁷ LNG („liquified natural gas“) je zemný plyn skvapalnený znížením jeho teploty na -161°C , čím sa dosiahne až šesťstónásobná redukcia jeho objemu. Skvapalňovanie zemného plynu vytvára pre účastníkov trhu možnosť prístupu k ďalším zdrojom plynu, ktorý je produkovaný aj vo vzdialenejších krajinách a ktorého medzičlánkom pri preprave je transport na tankerových lodiach po mori. LNG reťazec pozostáva z niekoľkých fáz, ktorými sú: už spomínané skvapalňovanie zemného plynu, jeho uskladnenie a nakládka na LNG tanker, transport loďou, vykládka LNG z tankera, jeho uskladnenie a následné splyňovanie a napojenie na prepravnú sieť, ktorou sa zas v plynnom skupenstve zemný plyn transportuje konečnému zákazníkovi.

⁸ Plynárenský „hub“ alebo uzol je obchodno – logistické centrum, kde sa stretávajú viacerí obchodníci so zemným plynom a realizujú svoje obchodné aktivity v tejto oblasti. Väčšinou sú to miesta, v ktorých sa pretínajú rôzne plynovody a v ich okolí sa nachádza aj viacero zásobníkov zemného plynu. Ich význam spočíva vo zvyšovaní likvidity plynu a flexibility pri jeho zobchodovaní (rýchlo a bez bariér). Špecifickom je pre tieto miesta aj krátkodobá tvorba cien na rozdiel od klasického stanovenia cien pri podpise dlhodobých kontraktov na dodávku plynu, ktoré sú v oblasti plynárenstva bežné.

⁹ Pod pojmom „obchodník“ sa vo všeobecnosti rozumie subjekt, ktorý nakupuje zemný plyn za účelom jeho ďalšieho predaja. Obchodníkom môže byť však subjekt, ktorý plyn nakupuje len virtuálne a ďalej ho predáva ďalšiemu obchodníkovi za účelom dosiahnutia zisku, alebo to môže byť subjekt, ktorý plyn dodáva konečnému zákazníkovi a vtedy o ňom hovoríme ako o „dodávateľovi“. Niekedy sa teda pojmy „obchodník“ a „dodávateľ“ môžu v tejto správe prelínať.

Obr. č. 1: Organizácia trhu so zemným plynom

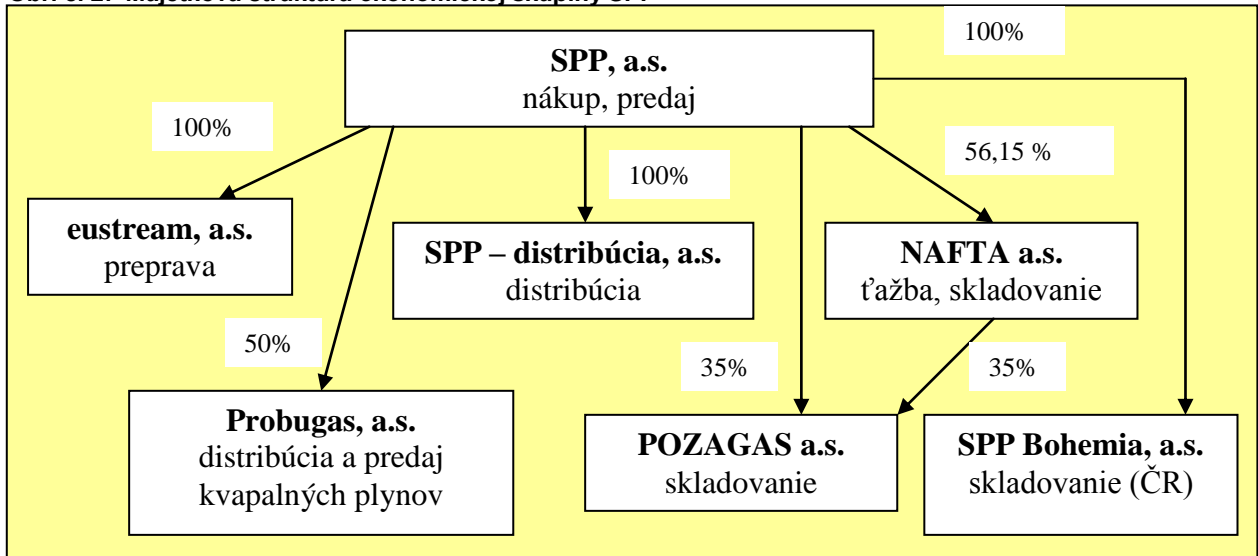

2.1 Hráči na trhu so zemným plynom v SR

Na trhu so zemným plynom na území SR je z hľadiska hospodárskej súťaže dominantnou spoločnosťou SPP, a.s., ktorá prostredníctvom svojich dcérskych spoločností zastrešuje všetky oblasti týkajúce sa podnikateľských aktivít v rámci tejto ekonomickej oblasti. V rámci vertikálneho prepojenia patria do ekonomickej skupiny SPP hlavne spoločnosti SPP, a.s. (obchod s plynom), eustream, a.s. (preprava plynu) a SPP - distribúcia, a.s. (distribúcia plynu). Ďalšími spoločnosťami pôsobiacimi na trhu s plynom v rámci tejto ekonomickej skupiny sú NAFTA a.s., Bratislava (ďalej len „NAFTA a.s.“) zaoberajúca sa uskladňovaním zemného plynu, ako aj ťažbou zemného plynu a ropy, POZAGAS a.s. a SPP Bohemia, a.s. Praha

zaoberajúce sa uskladňovaním zemného plynu. Obr. č. 2 graficky znázorňuje majetkové prepojenie v ekonomickej skupine SPP.

Obr. č. 2: Majetková štruktúra ekonomickej skupiny SPP

Začiatok roku 2009 znamenal reálny vstup konkurencie na trh so zemným plynom v SR. V oblasti dodávok zemného plynu, najmä pre priemyselných odberateľov, začali okrem SPP, a.s. rozvíjať svoju činnosť ďalšie významné spoločnosti s medzinárodným pôsobením v oblasti energetiky – nemecký energetický koncern RWE cez svoju dcérsku spoločnosť RWE Gas Slovensko, s.r.o., holandsko – britský koncern SHELL prostredníctvom dcérskej spoločnosti Shell Slovakia, s.r.o., nemecký dodávateľ plynu VNG cez svoje zastúpenie s názvom VNG Slovakia, spol. s r.o. a český obchodník s elektrinou vstupujúci aj na trh so zemným plynom prostredníctvom dcérskej spoločnosti Lumius Slovakia, s.r.o. (ďalej len „RWE Slovensko, Shell Slovakia, VNG a Lumius“). Svoje rozhodnutie vstúpiť na slovenský trh odôvodňujú spoločnosti svojimi skúsenosťami v tejto oblasti v susedných stredoeurópskych krajinách a prirodzeným rozširovaním a diverzifikáciou svojich aktivít na nové trhy.

Vstúpiť na trh dodávok plynu v SR už od konca roku 2008 avizuje aj dcérska spoločnosť ruského Gazprom Exportu - VEMEX Energo, s.r.o., ešte stále ako hráč na našom trhu reálne nepôsobí. Spoločnosť, ktorá je dnes v ČR druhým hlavným alternatívnym dodávateľom plynu s podielom 9%, však v júni tohto roka oznámila, že už rokuje o zmluvných podmienkach s niektorými slovenskými odberateľmi¹⁰.

Vstup na trh v druhom polroku 2010 avizoval aj český významný energetický koncern - spoločnosť ČEZ, ktorý už na slovenskom trhu pôsobí ako dodávateľ elektriny¹¹. Na trhu dodávok plynu v ČR dokázal získať za svoje polročné pôsobenie 2,1%-ný podiel v segmente firemných zákazníkov a od polovice roku 2010 začal ponúkať svoje služby v oblasti dodávok plynu aj domácnostiam¹². Podobné výsledky chce spoločnosť dosiahnuť aj na slovenskom trhu.

¹⁰ <http://ekonomika.sme.sk/c/5414246/gazprom-zabouje-o-nas-trh.html>

¹¹ <http://hnonline.sk/c1-42468950-prichadza-cez-a-lacnejsi-plyn>

¹² V ČR dodávky plynu pre domácnosti nie sú regulované.

2.2 Produkcia zemného plynu v SR

V SR sa ťažbou plynu zaoberá spoločnosť NAFTA a.s., v ktorej má majetkový podiel aj spoločnosť SPP, a.s. V malom množstve zemný plyn ťaží aj spoločnosť Engas, s.r.o. Nitra, jedná sa však o neštandardný plyn, ktorý nie je vhodný na bežné použitie.

Domáca ťažba zemného plynu je v porovnaní s celkovou spotrebou SR zanedbateľná a v súčasnosti stagnuje (ročne tvorí okolo 2%). Prípadné zmeny do tohto trendu môžu priniesť len novoobjavené ložiská. Realizácia samotnej ťažby však závisí od technickej a investičnej náročnosti prieskumov. Ťažobné objemy budú závisieť od rozsahu, charakteru a lokalizácie nálezísk. Napriek týmto aktivitám nebude zrejme nikdy ťažba v SR zohrávať rozhodujúcu úlohu pri zásobovaní slovenských spotrebiteľov plynom.

Ešte do konca roku 2008 využívala vyťažený zemný plyn na svoje aktivity len spoločnosť SPP – distribúcia, a.s. Podľa informácií úradu odoberá v súčasnosti plyn od spoločnosti NAFTA a.s. už aj ďalšia spoločnosť mimo ekonomickej skupiny SPP. Napriek obmedzenému množstvu teda môže mať využívanie domácej ťažby do určitej miery vplyv aj na rozvoj trhu v oblasti dodávok zemného plynu v SR.

Proces vytvárania konkurenčného trhu s plynom v SR však neobmedzuje výrazne len nízka domáca ťažba, ale aj historicky a geograficky daná závislosť SR na jednom zdroji plynu, a to od ruskej spoločnosti Gazprom Export. Plyn dovezený z Ruskej federácie sa na celkovej spotrebe plynu na Slovensku podieľal doposiaľ vždy viac ako 95 %. Napriek tomu, že plynová kríza na začiatku roku 2009 poukázala na riziká jednostrannej závislosti Slovenska na jedinom zdroji plynu, ruský plyn dodnes ostáva najvýznamnejším zdrojom pre potreby slovenského trhu a zákazníkov (bližšie o prístupe k zdrojom zemného plynu a k možnostiam diverzifikácie týchto zdrojov v súvislosti s rozvojom konkurencie na trhu SR v časti 2.6.1 tejto správy).

2.3 Preprava zemného plynu v SR

V SR zabezpečuje prepravu zemného plynu jediná spoločnosť - eustream, a.s. (bývalá SPP – preprava, a.s.), právne oddelená 100% dcérska spoločnosť spoločnosti SPP, a.s. Eustream, a.s. je jedným z najväčších prepravcov zemného plynu v EÚ, ktorý vykonáva tak medzinárodnú prepravu ruského plynu pre odberateľov v zahraničí¹³, ako aj prepravu plynu pre potreby slovenského trhu¹⁴. V roku 2008 uzavrela spoločnosť eustream, a.s. novú dlhodobú zmluvu o podmienkach prepravy plynu so svojim historickým partnerom - spoločnosťou Gazprom Export, platnou od januára 2009 na ďalších 20 rokov. Každá spoločnosť, ktorá má záujem o prepravu plynu pre potreby slovenského trhu, t.j. tak SPP, a.s.,

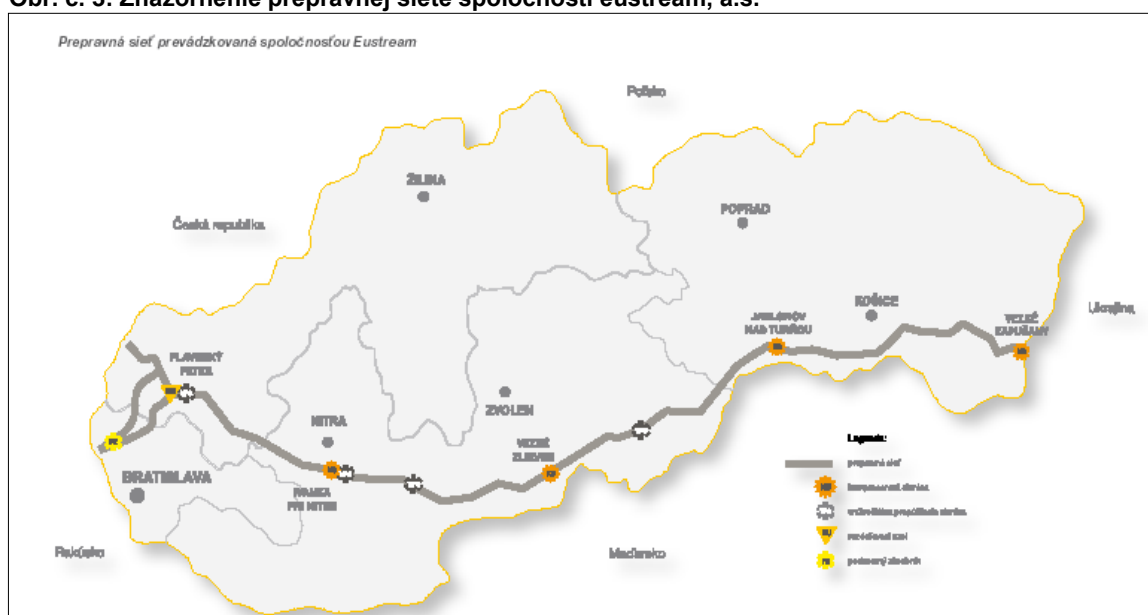
¹³ Prepravovaný plyn zabezpečuje zhruba 20% celkovej spotreby zemného plynu v krajinách EÚ.

¹⁴ Tranzit predstavuje ročne zhruba až 90% z hodnoty skutočných ročných priemerných prietokov plynu v rámci zakontrahovanej kapacity prepravnej siete eustream, a.s., pričom preprava plynu pre domáce potreby na základe tohto ukazovateľa v období rokov 2004-2008 postupne klesala (vyhodnotené na základe údajov na stránke www.eustream.sk)

ako aj ostatní dodávatelia, uzatvára v prípade potreby s prevádzkovateľom prepravnej siete zmluvu o preprave plynu.

Preprava zemného plynu je odvetvie, v ktorom existujú výrazné úspory z rozsahu a ktoré je náročné na investičné náklady. Podmienky vytvorenia súťaže v tejto oblasti sú preto limitované. Vzhľadom na to, že prepravu zemného plynu pre potreby slovenských odberateľov zabezpečuje len spoločnosť eustream, a.s. a k prepravnej sieti tejto spoločnosti neexistujú na území SR paralelné alebo alternatívne prepravné siete, nedá sa v SR v tejto oblasti hovoriť o existencii konkurenčného prostredia. Všetci súčasní i potenciálni dodávatelia plynu v SR musia mať tak uzavreté zmluvy s prevádzkovateľom jedinej existujúcej prepravnej siete a využívať na svoje podnikanie len kapacity spoločnosti eustream, a.s.

Obr. č. 3: Znáznornenie prepravnej siete spoločnosti eustream, a.s.

Zdroj: Výročná správa spoločnosti eustream, a.s. 2008

Z hľadiska konkurenčného tlaku majú na aktivity a pôsobenie spoločnosti eustream, a.s. vplyv len projekty na výstavbu nových plynovodov v rámci Európy. Okrem projektu Nabucco, ktorý je najviac skloňovaným aj v súvislosti s jeho možným využitím v rámci diverzifikácie zdrojov SR¹⁵, ide najmä o nové prepravné kapacity plynovodov South Stream či Nord Stream. Tieto môžu mať však z dlhodobšieho hľadiska skôr vplyv na postavenie spoločnosti a výšku objemov prepravovaného zemného plynu do krajín EÚ cez územie SR v rámci medzinárodnej prepravy¹⁶.

¹⁵ Viac o projekte Nabucco ako aj ďalších plánovaných plynovodoch v Prílohe č. 4.

¹⁶ Pokles v objeme tranzitu plynu zaznamenala spoločnosť aj po spustení plynovodu Jamal v rokoch 1999-2000. Slovenský prevádzkovateľ prepravnej siete však tvrdí, že napriek výstavbe konkurenčných prepravných sietí a diverzifikácii zdrojov plynu v rámci Európy, existuje priestor na to, aby si svoje postavenie na trhu prepravy a tranzitu plynu mohol naďalej upevňovať. V budúcnosti sa očakáva celkový rast spotreby zemného plynu a jeho zvýšené využitie najmä v oblasti energeticky náročného priemyslu (napr. výstavba nových paroplynových elektrární aj na Slovensku), čo by predstavovalo priestor pre nové kontrakty aj v oblasti prepravy plynu. Na dynamicky meniacom sa trhu s

Tarify za prístup do prepravnej siete sú na Slovensku regulované, navrhované slovenským prepravcom plynu na základe benchmarku s okolitými krajinami a každoročne odsúhlasené regulátorom v oblasti energetiky – Úradom pre reguláciu sieťových odvetví (ďalej len „ÚRSO“). Konečná cena za prepravu plynu pre jednotlivých záujemcov je teda závislá od objemu prepravovaného plynu a dĺžky obdobia kontraktu na jeho prepravu. Regulátor tiež dohliada na to, aby boli štruktúra a spôsob výpočtu ceny dostatočne transparentné a jednotné pre každého účastníka trhu s plynom. ÚRSO ani PMÚ SR nezaznamenal sťažnosti na konanie prevádzkovateľa prepravnej siete v cenovej oblasti, čo napovedá o nediskriminačnom správaní monopolného prevádzkovateľa prepravnej siete na trhu v SR.

2.4 Distribúcia zemného plynu v SR

V SR distribúciu zemného plynu zabezpečuje predovšetkým najväčšia distribučná spoločnosť, SPP – distribúcia, a.s., 100%-ná dcérska spoločnosť SPP, a.s., ktorej siete pokrývajú celé územie SR. Okrem SPP – distribúcia pôsobí v tejto oblasti aj niekoľko malých, menej významných lokálnych prevádzkovateľov distribučných sietí, ktoré

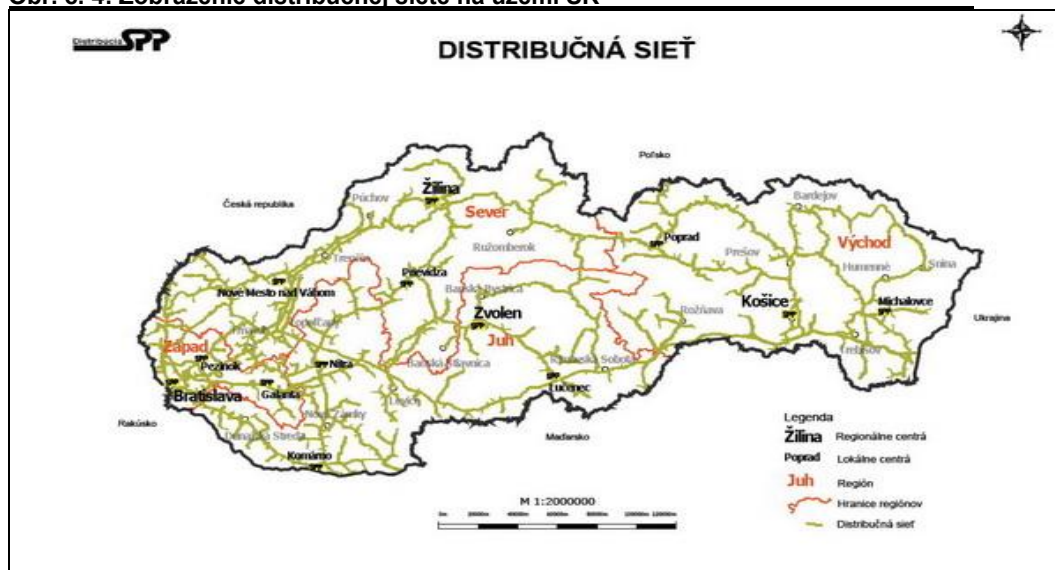
- vznikli oblastiach, kde nebola distribučná sieť spoločnosti SPP – distribúcia, a.s. vôbec, alebo bola nedostatočne vybudovaná (priemyselné parky, tzv. nové satelitné obytné územia),
- historicky vznikali v areáloch veľkých firiem (napr. Duslo Šaľa, a.s.).

Distribúcia zemného plynu je ďalšou plynárenskou úrovňou, pre ktorú sú charakteristické významné úspory z rozsahu, teda popri existujúcich sieťach nie je efektívne budovať ďalšie paralelné distribučné siete a distribúcia zemného plynu má preto charakter prirodzeného monopolu. Možnosť vytvorenia konkurencie v rámci distribúcie zemného plynu na území SR tak de facto neexistuje.

---

plynom je však dnes ťažké predpokladať všetky zmeny a vývoj faktorov ako sú ceny, spotreba, dopyt, či legislatíva, hospodárska a politická situácia v jednotlivých krajinách.

Obr. č. 4: Zobrazenie distribučnej siete na území SR

Zdroj: <http://www.spp-distribucia.sk/Portal3/DesktopDefault.aspx?tabid=1059>

2.5 Skladovanie zemného plynu v SR

Spotreba zemného plynu koncovými zákazníkmi je počas roka nestabilná. Kolíše v závislosti od druhu odberu a od striedania ročných období. Zmluvy medzi producentmi zemného plynu a ich zákazníkmi pritom však štandardne obsahujú klauzulu „take-or-pay“¹⁷, na základe ktorej obchodník s plynom resp. dodávateľ plynu odoberá dlhodobo stabilné množstvá. Pre dodávateľské spoločnosti alebo spoločnosti obchodujúce s plynom sa preto stáva nevyhnutným uskladňovanie zemného plynu v podzemných zásobníkoch, ktoré umožňuje túto časovú disproporciu odstrániť a pomáha stabilizovať dodávky plynu pre koncových odberateľov.

Hlavnou úlohou podzemných zásobníkov je teda vyplniť medzeru medzi dodávkami zemného plynu a jeho skutočnou spotrebou. Z technického hľadiska slúži takto uskladnený zemný plyn aj na vyvažovanie plynárenských sietí. V poslednom období bola zdôraznená aj úloha zásobníkov ako nástroja bezpečnosti dodávok plynu v prípade nepredvídaných situácií. Ďalšou rozvíjajúcou sa možnosťou pre ich komerčné využívanie je aj podpora obchodovania na spotových trhoch s plynom.

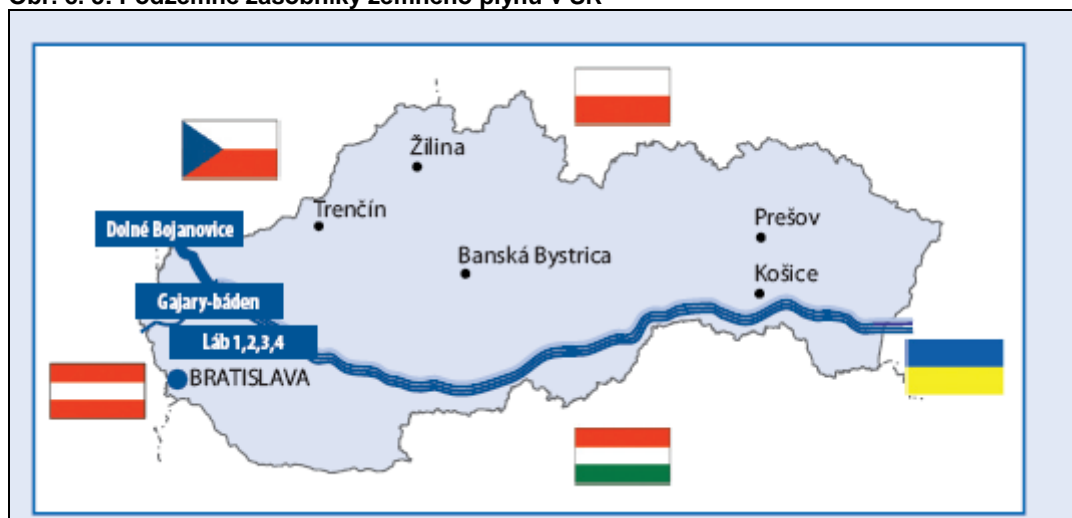
Na Slovensku sa uskladňovaním zemného plynu zaoberajú dve spoločnosti-NAFTA a.s., ktorá je jednou z významnejších aj v európskom meradle, a POZAGAS a.s. V oboch spoločnostiach je vlastníkom aj SPP, a.s. a oba zásobníky sú napojené tak na domácu prepravnú či distribučnú sieť, ako aj na medzištátny prepojavací uzol Baumgarten.

¹⁷ Klauzula v preklade „zober alebo zaplat“ znamená podmienku a povinnosť odberateľa odobrať plyn v stanovenom objeme a zaplatiť zaň za každých okolností, teda aj vtedy, ak stanovený objem odberateľ nepotrebuje.

Okrem vyššie uvedených zásobníkov môže SR využiť aj podzemný zásobník na území ČR Dolní Bojanovice. Ide o flexibilný zásobník s možnosťou krátkodobého striedania procesov vtláčania a následnej ťažby zemného plynu (po 6 hodinách)¹⁸. V minulosti a zrejme aj v budúcnosti bude využívaný najmä na fyzické vyvažovanie plynárenskej siete v SR.

Ďalšie zásobníky zemného plynu sa nachádzajú aj v blízkosti slovenských hraníc – v ČR a v rakúskom Baumgartene. Hoci do konca roku 2008 neboli účastníkmi trhu s plynom v SR aktívne využívané, v budúcnosti sa očakáva oživenie podnikateľských aktivít a rozvoj obchodovania najmä na platforme významného európskeho obchodného uzla, a tým aj možnosť využívania jeho skladovacích zariadení¹⁹.

Obr. č. 5: Podzemné zásobníky zemného plynu v SR

Zdroj: http://www.spnz.sk/Index_Slovgas.htm

Vzhľadom na to, že skladovaním zemného plynu sa v SR zaoberajú len dve spoločnosti, ktorých vlastníkom je aj spoločnosť SPP, a.s., tá v nich má dlhodobu uskladňovaciu kapacitu zabezpečenú a pravidelne ju aj využíva, nie je možné na tejto úrovni trhu so zemným plynom na území SR v súčasnosti hovoriť o existencii konkurenčného prostredia.

Na druhej strane je potrebné zobrať do úvahy existenciu prepojení plynárenských sústav SR, ČR a Rakúska, ako aj plánované budovanie prepojenia SR – Maďarsko a existenciu významných zásobníkov v týchto krajinách. Z tohto pohľadu je možné hovoriť o konkurencii medzi prevádzkovateľmi zásobníkov na nadnárodnej úrovni. K týmto zásobníkom majú prístup významné zahraničné energetické spoločnosti, ktoré rozširujú svoje podnikateľské aktivity prostredníctvom

¹⁸ Bežne sa plyn do zásobníkov vtláča a ťaží v polročných intervaloch – vtláča sa v období od mája do septembra, ťažobná sezóna potom začína v novembri.

¹⁹ O potenciáli Baumgartenu do budúcnosti hovoria viaceré zdroje: Stratégia MH SR pre energetickú bezpečnosť SR, odborné články (napr. http://www.spnz.sk/Index_Slovgas.htm), ako aj samotná SPP, a.s. vo svojich vyjadreniach o aktívnom pôsobení na tomto obchodnom bode v súvislosti so smerovaním aktivít spoločnosti v dôsledku poklesu podielu na trhu s rastom konkurencie na trhu SR (napr. http://www.spnz.sk/Casopis/10_03/10_03_05.htm)

svojich dcérskych spoločností už aj na slovenskom trhu. Noví dodávatelia plynu v SR považujú za jednu zo svojich výhod práve rozsiahle portfólio zahraničných zdrojov, a to aj v súvislosti s plynom uskladneným v zásobníkoch v rôznych krajinách EÚ, ktoré sú v prípade potreby schopní využiť aj pri realizácii dodávky plynu slovenským zákazníkom.

Ďalšou možnosťou pre podporu rozvoja hospodárskej súťaže v oblasti skladovania zemného plynu na území SR je budovanie nových zásobníkov. Táto možnosť je však do veľkej miery závislá od objavenia vhodných lokalít, ktoré musia mať špecifické geologické podmienky a realizácia takýchto projektov si vyžaduje vysoké investície. Úspešný rozvoj nových zásobníkov závisí od dopytu po skladovacích kapacitách ako aj od stability právneho a regulačného prostredia, pretože investori musia zvážiť významné riziká, akými sú značné náklady a dlhé obdobie výstavby (nad 6 rokov²⁰).

2.6 Obchodovanie a dodávka zemného plynu koncovým zákazníkom v SR

V rámci liberalizačného procesu v krajinách EÚ došlo aj v SR nie len k právnemu unbundlingu (odčleneniu) prepravných a distribučných aktivít do samostatných dcérskych spoločností, ale aj k vytvoreniu podmienok na to, aby si od 1.7.2007 mohol každý odberateľ plynu (vrátane domácností) vybrať svojho dodávateľa.

Napriek uvedenému však v praxi zostávala do konca roka 2008 jediným dodávateľom zemného plynu a nevyhnutným obchodným partnerom pre všetkých oprávnených odberateľov na trhu v SR spoločnosť SPP, a.s. Zmena nastala až v roku 2009 príchodom nových spoločností na trh.

Dôvody pre pomalšie otváranie trhu so zemným plynom a neskorší vstup nových dodávateľov na slovenský trh (aj oproti ostatným krajinám strednej Európy ako napr. ČR, kde už v roku 2007 pôsobilo na trhu dodávok zemného plynu 7 spoločností²¹) môže byť niekoľko. Rôzne verejne dostupné zdroje sa zhodujú na nasledujúcich faktoch:

- dlhodobá závislosť krajiny na jedinom zdroji dovozu zemného plynu z Ruska a nízka domáca produkcia
- existencia dlhodobých zmlúv²² na dodávku zemného plynu v sektore plynárenstva

²⁰ Zdroj: Stratégia energetickej bezpečnosti MH SR 10/2008

²¹ Medzi najvýznamnejších pri tom v roku 2009 patrili RWE (70,1%), Pražská plynárenská (13,2%), Vemex (7,3%), E.ON (4,1%) a Lumius (1,6%). Ostatní dodávatelia dosahovali menej ako 1% podielu na trhu. (Zdroj: http://www.energofutura.com/uploads/fck/file/17_Stefan_Koman.pdf, http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-QA-10-012/EN/KS-QA-10-012-EN.PDF)

²² Dlhodobé kontrakty pôvodne vznikli ako metóda zdieľania rizík medzi predajcami a nákupcami zemného plynu. Pre predajcov znamenajú záruku stáleho odberu plynu, čo ich stimuluje k investíciám do prieskumu nových ložísk, výstavby a údržby plynovodov, čo je základom pre bezpečnosť dodávok zemného plynu pre odberateľov. Napriek tomu, že sa v poslednom období aj v súvislosti s liberalizáciou európskych energetických trhov menia zaužívané tradície a čoraz výraznejšie obchodovanie na plynárenských uzloch dáva priestor pre zvyšovanie počtu krátkodobých kontraktov, je naďalej až 70% európskych dodávok plynu zazmluvnených tradičnými dlhodobými kontraktmi. (Zdroj: http://www.spnz.sk/Index_Slovgas.htm)

- platnosť tzv. destinačných klauzúl²³ pri preprave a dodávke zemného plynu
- existencia jedinej vertikálne prepojenej spoločnosti
- malý geografický trh SR s nízkou spotrebou zemného plynu.

Na trhu dodávok plynu slovenským odberateľom je z hľadiska hospodárskej súťaže dominantným hráčom spoločnosť SPP, a.s., ktorá ako najväčší dovozca plynu v SR pokrýva svojimi dodávkami takmer celú spotrebu plynu na našom území²⁴.

Okrem spoločnosti SPP, a.s. vlastní licenciu na dodávku plynu ďalších cca 90 subjektov. Ide prevažne o subjekty, ktoré ako tzv. areáloví dodávatelia dodávajú plyn spoločnostiam sídliacim v ich bezprostrednej blízkosti, najčastejšie v rámci priemyselných parkov. Do konca roku 2008 však boli všetky tieto spoločnosti odkázané na nákup plynu od spoločnosti SPP, a.s. Ich hlavným predmetom podnikania zvyčajne nie je podnikanie v plynárenstve a vzhľadom na zdroj ich dodávok ako aj vzhľadom na to, že náklady na zakúpenie plynu len rozpočítavajú firmám v areáli bez navýšenia o maržu, taktiež nie je možné považovať ich za konkurentov spoločnosti SPP, a.s.

V roku 2009 Spoločnosť SPP, a.s. zaznamenala pokles predaja zemného plynu na objem 5 mld. m³, čo predstavovalo oproti minulému roku hodnotu nižšiu zhruba o 880 mil. m³²⁵. Toto zníženie bolo zapríčinené najmä poklesom celkovej spotreby plynu v dôsledku pretrvávajúcej ekonomickej krízy a zavedením úsporných opatrení zo strany klientov, no vplyv na tieto výsledky mal aj vstup konkurencie na trh dodávok zemného plynu v SR.

Situáciu na trhu dodávok zemného plynu zmenili v priebehu roka 2009 noví vyššie spomenutí hráči RWE Gas Slovensko, Shell Slovakia, VNG a Lumius. Aj na základe informácií publikovaných v správe ÚRSO o fungovaní trhu s elektrinou a zemným plynom za rok 2009²⁶ bol tento rok z hľadiska dodávky plynu v SR prelomový.

V minulej plynárenskej sezóne sa týmto spoločnostiam podarilo získať určitý počet zákazníkov aj z portfólia spoločnosti SPP, a.s.²⁷, ich spoločný odhadovaný podiel na trhu dosahoval však z hľadiska celkového objemu dodaného plynu v SR len okolo 5-%²⁸.

Podnikanie nových subjektov v SR bolo však v roku 2009 ovplyvnené účinkami plynovej a hospodárskej krízy a následným znížením predpokladaného odberu zemného plynu už zazmluvnenými zákazníkmi. Vzniknutú situáciu

²³ Na základe tejto klauzuly musel byť zemný plyn zákazníkmi spotrebovaný len v tej krajine, ktorá si ho primárne objednala. Nesmelo sa s ním obchodovať na území štátov, cez ktoré dodávky plynu len prechádzali v rámci medzinárodnej prepravy/ tranzitu.

²⁴ Vývoj predaja plynu spoločnosti SPP, a.s. ako aj vývoj spotreby SR je zobrazený v **Prílohe č. 3**

²⁵ <http://www.etrend.sk/trend-archiv/rok-2010/cislo-11/spp-straca-postavenie.html>

²⁶ http://www.urso.gov.sk/doc/dokumenty/Sprava_o_dodrziavani_PTE-PTP-2009.pdf

²⁷ Spoločnosť RWE má momentálne vo svojom portfóliu takých významných odberateľov ako sú Duslo, a.s. (jeden z najväčších odberateľov plynu v SR), Mondi SCP, a.s., VETROPACK NEMŠOVÁ, s.r.o., Carmeuse Slovakia, s.r.o., SHP Harmanec, a.s., Heineken Slovensko, a.s., Tepláreň Košice, a.s. (zdroj: <http://www.rwegas.sk/wps/portal/rwegas/>)

²⁸ Zdroj: Vlastné zdroje úradu.

alternatívnym dodávateľom skomplikovalo aj zavedenie niektorých legislatívnych opatrení v rámci zvyšovania bezpečnosti dodávok plynu pre SR. Ako bude podrobnejšie rozobraté aj v ďalších častiach správy, niektoré z prijatých opatrení skôr brzdia ako podporujú ďalší rozvoj konkurencie a hospodárskej súťaže na trhu s plynom v SR.

Napriek vyššie uvedeným komplikáciám uviedla spoločnosť RWE Gas Slovensko v priebehu prvej polovice roka 2010 v médiách, že sa jej na celkovom trhu so zemným plynom v SR podarilo v tomto období zvýšiť svoj podiel až na 15%²⁹. Keďže z rozvoja súťaže na trhu zatiaľ ťažia okrem niekoľkých malých a stredných podnikov najmä priemyselní výrobcovia, je nevyhnutné uviesť, že pri takomto užšom členení predstavoval podiel tejto spoločnosti v dodávkach plynu pre priemyselných zákazníkov podľa jej vyjadrení až 25%. Pri trhovom podiele ostatných nových dodávateľov okolo 3%, sa tak znížil celkový podiel dominantnej spoločnosti SPP, a.s. v priebehu roku 2010 na 82%.

Regulované ceny za dodávku plynu a zložitejší proces týkajúci sa podávania cenových návrhov v oblasti dodávok plynu pre domácnosti zatiaľ obmedzujú účinné rozvinutie konkurencie aj v tomto segmente³⁰. Žiadny z nových dodávateľov v tejto oblasti v SR nepodniká, obmedzuje sa tak možnosť otvorenia tohto trhu a možnosti výberu dodávateľa plynu tejto oprávnenej skupiny odberateľov.

Z doposiaľ uvedených informácií teda vyplýva, že aj na trhu v SR je obchodovanie a dodávka zemného plynu zatiaľ jedinou úrovňou, ktorá sa začala z hľadiska hospodárskej súťaže rozvíjať a ponúka priestor pre ďalší rozvoj trhu a jeho liberalizáciu. Vstup a úspešnosť nových subjektov a ich podnikanie na tomto trhu pritom ovplyvňuje mnoho faktorov. Medzi najdôležitejšie z pohľadu obchodníka/dodávateľa zemného plynu vo všeobecnosti patria:

1. prístup k zdrojom zemného plynu,
2. prístup k infraštruktúre potrebnej na prepravu plynu
3. prístup k infraštruktúre potrebnej na distribúciu plynu,
4. prístup k uskladňovacím kapacitám,
5. prístup k zákazníkom,
6. iné.

Významom vymenovaných faktorov pre fungovanie trhu so zemným plynom hľadiska rozvoja konkurencie a ich vyhodnotením z pohľadu v podmienok na území SR sa podrobnejšie zaoberajú nasledujúce časti správy.

2.6.1 Prístup k zdrojom zemného plynu v SR a ich diverzifikácia

Základným predpokladom predaja zemného plynu a realizácie jeho dodávky pre koncových zákazníkov je získanie zdrojov, ktoré môže pre svoje aktivity dodávateľ plynu využívať. Plyn je možné zaobstaráť:

- a) z domácej produkcie

²⁹ <http://www.etrend.sk/trend-archiv/rok-2010/cislo-11/spp-straca-postavenie.html>

³⁰ Viac v časti 2.2.6.1 tejto správy týkajúcej sa regulácie.

- b) prostredníctvom dovozu
- c) na veľkoobchodnom trhu.

Konkurencia v oblasti zdrojov zemného plynu je daná počtom nezávislých producentov plynu, ku ktorým má obchodník prístup. Hlavnými kritériami pri výbere zdrojov zemného plynu a spôsobu jeho obstarania sú pritom technické možnosti a ekonomická výhodnosť jednotlivých možností.

2.6.1.1 Domáca produkcia a dovoz zemného plynu

SR je v európskom kontexte malou krajinou s malou spotrebou plynu. Proces vytvárania konkurenčného trhu s plynom u nás neobmedzuje výrazne len nízka domáca ťažba, ale aj historicky a geograficky daná závislosť SR na jednom zdroji plynu, a to od ruskej spoločnosti Gazprom Export. Plyn dovezený z Ruskej federácie sa na celkovej spotrebe plynu na Slovensku podieľal až do konca roku 2008 vždy viac ako 95 %.

Diverzifikácia zdrojov zemného plynu je teda v podmienkach SR nedostatočná, čo mohlo byť aj jedným z faktorov pomalšieho vytvárania účinnej konkurencie na trhu. Významným problémom môže byť skutočnosť, že do konca roku 2008 nebol vypracovaný žiadny strategický vládny program zameraný na diverzifikáciu zdrojov plynu. Materiály vypracované na túto tému síce konštatovali potrebu diverzifikácie, rozoberali možné alternatívy, no mali len deklaratívny charakter a nestanovovali konkrétne ciele, úlohy, kroky, zodpovedné subjekty a časový horizont na jej reálne uskutočnenie.

Dlhodobo sa v minulosti hovorilo o možnostiach dovozu zemného plynu z Nórska. Z technického hľadiska bolo v nedávnej minulosti možné plyn z Nórska dostať na Slovensko - od roku 2003 plynárenský uzol v Baumgartene na slovensko-rakúskej hranici neustále rozširoval svoje obchodné aktivity vrátane obchodovania s nórskeho plynom³¹. Nákup nórskeho plynu sa však v tomto čase neuskutočnil, pričom hlavným kritériom bola menšia ekonomická efektívnosť takéhoto riešenia oproti dovozu plynu z Ruskej federácie. Dnes je však situácia taká, že sa v Baumgartene obchoduje len s ruským plynom³². Nórske zdroje sa na Slovensko môžu dostať cez reverzný tok existujúceho prepravného spojenia s ČR. Reverzný tok je však momentálne technicky využiteľný len v prípade potreby v čase obmedzenia tradičných dodávok zemného plynu.

Plyn dovážaný z Ruskej federácie sa tak v porovnaní s ďalšími zdrojmi stále javil pre slovenský trh, ako aj pre spoločnosť SPP, a.s., ktorá má so spoločnosťou Gazprom Export podpísanú dlhodobú zmluvu na dovoz plynu z Ruska³³, stále ako najvýhodnejšia alternatíva³⁴.

Nutnosť stanovenia konkrétnych krokov pre diverzifikáciu zdrojov plynu v SR priniesla až plynová kríza z januára 2009. V rámci „krízových“ opatrení spoločnosť

³¹ Zdroj: Stratégia o energetickej bezpečnosti MH SR z roku 2008

³² Zdroj: http://www.spnz.sk/Index_Slovgas.htm

³³ V decembri 2008 podpísala spoločnosť SPP, a.s. so spoločnosťou Gazprom Export novú zmluvu na dodávky plynu na ďalších 20 rokov.

³⁴ Podrobnejšie informácie o možnostiach diverzifikácie zdrojov pre SR v **Prílohe č 4**.

SPP, a.s. v spolupráci s vládou SR uzavrela v priebehu roku 2009 zmluvy na dodávky plynu so spoločnosťami E.ON Ruhrgas, GDF SUEZ a nemeckou firmou VNG, na základe ktorých budú v čase núdze zabezpečené alternatívne zdroje plynu zo západu, čo diverzifikuje zdroje spoločnosti SPP, a.s. a znižuje závislosť SR na ruskom plyne v objeme 20% celoročnej spotreby. Na tento účel je v prípade potreby technicky možné pristúpiť k reverznému toku plynu cez slovenskú prepravnú sieť zo západu na východ. Ďalšími opatreniami sú plány na výstavbu prepravného spojenia so susednými krajinami Poľskom a Maďarskom. Tieto sú však stále len v prípravnej fáze. Nedostatočné prepojenie ako aj spustenie reverzného toku zemného plynu v prípade krízy v rámci prepojenia s Rakúskom sa v októbri 2010 na základe dohody oboch strán doriešilo.

Z vyššie uvedeného vyplýva, že spomínané opatrenia sa z krátkodobého hľadiska zameriavajú prioritne na zvýšenie bezpečnosti dodávok plynu pre slovenských odberateľov v čase núdze, nie na rozvoj hospodárskej súťaže. Napriek tomu by však niektoré z bezpečnostných opatrení týkajúcich sa napr. investícií do rozvoja infraštruktúry (prepojenie so susednými štátmi, ktoré sú dnes nedostatočné), mohli v konečnom dôsledku dopomáhať aj k rozvoju nových príležitostí v oblasti obchodovania so zemným plynom a jeho dodávok odberateľom v SR.

Zaujímavé bude tiež sledovať vývoj a zintenzívňovanie konkurencie v oblasti zásobovania Európy plynom cez terminály LNG („liquified natural gas“-skvapalnený zemný plyn), ktorých význam v posledných rokoch v dôsledku zvyšovania počtu importérov, transportných kapacít a európskych terminálov rastie. Nezanedbateľnou skutočnosťou je, že cena LNG sa stala porovnateľnou s cenou potrubného plynu najmä vďaka znižovaniu nákladov v rámci jednotlivých úrovní LNG reťazca. Ak budú totiž nové dodávky plynu lacnejšie, mohli by v budúcnosti aspoň z časti nahrádzať dopyt po ruskom plyne³⁵.

Dva projekty z oblasti LNG, ktoré by po dobudovaní potrebných prípojných plynovodov SR s Maďarskom a Poľskom mohli prispieť k diverzifikácii dodávok zemného plynu v štátoch Strednej Európy a teda aj na Slovensku, sú chorvátsky terminál Adria a poľský terminál Swinoujscie pri Baltickom mori³⁶.

2.6.1.2 Veľkoobchod so zemným plynom

Ďalšou možnosťou riešenia nízkej diverzifikácie plynárenských zdrojov a dnes aj všeobecne perspektívnym zdrojom dodávok plynu pre nového hráča vstupujúceho na trh je veľkoobchod s plynom v obchodno-logistických plynárenských uzloch. Jednou z takýchto významných platforiem pre obchodovanie s plynom, ktorej súčasťou je aj slovenská plynárenská sústava, je už vyššie spomínaný Central European Gas Hub v rakúskom Baumgartene.

Medzi výhody tohto tzv. hubu patrí jeho prepravné spojenie s viacerými európskymi destináciami, ako aj existencia niekoľkých podzemných zásobníkov v jeho blízkosti. Napriek tomu, že už aj v súčasnosti ponúka rôzne služby pre obchodovanie so zemným plynom a objem takto zobchodovaného plynu

³⁵ Zdroj: http://www.spnz.sk/Index_Slovgas.htm

³⁶ Zdroj: Stratégia energetickej bezpečnosti MH SR z roku 2008 a <http://www.zahranicnapolitika.sk/index.php?id=755&tl=13>.

každoročne rastie³⁷, ostáva jeho nevýhodou nízka likvidita ovplyvnená jediným zdrojom dodávok plynu, a to opäť od spoločnosti Gazprom Export.

Ani Slovensko doteraz túto platformu pre obchodovanie s plynom aj napriek jej blízkosti a priamemu prepojeniu intenzívnejšie nevyužívalo. Dôvodmi boli fyzické obmedzenie z hľadiska voľných prepravných kapacít ako aj technické obmedzenie možnosti reverzného toku plynu z Baumgartenu na Slovensko³⁸.

V budúcnosti sa však vďaka liberalizácii na európskych energetických trhoch, novým obchodným nástrojom a zlepšujúcim sa informačným systémom (aj na strane slovenského prevádzkovateľa prepravnej siete), očakáva oživenie a rozšírenie podnikateľských aktivít na tejto úrovni. Z verejne dostupných zdrojov vyplýva, že rakúska strana už zabezpečila aj sfunkčnenie reverzného toku medzi Rakúskom a SR, čo pre prípad ďalšej plynovej krízy znamená ďalšiu možnosť prepravy plynu.

Význam uzla Baumgarten pre Slovensko sa podľa viacerých informácií môže tiež zvýšiť realizáciou plánovaných medzinárodných projektov ako sú napr. Nabucco alebo dostavba už spomínaného LNG terminálu Adria, ktoré by mali byť na tento plynárenský uzol napojené a ktoré by mali prispieť k rozvoju trhu so zemným plynom práve z hľadiska diverzifikácie zdrojov. Plyn prepravovaný cez tieto siete by mal totiž pochádzať z Kaspickej oblasti či z krajín Severnej Afriky, čím by sa pre viaceré krajiny Európy znížila závislosť od ruských zdrojov³⁹. Uvedené plány však ovplyvňuje jednak vlastnícka štruktúra (Gazprom a OMV) a záujmy ruského Gazpromu v Baumgartene verzus tlak európskych inštitúcií na uvoľňovanie kapacít v prepravných sietí a zásobníkov zemného plynu v prospech konkurencie, ako aj realizácia a dokončenie plánovaných medzinárodných projektov, ktoré závisia od prístupu k financiám a politickej vôle zúčastnených krajín.

Ďalším teoretickým zdrojom dodávok na veľkoobchodnej úrovni by pre nových hráčov mohol byť zemný plyn z tranzitu. Územím SR prechádza plynovod, ktorý je súčasťou medzinárodnej plynárenskej siete. Donedávna sa však v praxi museli obchodné spoločnosti riadiť destinačnou klauzulou - plyn musel byť zákazníkmi spotrebovaný len v tej krajine, ktorá si ho primárne objednala. Nesmelo sa s ním obchodovať na území tranzitných štátov⁴⁰.

V súčasnosti sú destinačné klauzuly v rámci dlhodobých zmlúv na dodávku plynu v Európe na ústupe. Destinačnú klauzulu neobsahuje už ani nová zmluva o dodávkach plynu medzi spoločnosťou SPP, a.s. a spoločnosťou Gazprom Export z decembra 2008, čo môže prispieť k vytváraniu nových podnikateľských príležitostí pre potenciálnych a nových hráčov na slovenskom trhu. PMÚ SR ešte v priebehu

³⁷ Podľa údajov v Správe EK o pokroku pri vytváraní vnútorného trhu s plynom a elektrickou energiou z 11.3.2009 došlo v Rakúsku napr. v roku 2007 oproti roku 2006 k 38% nárastu objemu obchodovaného plynu.

³⁸ Zdroj:

http://www.financnik.sk/financie.php?did=54&messagefr=ZA&messageid=914675&messagetitle=ENERGETIKA%3A+Reverzn%FD+chod+z+Baumgartenu+m%E1+by%26%23357%3B+pripraven%FD+v+roku+2011&date=20091022183100&lid=80&page_messages=12&category=&which=ZA&dt=200910220091110&text=&kriza=

³⁹ Podrobnejšie informácie o možnostiach diverzifikácie zdrojov z týchto oblastí zemného plynu v Prílohe č 4.

⁴⁰ Aplikáciu destinačných klauzúl v zmluvách namietal vo svojich vyjadreniach aj Protimonopolný úrad.

rokovaní o podobe novej zmluvy upozorňoval na potrebu zrušenia tohto teritoriálneho obmedzenia, nakoľko destinačné klauzuly vo všeobecnosti predstavujú jednu z bariér pre zvyšovanie likvidity a rozvíjanie konkurencie v oblasti obchodovania so zemným plynom. Z hľadiska zdrojov plynu však v prípade Slovenska naďalej ide o ruský plyn.

2.6.1.3 Vyhodnotenie možností SR v oblasti zdrojov zemného plynu

Pre SR, ktorá bola doposiaľ pri pokrývaní svojich potrieb zemného plynu na viac ako 95% závislá od dovozu, je dôležité neviazať sa len k jednej alternatíve.

Aj v porovnaní so situáciou v iných európskych krajinách, kde majú dodávatelia plynu prístup k viacerým zdrojom a súťaž sa začala na trhu rozvíjať skôr ako v podmienkach SR, je zjavné, že diverzifikácia zdrojov zemného plynu je jedným z predpokladov na rozvoj a liberalizáciu trhu v tejto oblasti.

Hoci sa po vyhodnotení podmienok v oblasti domácej ťažby a zvážení všetkých dostupných možností naďalej javí, že ruský plyn od spoločnosti Gazprom Export a tradičné dopravné trasy zostávajú z hľadiska zdrojov zemného plynu pre našu krajinu zatiaľ tými najvýznamnejšími, je potrebné neustále priebežne sledovať a vyhodnocovať možnosti diverzifikácie dodávok zemného plynu a podporovať jej zintenzívňovanie. Keďže vo väčšine prípadov sú všetky teoretické možnosti podmienené výstavbou nových plynárenských sietí v rámci medzinárodných projektov, je aj ich využitie v prospech SR možné len v spolupráci s ostatnými zainteresovanými krajinami.

2.6.2 Prístup k prepravným kapacitám v SR a ich využitie

Prepravnú sieť spoločnosti eustream, a.s. tvorí na Slovensku 4 až 5 paralelných potrubí, pričom plyn je územím SR prepravovaný jednosmerne (od roku 2009 s možnosťou zavedenia reverzného chodu v prípade krízy) so vstupným bodom na východe a výstupnými bodmi na západných hraniciach s Českom a Rakúskom, kde je prepravná sieť pre Slovensko strategicky výhodne prepojená s vyššie spomínaným logisticko-obchodným uzlom Baumgarten. So slovenskou distribučnou sieťou je prepravná sieť prepojená v 4 prepúšťacích tzv. domácich bodoch. Jej technická kapacita je viac ako 90 mld. m³ zemného plynu/rok.

Tab. č. 1 zobrazuje vývoj hodnôt objemu prepravy plynu cez prepravnú sieť spoločnosti eustream, a.s. za uplynulé roky. Z údajov vyplýva, že prepravná sieť slovenského prepravcu zemného plynu mala do roku 2008 využívané svoje kapacity približne na 80-90%. Tento fakt dáva prevádzkovateľovi siete priestor na uzatváranie ďalších dohôd na prepravu zemného plynu. V porovnaní s ďalšími európskymi prepravnými sieťami, ktoré sú väčšinou maximálne vyťažené, je spoločnosť na európskom trhu jednou z tých, ktorá môže poskytnúť dodatočné prepravné objemy v existujúcej sieti. Voľné kapacity slovenského prepravcu predstavujú teda do budúcnosti výhodu pre prípadných záujemcov o obchodovanie s plynom a potenciál na rozvoj konkurencie na slovenskom trhu s plynom.

Tab. č.1: Objem prepravy spoločnosťou eustream, a.s. a % využitie jej prepravnej siete

Rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Preprava (mln. m ³)	82,7	81,3	73,8	72,8	76,2	66,4
Využitie (%)	92%	90,%	82%	81%	85%	74%

Zdroj: výročná správa eustream, a.s. na rok 2008 a 2009

Z pravidelne aktualizovaných údajov na webovej stránke spoločnosti eustream, a.s. je zrejmé, že aj z krátkodobého hľadiska existujú v jednotlivých vstupných a výstupných bodoch prepravnej siete voľné prepravné kapacity⁴¹.

Kapacita sa spravidla prideluje žiadateľom po splnení všeobecne platných podmienok na základe princípu „first committed first served“ (pridelenie kapacity uchádzačom v poradí, v akom predložili svoje žiadosti). Požadovaný objem je v súčasnosti podľa dostupných informácií technicky možné rezervovať samostatne pre každý vstupný a výstupný bod v sieti, čo umožňuje zákazníkom vytvoriť si flexibilne svoje vlastné efektívne portfólio.

V rámci procesu liberalizácie európskeho trhu so zemným plynom je jednou z úloh prevádzkovateľov prepravných sietí v EÚ aj vyvinutie nových, dokonalejších informačných systémov, ktoré majú slúžiť na zjednodušenie a vyššiu transparentnosť procesov v rámci poskytovania prepravných kapacit podnikateľom pôsobiacim v tejto oblasti. Cieľom zavádzania nových systémov je ďalej napomáhať k zvyšovaniu likvidity a flexibility na trhu so zemným plynom a umožniť prevádzkovateľom sietí rozširovať portfólio ich služieb na pevnej ale aj prerušiteľnej báze, ktoré by čo najviac vyhovovali reálnym potrebám zákazníkov. Tieto aktivity by potom mali následne viesť k zlepšovaniu podmienok pre liberalizáciu a otváranie energetických trhov.

Podľa medzinárodných dohôd, ktoré vzišli zo 7. stretnutia Madridského fóra regulátorov⁴² v roku 2003 by sa mali európski prevádzkovatelia prepravných sietí v rámci správneho poskytovania služieb prístupu tretích strán riadiť odporúčaniami konkrétne v týchto oblastiach:

- tarify za prepravu (zavedenie entry/exit systému spoplatnenia a zverejňovanie cien)
- prístup do sietí (zverejňovanie technickej, zmluvnej a voľnej kapacity pre všetky vstupné a výstupné body prepravnej siete, ako aj podpora vzniku sekundárneho trhu s prepravnými kapacitami)
- prístup k mechanizmom flexibility (nediskriminačné a transparentné vyvažovanie prepravnej siete)
- interoperabilita sietí (opatrenia na zvýšenie súčinnosti sietí v technickej a obchodnej činnosti).

Keďže však závery a odporúčania Madridského fóra nemali záväzný charakter, nie všetci prevádzkovatelia prepravných sietí ich aj reálne aplikovali do praxe. Preto bolo o dva roky neskôr Európskou komisiou prijaté nariadenie

⁴¹ Pozri stránku s mapou a aktuálnymi voľnými kapacitami prepravnej siete: <http://tis.eustream.sk/TIS/pages/mapWrap.jsf>

⁴² Pravidelné stretnutie národných regulačných orgánov a združení zastrešujúcich regulačné orgány, zástupcov EK ako aj ďalších účastníkov trhu s plynom.

o prístupe do prepravných sietí, ktoré je priamo záväzné pre prevádzkovateľov prepravných sietí, bez transponovania jeho obsahu do národnej legislatívy.

Spoločnosť eustream, a.s. vytvorila na základe pravidiel vyššie uvedeného nariadenia, ale ako sama tvrdí aj na základe rýchlych a zásadných zmien na trhu a potrieb potenciálnych zákazníkov, obchodný informačný systém prepravy zemného plynu - tzv. TIS („Transmission Information System“), ktorý je jedným z kľúčových kanálov styku s existujúcimi aj potenciálnymi užívateľmi prepravnej siete. TIS predstavuje online systém, ktorý poskytuje okrem aktuálneho znenia prevádzkového poriadku, technických podmienok prevádzkovateľa prepravnej siete a príslušnej legislatívy v statickej podobe, aj aktuálne údaje o technickej kapacite, zmluvnej kapacite, voľnej pevnej a prerušiteľnej⁴³ kapacite osobitne pre každý vstupný a výstupný bod v sieti⁴⁴.

Do roku 2003, kým nový systém TIS neexistoval, boli pre systém prepravy zemného plynu v SR a prideľovanie prepravných kapacít charakteristické:

- veľké, dlhodobo rezervované prepravné objemy idúce priamo zo stanoveného vstupného bodu do výstupného bodu siete bez možnosti zmeny vstupných a výstupných bodov,
- utajené obchodné informácie, zmluvy individuálne negociované na osobných stretnutiach so zákazníkmi,
- netransparentnosť procesu prideľovania kapacít z pohľadu zákazníka.

Postupným zavedením prvej a druhej fázy⁴⁵ systému TIS do praxe sa postupne vyššie uvedené nedostatky odstránili, interaktívna mapa a priebežne aktualizované informácie o voľných kapacitách, ponuke a dopyte po voľných kapacitách jednotlivými zákazníkmi sú prístupné na internetovej stránke prevádzkovateľa siete eustream, a.s. a umožňujú dnes:

- vyššiu transparentnosť a dokonalejšiu informovanosť zákazníkov o službách prepravcu plynu a o podmienkach ich poskytovania,
- zvyšovanie flexibility využívania prepravných kapacít z hľadiska objemu (nižšie objemy) a časového obdobia uzatvárania zmlúv (krátkodobé zmluvy),
- jednoduchšie zvládnutie zložitých a nesúrodých režimov alokácie plynu v rôznych medzi sebou prepojených prepravných sietí,
- priestor pre vylepšenie využívania obchodného uzla Baumgarten,
- priestor na možnosť uzatvárania tak pevných ako aj prerušiteľných zmlúv o preprave zemného plynu.

---

⁴³ „**Pevná prepravná kapacita**“ – kapacita, ktorú má zákazník právo využívať na základe podmienok dohodnutých v Zmluve o preprave plynu počas celej doby jej trvania. Je kapacitou, ktorú prevádzkovateľ siete nemôže prerušiť alebo znížiť, s výnimkou prípadov uvedených v jeho Prevádzkovom poriadku a platných právnych predpisoch.

„**Prerušiteľná prepravná kapacita**“ – kapacita, ktorá môže byť prerušená alebo znížená zo strany prevádzkovateľa siete za podmienok uvedených v Prevádzkovom poriadku a/alebo v Technických podmienkach, prípadne aj Súťažných podmienkach a/alebo za podmienok uvedených v príslušnej zmluve.

⁴⁴ Informácie o systéme TIS spracované na základe zdrojov: http://www.eustream.sk/sk_prepravna-siet/sk_rozvoj-siete a http://www.spnz.sk/Casopis/09_01/09_01_09.pdf (časopis Slovgas, 1/2009).

⁴⁵ TIS druhej generácie bol do praxe zavádzaný v rokoch 2008-2009

Oblasť prepravy plynu podlieha v súčasnosti dynamickému vývoju, ktorý je na jednej strane poháňaný trhom, na druhej strane musí rešpektovať legislatívne a regulačné opatrenia. V daných podmienkach prináša systém zlepšovania prístupu k informáciám v oblasti využívania prepravných kapacít v SR pozitíva pre všetkých potenciálnych zákazníkov spoločnosti eustream, a.s. a uľahčuje podnikanie nových hráčov na tomto trhu, ktorí musia mať v prípade dodávok zemného plynu slovenským odberateľom s prevádzkovateľom prepravnej siete podpísané zmluvy o preprave plynu.

2.6.2.1 Posúdenie prepravy plynu všeobecne a v podmienkach SR z hľadiska hospodárskej súťaže

Zo súťažného hľadiska môže vo všeobecnosti na úrovni využívania prepravných sietí napriek regulácii a platným pravidlám pre fungovanie trhu s plynom a ďalšej legislatíve dochádzať zo strany historicky monopolného prevádzkovateľa k diskriminačnému prístupu tretích strán k prepravným kapacitám, čo by potenciálne mohlo viesť k obmedzovaniu a ovplyvňovaniu súťaže na následných trhoch so zemným plynom (trh dodávok pre koncového spotrebiteľa).

Na základe poznatkov z prípadov, ktoré v poslednom období riešila Európska komisia na nemeckom, francúzskom a talianskom energetickom trhu⁴⁶, dochádzalo v praxi k súťažným problémom práve v oblasti prepravy zemného plynu. Konkrétne boli v predbežných rozhodnutiach Európskej komisie prejavené obavy zo zneužívania dominantného postavenia jednotlivých spoločností na základe nasledovných protisúťažných praktík:

- blokovanie prístupu ku prepravným kapacitám pre tretie strany
- dlhodobu zarezervované kapacity dominantnou spoločnosťou na jednotlivých národných trhoch
- hromadenie zazmluvnenej kapacity a uprednostňovanie spoločností vertikálne prepojených v rámci jednej ekonomickej skupiny pri udeľovaní prístupu ku kapacitám vo vstupných (importných) bodoch sietí jednotlivých krajín alebo ich regiónov
- neefektívny manažment voľných alebo nevyužitých zazmluvnených kapacít prepravných sietí
- poskytovanie prepravných kapacít nižšej kvality (napr. kapacita na prerušiteľnej báze namiesto pevnej kapacity) za ceny nezodpovedajúce tejto kvalite
- požadovanie neprimerane vysokých cien za prístup tretích strán do prepravných sietí
- nedostatočné objemy investícií do rozširovania prepravnej kapacity alebo výstavby nových kapacít napriek dlhodobému zvýšenému záujmu tretích strán o pripojenie k sieti a s tým spojené nedostatočné prieskumy potrieb účastníkov na trhu v tejto oblasti a pod.,

---

⁴⁶ Prípady COMP C. 39 402 - RWE foreclosure, COMP C. 39 316 - GdF foreclosure , COMP C.39 315 – ENI, COMP C. 39 317 - E.ON. Európska komisia v týchto prípadoch postupne schválila alebo schvaľuje predložené záväzky behaviorálneho alebo štrukturálneho charakteru. Ich splnenie by malo odstrániť nedostatky na dotknutom trhu a dopomôcť k rozvoju hospodárskej súťaže v tejto oblasti. Bližšie k niektorým prípadom v **Prílohe č. 7**.

to všetko s cieľom zachovať určitý podiel jednotlivých historicky dominantných spoločností na následných trhoch, čím mohlo dochádzať k obmedzovaniu rozvoja konkurencie aj vo vzťahu k dodávke zemného plynu pre konečného spotrebiteľa. Noví záujemcovia totiž na to, aby mohli reálne vstúpiť na trh dodávok zemného plynu v tej ktorej krajine, potrebujú nevyhnutne aj prístup do národnej prepravnej siete, čo zahŕňa získanie voľnej kapacity na jej vstupných (importných) bodoch. Nedostatočný prístup k sieti môže obmedzovať ich schopnosť získať si zákazníkov bez ohľadu na konkurencieschopnosť a výhodnosť ich ponúk.

Ak by sme porovnali prepravnú sieť slovenskej spoločnosti eustream, a.s. s inými prepravnými sieťami v Európe, je možné konštatovať, že jej územná štruktúra je jednoduchá, má menej medzinárodných vstupných bodov, na území SR pôsobí len jeden prepravný operátor⁴⁷, z hľadiska orientácie a využitia je jeho sieť zameraná najmä na tranzit plynu z Ruska pre potreby západnej Európy a vzhľadom na svoje prevádzkové možnosti a súčasný technický objem je spomedzi ďalších dôležitých európskych sietí nie sú jej kapacity maximálne využívané.

Čo sa týka skúseností Protimonopolného úradu v oblasti plynárenstva, úrad doposiaľ nezistil, ani nebol upozornený tretími stranami na situáciu, že by si vlastnícky prepojená spoločnosť SPP, a.s. ako obchodník so zemným plynom zo svojej zvýhodnenej pozície zarezervovala u prevádzkovateľa siete väčšinu voľných kapacít a že by bol zahraničným záujemcom nejakým spôsobom blokovaný prístup k sieťam vo vstupných bodoch na hraniciach krajiny.

Jediným konaním voči spoločnosti eustream, a.s., v ktorom riešil úrad pripojenie k prepravnej sieti na domácom trhu, bol prípad z roku 2007⁴⁸. Išlo o prvý prípad súvisiaci s pripojením nového lokálneho distribútora plynu priamo na prepravnú sieť spoločnosti eustream, a.s. v SR. Rozhodnutie úradu v tomto prípade potvrdil v júni 2010 Krajský súd. Rozhodnutie Krajského súdu však ešte nie je právoplatné, nakoľko spoločnosť eustream, a.s. podala voči tomuto rozhodnutiu odvolanie.

V súčasnosti spoločnosť eustream, a.s. prehodnocuje podmienky a potreby podnikateľov na trhu s plynom v SR či v okolitých krajinách. V rámci plánovania nových projektov uskutočňuje momentálne spoločnosť prostredníctvom svojej webovej stránky prieskumy na trhu ohľadom dopytu potenciálnych zákazníkov po dodatočných prepravných kapacitách. Nová infraštruktúra musí mať totiž svoju ekonomickú hodnotu z hľadiska dopytu a využiteľnosti. Bolo by neefektívne budovať nové, investične nákladné prepojenia, keby o ich kapacity nebol na trhu záujem.

Najnovšie boli zverejnené informácie o uzavretí dohody a o plánoch na medzinárodné obojsmerné prepojenie Slovenska s Maďarskom a vylepšenie fyzického prepojenia so susedným Rakúskom. Do roku 2011 by mala byť tiež vybudovaná nová vnútroštátna prepúšťacia stanica Gajary, ktorá má slúžiť na pripojenie plánovaného podzemného zásobníka plynu Gajary-baden spoločnosti NAFTA a.s. (už vo výstavbe) k prepravnej sieti spoločnosti eustream, a.s.

---

⁴⁷ Príloha č. 5 obsahuje informácie porovnávajúce charakteristiky niektorých dôležitých prepravných sietí v krajinách EÚ.

⁴⁸ Prípad úradu je podrobnejšie opísaný v Prílohe č. 6.

V súvislosti s novými prepojeniami SR s okolitými krajinami je zaujímavé spomenúť tiež technické sprevádzkovanie reverzného toku zemného plynu v smere z Českej republiky na Slovensko počas plynovej krízy na začiatku roku 2009. Využívanie reverzného toku je však možné len v prípade krízy.

Hoci boli vyššie spomenuté investičné aktivity a technické zmeny rozbehnuté najmä ako opatrenia bezpečnostného charakteru na prevenciu proti prípadným krízam v dodávkach zemného plynu pre slovenských spotrebiteľov, môžu, ako už bolo spomenuté v predchádzajúcej časti správy, niektoré z nich (v prípade ich realizácie) dopomáhať k vytváraniu nových, lepších podmienok pre rozvoj konkurenčného prostredia a likvidnejšieho trhu so zemným plynom.

2.6.2.2 Záverečné zhodnotenie oblasti prepravy zemného plynu v SR

Záverom je možné konštatovať, že prepravná sieť slúžiaca na prepravu plynu v SR má dostatočné kapacity tak pre potreby účastníkov trhu, ako aj pre účastníkov pôsobiacich na zahraničných trhoch. Prístup tretích strán k týmto kapacitám bol na základe dostupných informácií doteraz umožňovaný po splnení všetkých podmienok na nediskriminačnom princípe. Z vyššie uvedeného ďalej vyplýva, že aktivity prevádzkovateľa siete spoločnosti eustream, a.s. vedú k ďalšiemu rozširovaniu a zdokonaľovaniu procesov využívania prepravnej siete pre väčší okruh zákazníkov, čo môže mať v budúcnosti prínos pre postupný rozvoj súťaže na trhu s plynom v SR.

Pomalšie otváranie trhu na Slovensku nie je podľa doteraz zistených skutočností spôsobené diskriminačným konaním zo strany prevádzkovateľa prepravnej siete, alebo nedostatkom prepravných kapacít tak, ako to bolo v prípadoch na trhoch so zemným plynom skúmaných Európskou komisiou v spomínaných európskych krajinách. Aj podľa skúseností nových dodávateľov plynu na Slovensku bola spolupráca a uzatváranie zmlúv s prevádzkovateľom prepravnej siete eustream, a.s. v prípade záujmu o dodávky plynu slovenským zákazníkom doteraz bezproblémová.

Pre ďalší vývoj na trhu dodávok zemného plynu je však v podmienkach SR určite nevyhnutné ďalšie investovanie do prepojenia prepravných sietí s okolitými krajinami. Existujúce prepojenia medzi krajinami nemajú totiž význam len pre zvýšenie energetickej bezpečnosti v čase výpadku (ako bolo uvedené vyššie), sú zároveň prostriedkom, ktorý môže významne prispievať k rozvoju trhu s výhodami pre obchodníkov, ale aj pre koncových odberateľov.

Zvyšovaniu transparentnosti a zaručeniu nediskriminačného pôsobenia prepravných operátorov na trhoch s plynom v jednotlivých krajinách ako aj v rámci celého ekonomického priestoru EÚ by malo napomáhať aj minuloročné schválenie pravidiel a princípov 3. legislatívneho energetického balíčka Európskej komisie, ktoré má priniesť do marca 2011 ešte účinnejšie oddelenie prepravných sietí od ostatných úrovní vertikálne prepojených energetických spoločností. V tejto súvislosti je nevyhnutné podotknúť, že spoločnosť eustream, a.s. ostane pravdepodobne aj po uplatnení nových pravidiel majetkovo jednou z dcérskych spoločností slovenského dodávateľa plynu - spoločnosti SPP, a.s.⁴⁹. Zo strany úradu je

⁴⁹ Pre konkrétne dokumenty 3. energetického balíčka pozri **Prílohu č. 1**.

potrebné priebežne sledovať, ako tento proces ako aj celkový vývoj plný rýchlych zmien a nových požiadaviek zákazníkov na európskom trhu prepravy a obchodovania/ dodávok zemného plynu ovplyvní vzájomnú spoluprácu a konanie vertikálne prepojených spoločností v SR. Úlohou úradu ostáva naďalej monitorovať správanie celej skupiny SPP a v prípade pokusov o obmedzovanie súťaže na trhu v rámci svojej právomoci zakročiť.

2.6.3 Prístup k distribučným kapacitám v SR

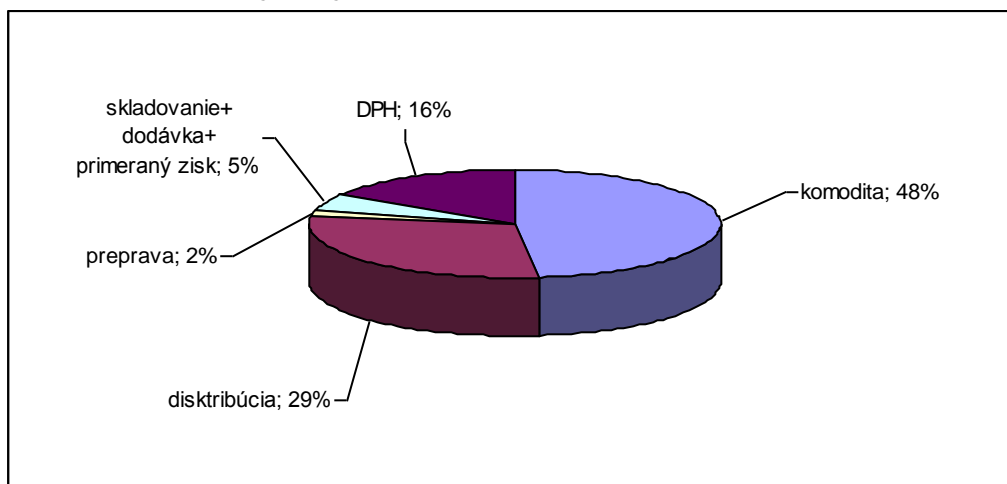
Z pohľadu vplyvu distribučných sietí a možností ich využívania na celkový rozvoj konkurenčného prostredia je dôležité, aby všetci aktuálni i potenciálni hráči na trhu so zemným plynom mali rovnosť prístupu k týmto sieťam. V SR je táto podmienka teoreticky ale aj prakticky zabezpečená podobne ako v prípade využívania prepravnej siete prostredníctvom zákonov, sekundárnej legislatívy a prevádzkových poriadkov vychádzajúcich z európskych energetických pravidiel platných pre všetky členské štáty EÚ. Vyplýva z nich, že distribučné kapacity majú byť po splnení všetkých požiadaviek prevádzkovateľom poskytované na transparentom a nediskriminačnom základe. Dôležité je pri tom zabezpečovanie efektívnosti, bezpečnosti a spoľahlivosti prevádzky distribučných sietí. V súvislosti s týmito úlohami je spoločnosť SPP- distribúcia, a.s. zodpovedná za vyvažovanie sietí⁵⁰ na celom území SR a plní aj úlohu plynárenského dispečingu.

Cenovej regulácii podliehajú aj tarify za prístup do distribučnej siete a distribúciu plynu, ktoré v rozdelení tarifnej štruktúry každoročne schvaľuje, resp. určuje na základe stanovenej regulačnej metódy ÚRSO („price cap“). Tarify za prístup do distribučnej siete a distribúciu sú stanovené na princípe tzv. poštovej známky, bez ohľadu na vzdialenosť odberného miesta v rozpätí podľa množstva distribuovaného plynu. Z údajov v grafe č. 4 vyplýva, že napr. cena za distribúciu tvorila v roku 2007 v rámci kompletnej dodávky zemného plynu koncovému zákazníkovi v kategórii domácnosti takmer 30%, je teda po poplatku za komoditu jednou z najdôležitejších položiek konečnej ceny za plyn. Podľa vyjadrení spoločnosti SPP – distribúcia, a.s. je v porovnaní s inými krajinami EÚ tento podiel na celkovej cene za dodávku plynu vyšší a to najmä z dôvodu špecifického postavenia spoločnosti SPP – distribúcia, a.s. v sektore plynárenstva. Najväčší distribútor plynu v Slovenskej republike prevádzkuje vysokotlakovú sieť, plní úlohy plynárenského dispečingu na vymedzenom území a zabezpečuje fyzické vyvažovanie. Z toho vyplývajú aj vyššie náklady, ktoré sú reflektované v konečnej cene plynu.

---

⁵⁰ Vysvetlenie k pojmu a systému vyvažovania siete v **Prílohe č. 10**

Graf č. 4: Zloženie ceny za plyn pre domácnosti

Zdroj: Výročná správa ÚRSO za rok 2009

Úrad začiatkom rokov 2009 a 2010 oslovil nových dodávateľov zemného plynu a požiadal ich o vyhodnotenie celkovej situácie a súťažných podmienok na tomto trhu. V rámci svojich vyjadrení k fungovaniu trhu so zemným plynom v oblasti distribúcie v SR poukazujú niektorí noví dodávatelia na niektoré čiastkové problémy s uplatňovaním pravidiel metódy vyvažovania slovenských sietí, ktoré môžu pri otvorení plynárenského trhu spôsobovať v prípade uzatvárania nových zmlúv so zákazníkom určité ťažkosti. Na druhej strane podľa spoločnosti SPP - distribúcia, a.s. je súčasný systém potrebné zachovať z dôvodu jeho funkčnosti z hľadiska požadovaného správanie sa užívateľov distribučnej siete tak, aby bola zabezpečená bezpečná a spoľahlivá prevádzka distribučnej siete.

Pravidlá pre fungovanie trhu s plynom⁵¹ rozlišujú medzi fyzickým vyvažovaním siete, za ktoré zodpovedá prevádzkovateľ siete, a obchodným vyvažovaním, za ktoré zodpovedá účastník trhu s plynom (odberateľ). Obchodné vyvažovanie siete a zúčtovanie odchýlok síce vyhodnocuje prevádzkovateľ siete, ale účastník trhu s plynom zodpovedá za odchýlku (osobitne kladnú aj zápornú). Túto zodpovednosť však môže zmluvne preniesť na svojho dodávateľa plynu⁵².

Niektorí hráči na trhu zemného plynu hodnotili negatívne aj systém rozpočítavania a účtovania poplatkov za vyvažovanie siete, pričom poukazovali najmä na jeho netransparentnosť a neprímeranú výšku poplatkov za prekročenie určených odberov, čo môže neprímerane zvyšovať náklady na ich podnikanie. Riešením by mohla byť zmena k „trhovejšiemu“ spôsobu vyhodnocovania odchýlok a ich vyúčtovania (napr. zosumarizovaním kladných a zároveň záporných odchýlok v rámci siete a vyhodnotením ich výsledného vplyvu).

Ďalšie problémy spôsobuje prenášanie zodpovednosti za odchýlku na koncového odberateľa plynu pri rozdelení dodávok plynu medzi viacerých dodávateľov, ak sa s dodávateľmi plynu podľa záväzného diagramu dodávky plynu nedohodne inak (viac k tejto čiastkovej problematike aj v časti správy 2.6.5 Prístup k zákazníkom). V podmienkach SR najväčší dodávateľ plynu SPP, a.s. v rámci

⁵¹ [Nariadenie vlády SR č. 409/2007 Z.z.](#)

⁵² Podrobnejšie k systému vyvažovania v SR v **Prílohe č. 10.**

svojich služieb preberá zodpovednosť za odchýlku od svojich odberateľov. Keďže disponuje širokým portfóliom zákazníkov vo všetkých segmentoch na trhu, môže si toto riziko odchýlok rozložiť medzi viacerých účastníkov trhu, a je preto vo výhodnejšej pozícii v porovnaní s novými dodávateľmi, ktorí nemajú zatiaľ na Slovensku veľký počet zákazníkov⁵³.

Na niektoré tieto podnety reagoval v tomto roku aj regulátor, ktorý sa spolupodieľa na nastavení podmienok na trhu v danej oblasti. Navrhol niektoré úpravy Pravidiel o fungovaní trhu s plynom, ktoré sa týkali napr. aj úpravy podmienok distribúcie plynu pri dodávke plynu viacerými dodávateľmi do jedného odberného miesta, ako aj úpravy niektorých poplatkov za odchýlky. Výška poplatku za prekročenie povolenej dennej odchýlky za každý 1 m³ plynu sa síce znížila z 0,06 Eur na 0,03 Eur, návrhy týkajúce sa kumulovaných odchýlok boli však nakoniec z novely vypustené kvôli obavám MH SR a niektorých subjektov na trhu z možného špekulatívneho správania sa užívateľov distribučnej sústavy a ohrozenia bezproblémovej prevádzky a fungovania siete⁵⁴.

Úrad sa pri posudzovaní konkrétnych podnetov v rámci oblasti distribúcie zemného plynu doteraz zaoberal otázkami spojenými s výškou taríf za distribúciu, napr. v súvislosti s povinnosťou určenia denného maximálneho množstva odberu zemného plynu pre určitú skupinu zákazníkov (napr. sezónni odberatelia), či v súvislosti s fixnými poplatkami za distribúciu. Všetky tieto podnety sa však týkali oblasti regulácie a boli teda odkomunikované, prípadne postúpené na prešetrovanie ÚRSO.

Čo sa týka poskytovania prístupu distribučnej siete tretím stranám, úrad doposiaľ v konaní jej prevádzkovateľa spoločnosti SPP - distribúcia, a.s. nezaznamenal diskrimináciu. Negatívne sa nevyjadrujú k spolupráci s distribučnou spoločnosťou v SR ani noví dodávateľia plynu napriek tomu, že vybavovanie žiadostí o prístup do jednotlivých sietí pri uzatváraní nových kontraktov so slovenskými zákazníkmi môže byť procesne a časovo náročné.

Záverom je v súvislosti s činnosťou prevádzkovateľa distribučnej siete možné konštatovať, že vyššie uvedené návrhy na zmenu sa spájajú skôr s opatreniami a nástrojmi, ktorých nastavenie má vo svojej kompetencii sieťový regulátor. Úrad i podnikatelia v rámci vzájomnej komunikácie s ÚRSO-m na tieto problematické oblasti niekoľkokrát upozornili. Doladením niektorých pravidiel a ich prispôbením konkrétnym potrebám účastníkov trhu by mohlo dôjsť k zlepšeniu postavenia najmä nových dodávateľov zemného plynu v SR a v konečnom dôsledku k výhodám aj pre samotných odberateľov.

---

⁵³ Problematike prenášania zodpovednosti za odchýlky v rámci vyvažovania sa venujeme aj v časti „2.6.5 Prístup k zákazníkom“.

⁵⁴ <http://www.rokovania.sk/File.aspx/ViewDocumentHtml/Mater-Dokum-119136?prefixFile=m>

2.6.4 Prístup k podzemným zásobníkom zemného plynu v SR a ich využitie

Prístup k zásobníkom zemného plynu a k ich podporným službám je vo všeobecnosti jedným z nevyhnutných predpokladov na efektívne pôsobenie na trhu so zemným plynom. Význam zásobníkov a dopyt po ich voľných kapacitách z dôvodu zintenzívnenia podnikateľských aktivít, ale aj z dôvodu zvýšenia bezpečnosti dodávok plynu koncovým zákazníkom v podmienkach SR rastie.

Rovnako ako prevádzkovatelia prepravnej a distribučnej siete, aj prevádzkovatelia podzemných zásobníkov v SR majú zo zákona povinnosť zabezpečiť tretím stranám prístup do zásobníka a k jeho podporným službám na transparentnom a nediskriminačnom princípe. Pokiaľ je k dispozícii voľná kapacita, prevádzkovateľ zásobníka je povinný uzatvoriť zmluvu s každým, kto spĺňa technické a obchodné podmienky podľa schváleného prevádzkového poriadku.

Zmena vo fungovaní podzemných zásobníkov nastala v SR v marci 2009, od kedy je prístup tretích strán ku kapacitám zásobníkov podlieha cenovej regulácii. Všetky návrhy taríf za ponúkané kapacity musia byť schválené ÚRSO-m⁵⁵.

Spoločná uskladňovacia kapacita slovenských podzemných zásobníkov je v súčasnosti 2,75 mld. m³ (z toho spoločnosť NAFTA a.s. disponuje objemom 2,13 mld. m³)⁵⁶, čo predstavuje v pomere k ročnej spotrebe zemného plynu na Slovensku zhruba 47%. V roku 2013 by mala byť ukončená výstavba novej uskladňovacej kapacity – Gajary-Báden, čo by malo zvýšiť doterajšiu využiteľnú kapacitu slovenských zásobníkov na celkovo 3,1 mld. m³. V pomere ku spotrebe plynu na Slovensku sa táto hodnota zvýši na 50%⁵⁷. Znamená to dosiahnutie jednej z najvyšších úrovní v EÚ⁵⁸.

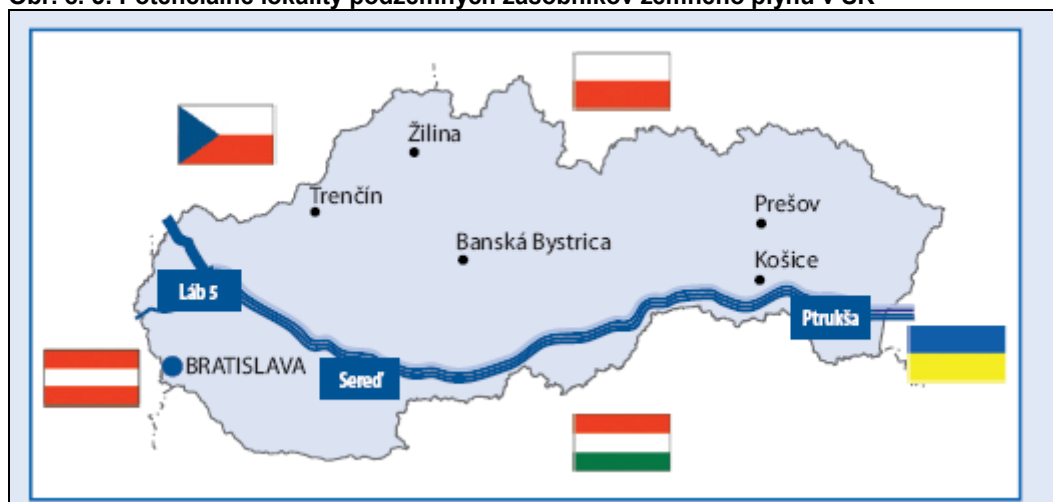
⁵⁵ Ceny v rámci konkrétnych balíčkov si až do začiatku uplatňovania regulácie maximálnych taríf za uskladňovanie plynu v roku 2009 určovali vo svojich ponukách samotní zákazníci na základe vlastného zhodnotenia kvality ponúkanej služby, vlastných potrieb, podnikateľských zámerov, možností a stratégií. Pravidelne bola prevádzkovateľmi podzemných zásobníkov zverejňovaná aj referenčná cena. Ceny za služby a produkty boli podľa vnútorných benchmarkových analýz prevádzkovateľov podzemných zásobníkov porovnateľné s cenami za podobné služby a produkty v okolitých krajinách EÚ.

⁵⁶ Zhruba polovica tejto celkovej skladovacej kapacity je určená pre potreby slovenského plynárenského trhu.

⁵⁷ Zdroj: : http://www.spnz.sk/Index_Slovgas.htm

⁵⁸ Napr. v Rakúsku pokrývajú zásobníky plynu okolo 33% spotreby plynu v tejto krajine, v ČR je to približne 28%, v Maďarsku 28%, vo Veľkej Británii je to len 4,7% (Zdroj: Stratégia energetickej bezpečnosti MH SR z 2008).

Obr. č. 5: Potenciálne lokality podzemných zásobníkov zemného plynu v SR

Zdroj: http://www.spnz.sk/Index_Slovgas.htm

Ponuka voľnej uskladňovacej kapacity je pravidelne zverejňovaná na internetovej stránke prevádzkovateľov podzemných zásobníkov. Záujemcovia ich môžu spravidla získať predložením žiadostí vo verejných súťažiach, pričom skladovacie služby pozostávajú z vtláčania plynu, jeho uskladnenia a následnej ťažby. Voľné uskladňovacie kapacity sú ponúkané na pevnej alebo prerušiteľnej báze⁵⁹ väčšinou vo forme balíčkov, ktoré sú určované objemom uskladneného plynu a s ním súvisiacim vlačným a ťažobným výkonom.

Charakteristickými pre využívanie zásobníkov plynu v SR sú vo všeobecnosti tieto skutočnosti:

- zákazníkmi boli ešte donedávna okrem domáceho obchodníka s plynom - spoločnosti SPP, a.s. - väčšinou len veľké zahraničné spoločnosti so silným postavením na medzinárodných energetických trhoch, ktoré disponujú širokým portfóliom zdrojov zemného plynu, majú bohaté skúsenosti a rozbehnuté podnikateľské aktivity na trhu dodávok so zemným plynom vo viacerých európskych krajinách (v súčasnosti aj v SR)
- okrem týchto tzv. „veľkých hráčov“ disponujú dnes uskladňovacou kapacitou však už aj menšie spoločnosti, k čomu dochádza predovšetkým postupným prispôbovaním veľkosti štandardného balíčka služieb pre široký okruh potenciálnych záujemcov (zmena po roku 2008)
- zmluvy sú v súčasnosti podpisované vo všeobecnosti na kratšie obdobie (od 1 do 5 rokov)⁶⁰ a viac v závislosti od vôle a potrieb zákazníka, ktorý si môže sám stanoviť dĺžku trvania zmluvy o skladovaní
- podmienkou pre uzavretie zmluvy na uskladňovanie zemného plynu je požiadavka na minimálny vlačný alebo ťažobný výkon, ktorý musí byť

⁵⁹ „**Pevná uskladňovacia kapacita**“ – Uskladňovacia kapacita, ktorú má Zákazník právo využívať na základe podmienok dohodnutých v Zmluve o skladovaní plynu počas celej doby jej trvania. Je Uskladňovacou kapacitou, ktorú prevádzkovateľ zásobníka nemôže prerušiť alebo znížiť, s výnimkou prípadov uvedených v jeho Prevádzkovom poriadku a platných právnych predpisoch.

„**Prerušiteľná uskladňovacia kapacita**“ – Uskladňovacia kapacita, ktorá môže byť prerušená alebo znížená zo strany prevádzkovateľa zásobníka za podmienok uvedených v Prevádzkovom poriadku a/alebo v Technických podmienkach, prípadne aj Súťažných podmienkach a/alebo za podmienok uvedených v príslušnej zmluve.

⁶⁰ Z vyjadrení spoločnosti NAFTA a.s.

napr. v prípade spoločnosti NAFTA a.s. viac ako 1 mil. m³ za jeden plynárenský deň, tak spoločnosť NAFTA a.s. ako aj spoločnosť POZAGAS a.s. však pre dosiahnutie limitov umožňujú svojim zákazníkom využívanie tzv. „poolingu“ (zlučovanie výkonov viacerých zákazníkov)

- na trhu dochádza aj k sekundárnemu obchodovaniu s kapacitami alebo uskladneným plynom⁶¹

Existujúca uskladňovacia kapacita oboch slovenských prevádzkovateľov podzemných zásobníkov bola v minulosti (do konca roku 2008) využívaná v maximálnej miere, pričom v krátkodobom až strednodobom horizonte (5 až 10 rokov) boli všetky skladovacie kapacity obidvoch spoločností zazmluvnené. Väčšinu z týchto kapacít v SR využíval na svoje podnikanie slovenský obchodník s plynom - spoločnosť SPP, a.s. V súčasnosti je situácia odlišná, na trhu existuje voľne dostupná uskladňovacia kapacita ponúkaná prostredníctvom transparentných a nediskriminačných pravidiel, čo viedlo aj k nárastu počtu zákazníkov mimo ekonomickej skupiny SPP.

Konkrétne je v dôsledku vyššie uvedených zmien možné z hľadiska zákazníckej štruktúry konštatovať, že napr. počet úspešných uchádzačov o voľne uskladňovacie kapacity a počet spoločností so zazmluvnenou kapacitou na primárnom trhu vzrástol v portfóliu spoločnosti NAFTA a.s. z 2 v roku 2003 na 12 v roku 2010. Okrem týchto primárnych zákazníkov využívajú uskladňovaciu kapacitu aj ďalšie spoločnosti prostredníctvom sekundárneho trhu⁶².

Z vyššie uvedeného vyplýva, že prístup k uskladňovacím kapacitám na Slovensku (v porovnaní s obdobím pred rokom 2008, kedy malo kapacity v slovenských zásobníkoch zarezervovaných vo veľkých objemoch len málo významných európskych energetických spoločností) sa v poslednom období postupne prispôbuje potrebám trhu a jeho účastníkom, ktorých počet rastie. Prevádzkovatelia zásobníkov postupne rozvíjajú podmienky diverzifikácie portfólia produktov a zákazníkov napríklad vo forme ponuky krátkodobejších a menších kontraktov. Podľa dostupných informácií obe spoločnosti – NAFTA a.s. ako aj POZAGAS a.s. plánujú ďalšie rozširovanie svojich služieb, čím chcú vyjsť v ústrety požiadavkám trhu na zvyšovanie flexibility a likvidity v rámci využívania podzemných zásobníkov v obchodovaní so zemným plynom.

2.6.4.1 Posúdenie využívania podzemných zásobníkov z pohľadu rozvoja hospodárskej súťaže na trhu s plynom v SR

Podľa európskej poradnej skupiny európskych regulátorov pre elektrinu a plyn ERGEG by malo k zlepšovaniu fungovania a prevádzkovania podzemných zásobníkov v prospech rozvoja súťaže a zvyšovania likvidity na trhu s plynom dopomáhať najmä:

---

⁶¹ Sekundárne obchodovanie je primárne závislé na vôli klienta. Ten podľa prevádzkového poriadku môže svoju nevyužitú kapacitu ponúknuť inému účastníkovi trhu v dvoch formách (prenosom alebo postúpením svojich práv), pričom parametre vrátane ceny, objemu vlačných a ťažobných výkonov musia byť z dôvodu technických a geologických možností zásobníkov, ako aj obchodno-ekonomických faktorov po sčítaní zodpovedať pôvodne poskytovanej službe.

⁶² Z vyjadrení spoločnosti NAFTA a.s.

- poskytovanie voľných kapacít na transparentnom a nediskriminačnom základe
- zvyšovanie flexibility v poskytovaní služieb na základe konkrétnych potrieb zákazníkov (kapacity pre menšie objemy plynu a krátkodobé poskytovanie kapacít)
- zabraňovanie hromadeniu nevyužitej kapacity a vytváranie nástrojov na jej ďalšie využitie (rozvoj sekundárneho obchodovania, využitie uvoľnených kapacít min. na prerušiteľnej báze..).

Podľa prieskumu skupiny ERGEG z roku 2008⁶³ pretrvávali donedávna na trhu skladovania zemného plynu problémy spočívajúce v obmedzenom prístupe účastníkov trhu k uskladňovacím kapacitám takmer vo všetkých krajinách EÚ. Tieto boli podľa prieskumu dlhodobo zarezervované prednostne domácimi, vertikálne prepojenými plynárenskými spoločnosťami, ich prevádzkovanie sa vyznačovalo nedostatočnou aplikáciou nástrojov proti hromadeniu a nevyužívaniu zakontrahovaných uskladňovacích kapacít, ako aj nedostatočne rozvinutými sekundárnymi trhmi, čo následne brzdilo rozvoj súťaže aj v oblasti obchodovania so zemným plynom⁶⁴.

Prevádzkovatelia podzemných zásobníkov v SR plnia nezáväznú požiadavku poradnej skupiny ERGEG v oblasti efektívneho využívania uskladňovacích kapacít. Tieto sú preklopené do Prevádzkových poriadkov každého z prevádzkovateľov, kde sa ustanovujú práva a povinnosti jednotlivých zákazníkov týkajúce sa zarezervovaných kapacít. Týmto sú vytvorené prostriedky na predchádzanie ich blokovania, preťaženia, hromadenia, či nevyužívania podľa stanovených pravidiel.

Napriek obmedzenému prístupu k podzemným zásobníkom v SR v dôsledku maximálneho využívania kapacít podzemných zásobníkov, úrad doteraz v rámci svojej činnosti nezistil, že by na tejto úrovni trhu so zemným plynom dochádzalo v podmienkach SR zo strany prevádzkovateľov k diskriminácii alebo zámernému znevýhodňovaniu jednotlivých účastníkov trhu a blokovaní uskladňovacích kapacít.

Na Slovenskom trhu bol zaznamenaný v posledných rokoch významný progres. V dôsledku rozvoja skladovacej kapacity v súčasnosti existuje na trhu voľná skladovacia kapacita, čo sa prejavilo aj v náraste počtu zákazníkov. Najmä zameriavanie na pokračovanie v rozvíjaní flexibilnejšej a krátkodobejšej ponuky produktov a služieb je predpokladom aj pre ďalší rozvoj na trhu v danej oblasti.

Z hľadiska možností rozvoja hospodárskej súťaže prostredníctvom využívania podzemných zásobníkov je pre obchodníkov dodávajúcich zemný plyn zákazníkom v SR výhodou blízkosť a priame alebo nepriame napojenie slovenských zásobníkov zemného plynu na prepravné siete Rakúska a Českej republiky. To sa prejavuje aj

⁶³ ERGEG's 2008 Status Review: Capacity Allocation Mechanisms and Congestion Management Procedures for Storage (http://www.energy-regulators.eu/portal/page/portal/EER_HOME)

⁶⁴ Ako príklad je možné uviesť napr. situáciu v oblasti skladovania zemného plynu z roku 2009 v ČR. Z prešetrovania českého súťažného orgánu na trhu uskladňovania zemného plynu vyplynulo, že dominantný dodávateľ plynu RWE mal u „svojho“ prevádzkovateľa podzemného zásobníka plynu zarezervovaných 90 % kapacít na obdobie 25 rokov. Skupina RWE pritom využívala ¼ celkovej skladovacej kapacity v ČR, čo bránilo vstupu nových konkurentov na domáci trh s plynom. Po tomto zistení sa spoločnosť RWE zaviazala postupne uvoľniť a sprístupniť približne 20% svojich skladovacích kapacít. Zároveň bolo skrátené obdobie trvania zmluvy o uskladnení plynu o 12 rokov. Český úrad považoval tieto záväzky za dostatočné na rozvoj súťaže na trhu s plynom.

v rastúcom záujme nie len domácich, ale aj zahraničných dodávateľov plynu a obchodníkov o uskladňovacie kapacity v týchto zásobníkoch.

Možnou bariérou vstupu na trh dodávok plynu sú však niektoré požiadavky vyplývajúce zo slovenskej legislatívy. Mnohé z nich vyplývajú najmä z novej (a podľa prevádzkovateľov zásobníkov v SR neuváženej) legislatívnej úpravy pravidiel, ktorá má slúžiť na zvýšenie bezpečnosti dodávok plynu pre koncových spotrebiteľov, no ktorá z dôvodu administratívnej náročnosti nepodporuje zavedenie nových flexibilných a krátkodobých skladovacích služieb, ale môže potenciálnym záujemcom paradoxne sťažiť prístup na trh a brániť jeho ďalšiemu rozvoju.

Medzi legislatívne opatrenia v oblasti uskladňovania zemného plynu, ktoré sú niektorými hráčmi na trhu považované za bariéru patria najmä:

- cenová regulácia
- regulácia ťažby zemného plynu zo zásobníkov počas vyhláseného stavu núdze v plynárenstve, čo pre zákazníkov podzemných zásobníkov znamená obmedzenie alebo zákaz dodávok plynu zo SR do zahraničia
- povinnosť založenia pobočky na území SR na to, aby podnikateľ mohol obchodovať so zemným plynom alebo ho dodávať zákazníkovi na tomto území, čo môže byť dokonca v rozpore s princípmi a pravidlami EÚ⁶⁵.

Podľa prevádzkovateľov podzemných zásobníkov ako aj dodávateľov zemného plynu v SR existujú „trhovejšie“ opatrenia pre riešenie nepriaznivých situácií na trhu s plynom (napr. cezhraničné dodávky plynu, využívanie reverzných tokov zemného plynu, budovanie nových prepravných trás, či ponuka zmlúv na dodávky plynu s možnosťou prerušenia atď.). Z ich tvrdení ďalej vyplýva, že:

- cenová regulácia nie je vhodným regulačným nástrojom v situácii, kedy existuje voľná uskladňovacia kapacita, a tá je ponúkaná plynárenskému trhu transparentným a nediskriminačným spôsobom,
- trhové mechanizmy sú schopné riešiť vzťahy ponuky a dopytu po skladovacích službách efektívne, čo je preukázané vykonanými benchmarkovými analýzami
- schvaľovanie cien za skladovanie plynu je administratívne náročný proces, ktorý predlžuje lehoty pridelovania voľných uskladňovacích kapacít potenciálnym klientom o cca 3 mesiace, čo nie je v súlade s požiadavkami účastníkov trhu s plynom na ponuku flexibilných a krátkodobých produktov a služieb

---

⁶⁵ Podľa vyjadrení Európskej komisie v materiáli „Interpretative Note on Directive 2009/73/EC Concerning Common Rules for the Internal Market in Natural Gas (Retail Markets point 4.1)“ z januára 2010 je základným právom spotrebiteľov v jednom členskom štáte byť zásobovaní energetickými zdrojmi dodávateľa, ktorý je zaregistrovaný v inom členskom štáte, pričom ten spĺňa všetky obchodné a bezpečnostné podmienky a efektívne uplatňuje pravidlá vyvažovania sietí. Takéto podnikateľské aktivity by mali byť podporované aj samotnými členskými krajinami, aby tak prispievali k harmonizácii a zlepšovaniu podmienok podnikania s cieľom vytvorenia jednotného európskeho trhu s energiami.

- obmedzenie zahraničných klientov v podobe jednostranného rozhodnutia v čase stavu núdze môže vyvolať odvetné opatrenia a narušiť solidaritu medzi krajinami, ktorá je nevyhnutným predpokladom pre úspešné zvládanie krízových stavov
- povinnosť založenia pobočky v SR môže brzdiť napr. rozvoj sekundárneho obchodovania v oblasti skladovania plynu a komplikovať operácie na úrovni nákup/predaj plynu medzi subjektmi, keďže plyn zo zazmluvnených uskladňovacích kapacít môže byť rozmiestňovaný odberateľom v SR len v prípade, ak majú ich dodávatelia povolenie podnikáť s plynom v SR, a teda majú na tomto území založenú pobočku
- v opačnom prípade sa musia účastníci trhu zaručiť, že plyn uskladnený v slovenských zásobníkoch bude prepravený a využívaný v iných krajinách, čo znižuje likviditu na trhu v SR a obmedzuje možnosti využívania rôznych zdrojov zemného plynu na trhu v SR.

Keďže vyššie uvedené opatrenia vstúpili do platnosti v rokoch 2008 a 2009, nie je dnes možné jednoznačne vyhodnotiť, aký vplyv bude mať ich uplatňovanie na pôsobenie jednotlivých účastníkov na trhu s plynom v SR. Z hľadiska hospodárskej súťaže je však možné konštatovať, že každé takéto obmedzenie predstavuje skôr bariéru ako impulz na jej rozvoj. Znevýhodňuje pritom práve nových či potenciálnych dodávateľov plynu pre slovenských odberateľov, keďže najväčší dodávateľ plynu – spoločnosť SPP, a.s. má na trhu v SR ako tradičný dodávateľ stabilné postavenie, z historického hľadiska dlhodobý zabezpečený prístup do zásobníkov plynu a spĺňanie uvedených štandardov nie je pre túto spoločnosť problematické.

2.6.4.2 Záverečné zhodnotenie situácie na trhu skladovania zemného plynu v SR

Záverom k tejto časti je možné zhrnúť, že prístup a flexibilné využívanie kapacít podzemných zásobníkov je pre podnikanie v oblasti plynárenstva jedným z najdôležitejších aspektov. Napriek veľkosti a zvyšovaniu objemu kapacít slovenských zásobníkov v pomere ku celkovej spotrebe zemného plynu v SR, nediskriminačnému konaniu zo strany ich prevádzkovateľov a pozitívnym zmenám vo vývoji produktov a služieb, považujú viacerí účastníci trhu za problém najmä komplikovanú procedúru získavania skladovacích produktov, ktorá sa spája predovšetkým s prijatím niektorých nových legislatívnych opatrení a so zavedením cenovej regulácie, ktorá tento proces umelo predlžuje.

Aj napriek tomu, že možnosti podzemných zásobníkov sú technicky a geologicky limitované, je zo strany prevádzkovateľov podzemných zásobníkov nevyhnutné, aby sa ich aktivity aj naďalej aktívne zameriavali najmä na rozširovanie ponuky flexibilných (krátkodobejších) produktov a služieb, a tak prispievali k intenzívnejšiemu využívaniu dostupných kapacít viacerými účastníkmi trhu na nediskriminačnej báze. Prevádzkovatelia zásobníkov by sa mali venovať aj zefektívňovaniu a vytváraniu nových nástrojov na podporu aktívneho zobchodovania nevyužitých primárnych zazmluvnených uskladňovacích kapacít v rámci sekundárneho obchodovania. Dôležitými ostávajú aj výskum nových lokalít

a investície do rozširovania kapacít už existujúcich skladovacích zariadení na území SR.

2.6.5 Prístup dodávateľa zemného plynu k zákazníkom

Každý subjekt, ktorý chce dodávať zemný plyn v SR, sa musí vysporiadať s administratívnou náročnosťou uzatvárania zmlúv so zákazníkmi, s možnosťou vzniku časového nesúladu medzi vydaním cenových rozhodnutí Úradu pre reguláciu sieťových odvetví (ÚRSO) na prepravu a distribúciu plynu, potrebou objednať si plyn u dodávateľa a zabezpečiť si skladovacie kapacity, ako aj s možnosťou, že proces vybavovania prístupu do prepravnej a distribučnej siete môže byť procesne a časovo náročný.

Éra plošnej plynifikácie krajiny skončila. Pre podnikanie na trhu so zemným plynom a zvyšovanie predajných možností v SR je v dnešnej dobe nevyhnutné hľadať nové príležitosti. Tie sa črtajú napr. v rozvoji podnikateľských aktivít v energeticky príbuzných odvetviach (projekty na výstavbu paroplynových cyklov, kogeneračných jednotiek, komunálneho teplárenstva či výstavbu nových priemyselných parkov). Potenciálni konkurenti SPP, a.s. sa teda môžu zamerať na získanie odberateľov spomedzi novovznikajúcich spoločností. Avšak na to, aby získali trhovú podiel, ktorým by reálne mohli konkurovať SPP, a.s., potrebujú získať aj zákazníkov zo skupiny súčasných odberateľov spoločnosti SPP, a.s.

Podľa nových hráčov na trhu dodávok plynu neprináša zmena dodávateľa v podstate zákazníkovi žiadne komplikácie - nemení sa spôsob dopravy plynu, či technické vybavenie jeho odberných miest. Pokiaľ jeho rozhodnutie neblokuje správanie doterajšieho dodávateľa, rozdiel spočíva prakticky len v subjekte, od ktorého zákazník plyn nakupuje.

Legislatíva SR umožňuje takúto zmenu v pomerne krátkom časovom horizonte. Úlohu však hrá tiež ochota odberateľov zmeniť svojho súčasného dodávateľa a schopnosť nového hráča ponúknuť dostatočne atraktívne podmienky dodávky.

Zo skúseností nových dodávateľov plynu na trhu v SR je vo všeobecnosti legislatívny proces tejto zmeny jasný, hoci stále pretrvávajú aj menšie problémy týkajúce sa napríklad stanovených lehôt pre vybavenie žiadostí o prístup do prepravnej a distribučnej siete (do 40 dní), ktorých realizácia v praxi môže byť aj rýchlejšia⁶⁶.

Medzi hlavné **faktory**, ktoré majú vplyv na rozhodovanie sa o zmene dodávateľa, zaraďujú odberatelia plynu predovšetkým ceny (výška a ich štruktúra), bezpečnosť dodávok, garanciu spoľahlivosti, spôsobilosť dodať plyn v požadovanom množstve do požadovaného odberného miesta, pružnosť dodávok, komplexné služby vrátane prevzatia zodpovednosti za odchýlku a flexibilitu ohľadom množstva a kapacitnej disponibility. Z uvedených faktorov sa v dôsledku minuloročnej plynovej krízy pri uzatváraní kontraktov v súčasnosti dostáva do popredia najmä otázka

---

⁶⁶ Zdroj: Informácie od podnikateľa Shell, Slovakia, s.r.o. predložené úradu v rámci prešetrovania na trhu.

bezpečnosti dodávok plynu. V dôsledku finančnej krízy vzrástol u niektorých zákazníkov aj význam platobných podmienok.

Pri zvyšujúcej sa konkurencii a neistom vývoji v spotrebe plynu ovplyvnenom finančnou krízou najmä v skupine veľkoodberateľov musia obchodníci prichádzať s čoraz zaujímavejším a flexibilnejším portfóliom produktov a služieb. Okrem individuálnych charakteristík jednotlivých obchodníkov so zemným plynom ako je napr. finančné zázemie, odborná zdatnosť či skúsenosti z oblasti energetiky, ovplyvňujú ich úspešnosť na trhu dodávok aj všeobecné podmienky – v prípade SR sú to napr. relatívne malý trh a jeho nízka likvidita. V menšej miere nových hráčov môže od vstupu na trh odradiť aj nestabilné podnikateľské prostredie a legislatíva, či nedostatky v transparentnosti a prístupe k informáciám v danom sektore.

Spoločnosť SPP, a.s. má oproti svojim novým i potenciálnym konkurentom vo vzťahu k zákazníkom nasledovné výhody:

- dlhodobú zmluvu na odber zemného plynu so spoločnosťou Gazprom Export, na základe ktorej je objemovo možné pokrývať celú očakávanú spotrebu plynu na Slovensku
- informácie, skúsenosti a stabilné postavenie a vysoký podiel spoločnosti SPP, a.s. na trhu v SR v rôznych zákazníckych skupinách
- vertikálne prepojenie na spoločnosti pôsobiace na každej z úrovní v oblasti plynárenstva, čo uľahčuje spoločnosti SPP, a.s. prístup k zdrojom, infraštruktúre zásobníkom zemného plynu a umožňuje tak ponúkať svojim zákazníkom výhodné balíčky produktov a služieb.

Noví dodávatelia na druhej strane vnímajú svoje výhody v rámci pôsobenia na trhu so zemným plynom, ktoré môžu ponúknuť svojim potenciálnym zákazníkom v porovnaní s možnosťami SPP, a.s., nasledovne:

- nižšie ceny za komoditu vďaka širokému portfóliu zdrojov vo viacerých európskych krajinách
- komunikácia s klientom, individuálna starostlivosť a poradenstvo napr. pri stanovení optimálnych distribučných parametrov, teda flexibilita a prispôsobenie ponuky na základe požiadaviek klienta
- rôznorodosť poskytovaných služieb a produktov (z hľadiska dĺžky trvania zmlúv, kalkulačných vzorcov...) podľa konkrétnych požiadaviek klientov
- spolupráca s materskými spoločnosťami v zahraničí, čo prispieva k zvyšovaniu bezpečnosti a stability dodávok plynu
- dostatočné zásoby zemného plynu v podzemných zásobníkoch v SR (niektorí z nich), aj v okolitých krajinách
- maximálna transparentnosť v cene a všeobecných podmienkach pri uzatváraní kontraktov
- európsky prístup k zákazníkom, ako aj možnosti európskej spolupráce s inými významnými energetickými spoločnosťami.

Naopak, nevýhodami pre nových hráčov na trhu sú:

- regulácia cien v určitých zákazníckych segmentoch (dodávky plynu a tepla pre domácnosti), v ktorých v súčasnosti podniká len tradičný dodávateľ zemného plynu - SPP, a.s.

- nedostatočné, niekedy negatívne zmeny v legislatíve, ktoré bránia rozvoju konkurencie na trhu (štandard bezpečnosti⁶⁷, povinnosť založenia pobočky v SR, nerozlišovanie čistého obchodníka s plynom a dodávateľa plynu koncovému spotrebiteľovi pri získavaní licencie a pod.)
- nedostatočné všeobecné informácie o podmienkach a vývoji na trhu s plynom v SR.

Niektorí konkurenční dodávatelia upozorňujú pri možnostiach získavania slovenských zákazníkov, napriek existencii príslušnej legislatívy, aj na nedostatky pri realizácii zmeny dodávateľa v prípade rozdelenia dodávky plynu medzi viacerých podnikateľov. Podobné poznatky vyplynuli úradu aj z niektorých prieskumov na trhu na základe vyjadrení významnejších odberateľov.

2.6.5.1 Problémy zákazníkov pri zmene a výbere dodávateľov v prípade viacnásobnej dodávky plynu

Pravidlá pre fungovanie trhu s plynom umožňujú za určitých podmienok dodávku plynu od viacerých dodávateľov do jedného odberného miesta. Na základe informácií, ktoré má úrad k dispozícii, sa však v praxi možnosť viacnásobnej dodávky napriek jasným legislatívnym pravidlám zatiaľ nevyužíva. Podnikatelia poukazujú na rôzne prekážky, ktoré bránia reálnej aplikácii tohto ustanovenia.

V prípade nákupu len časti požadovaného množstva plynu od iného dodávateľa môže byť prekážkou neochota pôvodného dodávateľa oddeliť takúto dodávku, zdĺhavé rokovania s prevádzkovateľmi prepravných a distribučných sietí, či celková technická nepripravenosť takéhoto riešenia. Problémy vznikajú aj pri preberaní zodpovednosti za odchýlku pri odbratom množstve plynu v prípade zmeny dodávateľa, resp. čiastočnej zmeny dodávateľa. V takomto prípade totiž pôvodný dodávateľ, ktorý doteraz bral v rámci poskytovania služieb zákazníkom zodpovednosť za odchýlku na seba, môže požadovať jej prenesenie na odberateľa, čo by odberateľovi zvyšovalo náklady na nákup plynu.

Odber plynu od viacerých dodávateľov by pri donedávna nastavenom systéme v konečnom dôsledku spôsobovalo celkové navýšenie ceny za dodávku plynu aj z toho dôvodu, že by si prevádzkovateľ distribučnej siete zaúčtoval pevnú tarifu za každú zmluvu o distribúcii plynu, ktorú uzavrie. Ak by odberateľ zemného plynu odoberal plyn od dvoch rôznych dodávateľov, musel by distribučný poplatok zaplatiť dvakrát, nakoľko by mal dve zmluvy o distribúcii zemného plynu. Problém by nastal aj pri predčasnom ukončení zmluvy a uzatvorení zmluvy s novým dodávateľom.

---

⁶⁷ Štandard bezpečnosti dodávok plynu je pre účastníkov trhu drahým riešením, zahraniční obchodníci s plynom v SR majú väčšinou široké portfólio zdrojov a sú schopní flexibilne, lacnejšie, podľa potreby vyplňať medzery v dodávkach plynu pre svojich zákazníkov, sami zákazníci pri výbere dodávateľa kladú okrem ceny dôraz na jeho schopnosti zabezpečiť požadované dodávky plynu v každej situácii. Prijatie tohto, podľa vyjadrení nových dodávateľov „unáhleného“, opatrenia o štandarde bezpečnosti zmenilo niektorým novým hráčom rozbehnuté podnikanie na trhu v SR a obmedzilo objemy dodávok plynu pre väčších odberateľov

Úrad aj podnikatelia na základe svojich skúseností v tejto oblasti viackrát apelovali na úpravu stanovených pravidiel tak, aby bol uľahčený prístup viacerých dodávateľov k potenciálnym zákazníkom. Určité zmeny a úpravy týchto pravidiel priniesla novelizácia Pravidiel pre fungovanie trhu so zemným plynom, ktorá je platná od 1. júna 2010.

2.6.5.2 Zhodnotenie možností prístupu dodávateľov k zákazníkom na trhu so zemným plynom v SR

Napriek vyššie uvedeným nevýhodám a problémom sa za svoje krátke obdobie pôsobenia na trhu v SR podarilo jednotlivých konkurenčným dodávateľom získať od dominantného predajcu plynu podľa jeho vlastných vyjadrení 140 zákazníkov v kategórii veľkých odberateľov a tisíce malých odberateľov. V porovnaní s celkovým počtom zákazníkov spoločnosti SPP, a.s. uvedeným v tab. č. 2 predstavuje síce táto hodnota nízke percento, dá sa však predpokladať, že ak sa podmienky na trhu budú aj naďalej vyvíjať na základe pripomienok a reálnych potrieb nových dodávateľov, a tí budú zároveň schopní svojim potenciálnym zákazníkom ponúkať dostatočne atraktívne služby, môže sa počet zákazníkov prestupujúcich od tradičného dodávateľa ku konkurencii naďalej zvyšovať. V prospech tohto predpokladu hovoria aj údaje o vývoji trhových podielov nových dodávateľov plynu v prvej polovici roku 2010 oproti koncu roka 2009 a vyjadrenia ďalších nových subjektov o ich plánoch na vstup na náš trh.

Tab. č. 2: Vývoj počtu odberateľov plynu spoločnosti SPP, a.s.

Počet odberateľov v rokoch 2007 - 2009			
	2007	2008	2009
Veľkí zákazníci (veľkoodber)	4 711	4 598	4 222
Malé podnikanie a organizácie (maloodber)	67 551	69 085	70 789
Domácnosti	1 394 222	1 400 943	1 407 846
Spolu	1 466 484	1 474 626	1 482 857

Zdroj: výročná správa spoločnosti SPP, a.s. za rok 2009

Úspešnosť nových i ďalších potenciálnych dodávateľov zemného plynu, a tým aj rozvoj súťaže na trhu v SR v získavaní ďalších zákazníkov, bude však okrem nediskriminačného prístupu k plynárenským sieťam a zariadeniam na jednotlivých úrovniach popísaným vyššie ovplyvňovať aj vývoj v ďalších oblastiach. Obmedzením pre rozvoj súťaže je podľa vyjadrení nových hráčov na trhu dodávok plynu napr. samotná regulácia v rámci určitých zákazníckych kategórií (napr. dodávka tepla pre domácnosti), ktoré by mohli byť pre ich podnikateľské aktivity zaujímavé. Regulácia nových dodávateľov odrádza od vstupu na príslušné časti trhu, čím môžu strácať najmä samotní koncoví odberatelia (viac o regulácii v časti 2.6.6.2).

2.6.6 Ďalšie faktory pôsobiace na rozvoj konkurencie v oblasti dodávok zemného plynu v SR

Popri možnostiach prístupu nových či potenciálnych účastníkov trhu v SR k jednotlivým vyššie uvedeným úrovniam v oblasti plynárenstva ovplyvňujú rozhodovanie a rozvoj ich podnikateľských aktivít aj ďalšie faktory. Sú to najmä:

- vertikálna integrácia a unbundling spoločností ekonomickej skupiny SPP
- regulácia a legislatívne podmienky v danej oblasti
- transparentnosť a prístup k informáciám subjektov na danom trhu.

2.6.6.1 Vertikálna integrácia a unbundling

Cieľom liberalizácie plynárenského sektora je vytvorenie spoločného trhu s plynom a snaha o zvyšovanie konkurencie v tomto historicky monopolnom podnikateľskom prostredí. Zvyšovanie súťaživosti a efektívnosti v danom odvetví by malo v konečnom dôsledku prispieť k znižovaniu cien a poskytovaniu kvalitných produktov a služieb koncovým spotrebiteľom. Uvedené sa malo dosiahnuť aj prostredníctvom tzv. unbundlingu, čiže odčlenením jednotlivých úrovní v oblasti plynárenstva.

Unbundling sám o sebe nerieši problém vysokej koncentrácie v odvetví, nenarúša monopol. Prináša však určité opatrenia, ktoré umožnia rozvoj konkurencie na trhu cez čiastočné alebo úplné odčlenenie prevádzkovateľov infraštruktúry (preprava, distribúcia) od vertikálne integrovaného podnikateľa. V rámci pravidiel 1. a 2. energetického balíčka požadovali európske smernice doposiaľ oddelenie účtovné a následne právne, kvôli neochote niektorých členských štátov EÚ, však nebolo povinné oddelenie vlastníctva. Opatrenia a princípy 3. energetického balíčka, ktoré vstúpia do platnosti v marci 2011, však už požadujú vyššiu formu nezávislosti najmä na úrovni prevádzkovateľov prepravných sietí⁶⁸.

Napriek preberaniu a aplikácii pravidiel unbundlingu podľa európskej legislatívy v jednotlivých krajinách, dochádza aj naďalej na plynárenských trhoch k takému konaniu niektorých dominantných hráčov, ktoré bráni rozvoju konkurencie v tejto oblasti. Ak totiž podnik ostáva vertikálne integrovaný, stále má tendencie zvýhodňovať spoločnosti patriace do jeho podnikateľskej skupiny na úkor konkurentov. Zo skúseností Európskej komisie aj zo skúseností jednotlivých štátov EÚ je zrejmé, že takéto diskriminačné správanie sa silnej ekonomickej skupiny je ťažko identifikované a nedá sa dostatočne odstrániť ani nastavenou legislatívou či reguláciou.

V rámci integrovaného podniku môžu vznikáť konkrétne štyri druhy problémov:

- prevádzkovateľ siete pristupuje lepšie k podnikom zo svojej skupiny ako ku konkurentom, môže využívať aktíva (kapacity prepravnej siete) na sťaženie

⁶⁸ Prehľad legislatívy jednotlivých energetických balíčkov v Prílohe č 1.

vstupu konkurentov na následné trhy (trh dodávok zemného plynu koncovým zákazníkom)

- pri integrovanej spoločnosti nie je možné zaručiť nediskriminačný prístup k informáciám, pretože neexistujú efektívne prostriedky, ktoré by zabránili prevádzkovateľovi siete poskytovať trhovo citlivé informácie podnikom zo svojej skupiny
- medzi vertikálne prepojenými podnikmi môže dochádzať naďalej k vzájomnému poskytovaniu spoločných služieb (tzv. shared services, alebo služby na základe „SLA“ zmlúv) v oblastiach ako sú právne služby, vozový park, účtovníctvo, marketing a pod., ktoré nemusia byť poskytované za trhovo orientované ceny⁶⁹, čo sa môže premietiť na určitých úrovniach do zvyšovania cien, na iných môže dochádzať k neprimeraným ziskom využívaným na dotovanie menej výnosných oblastí v danom podnikaní a znevýhodňovanie konkurentov monopolným hráčom
- v rámci integrovaného podniku sú narušené investičné stimuly – prevádzkovateľ siete nemá motiváciu na rozvoj siete vo všeobecnom záujme a na uľahčenie vstupu nových spoločností na trh, práve naopak, má záujem obmedzovať nové investície, ak budú prínosom pre konkurentov a privedú konkurenciu na trh.

Takéto správanie naznačujú aj skúsenosti odberateľov v SR, ktorí poukazujú na možné výhody dominantnej spoločnosti SPP, a.s., ktoré vyplývajú z jej prepojenia s inými úrovňami na trhu so zemným plynom (napr. dlhodobozazmluvnené kapacity v zásobníkoch zemného plynu, veľmi dobrá informovanosť a skúsenosti so situáciou na trhu s plynom v SR a pod.).

V SR (ako zrejme aj v iných krajinách EÚ) liberalizácia prebehla viac-menej formálne. Legislatíva o energetike, ktorou sa európske smernice implementovali, bola v podstate len súhrnom všeobecných kritérií pre unbundling a nestanovovala žiadnu konkrétnu formu unbundlingového režimu, ani nevysvetľovala bližšie podmienky unbundlingu v podmienkach SR. Zo skúseností úradu tiež vyplýva, že na trhu s plynom v SR chýba aj kontrola uplatňovania princípov unbundlingu v reálnom pôsobení odčlenených spoločností. Bez kontrolných mechanizmov, objektívneho vyhodnotenia funkčnosti nastavených pravidiel a efektívneho prijímania nápravných opatrení, nemusí tento systém prinášať predpokladané pozitívne dopady na trh.

Odberatelia plynu v SR ešte do konca roku 2008 nepociťovali, že by im unbundling priniesol očakávané zníženie cien, zvýšenie kvality služieb, zjednodušenie procesov, či úsporu nákladov.

Ak sa v daných podmienkach trhu s plynom s rozbiehajúcimi sa možnosťami alternatívnych dodávok unbundling nespojí s ďalšími efektívnymi nástrojmi

---

⁶⁹ Z verejne prístupných zdrojov a vyjadrení samotnej spoločnosti eustream, a.s. napr. vyplýva, že vítajú prijatie 3. energetického balíčka, pretože im umožní ešte väčšiu nezávislosť a možnosti zabezpečovania podporných činností (informatika, ľudské zdroje, financie...) vlastnými kapacitami. Vykonávanie týchto aktivít môže byť tak účinnejšie, pružnejšie a menej nákladné (Zdroj: http://www.spnz.sk/Index_Slovgas.htm).

na podporu konkurencie, sám o sebe k vytvoreniu konkurenčného prostredia nepovedie. Je preto potrebné priebežne vyhodnocovať situáciu na trhu a v prípade potreby, aj v nadväznosti na reakciu nových hráčov, postupne prijímať ďalšie systémové opatrenia vychádzajúce z minimálnych štandardov Európskej Komisie v oblasti unbundlingu (v súčasnosti najmä v rámci čerstvo prijatého 3. energetického balíčka) v tejto oblasti, ktoré by zároveň reagovali na špecifické problémy trhu SR.

2.6.6.2 Regulácia, legislatíva a štátne intervencie

Pre vznik konkurencie v oblasti dodávok zemného plynu je nevyhnutné, aby záujemcovia o vstup na tento trh mali prístup k takým úrovniam v plynárenstve, kde sa vytvorenie konkurencie z dôvodu nerentabilnosti a vysokých investícií nedá očakávať (napr. preprava a distribúcia zemného plynu). Jedným z prostriedkov pre zabezpečenie transparentného a nediskriminačného prístupu k potrebnej infraštruktúre pre tretie strany je zavedenie regulácie a jej pravidiel tak z prevádzkového, ako aj z cenového hľadiska.

Liberalizácia energetických trhov všeobecne v krajinách EÚ, a tým aj na Slovensku, teoreticky umožnila, aby služby odberateľom zemného plynu ponúkali rôzni dodávatelia podľa vlastného výberu. Tento proces však stále nie je ukončený. Citlivou ostáva najmä otázka cenovej politiky. V mnohých krajinách EÚ naďalej pretrváva koexistencia otvorených trhov so zemným plynom a regulovaných cien, kde viac ako polovica členských štátov má regulované ceny, pričom regulácia cien sa neobmedzuje v niektorých krajinách len na zákazníkov v domácnostiach⁷⁰.

Na zabezpečenie rozvoja a podpory konkurencie v sektore plynárenstva je nevyhnutné, aby bola regulácia nastavená správne. Dôležitosť dobrej regulácie si uvedomuje aj Európska komisia, keď v rámci prípravy dokumentov a pravidiel 3. liberalizačného balíčka upozorňovala na potrebu prísnejších opatrení, ktoré by mali zaručiť, aby regulátor:

- bol nezávislou právnou jednotkou
- mal vlastný rozpočet s dostatočnými ľudskými a finančnými zdrojmi
- konal nezávisle od súkromného sektora, aj od vlády⁷¹
- prijímal rozhodnutia založené na ekonomickom základe, ktoré by nemali slúžiť na krátkodobé riešenie politických záujmov a problémov, ale by mali brať do úvahy reálny vývoj a potreby trhu

---

⁷⁰ Správa Európskej komisie o pokroku pri vytváraní vnútorného trhu s plynom a elektrickou energiou z 11.3.2009

⁷¹ Z pohľadu úradu sa ako problematický javí napr. zásah vlády do fungovania trhu s plynom prostredníctvom uznesenia z 2. 7. 2008, na základe ktorého vydalo Ministerstvo hospodárstva SR rozhodnutie voči spoločnosti SPP, a.s. týkajúce sa vo všeobecnom hospodárskom záujme povinnosti zabezpečenia dodávok plynu, vrátane ceny dodávok plynu pre odberateľov plynu v domácnosti a ceny dodávok plynu na výrobu tepla určeného pre domácnosti na obdobie roku 2009 až do vyrovnania ekonomického ukazovateľa „podiel výdavkov na energie na celkových príjmoch domácností“ s priemerom členských štátov Európskej únie. Predmetné rozhodnutie predstavuje podľa úradu riziko kolízie s princípom rovnakých príležitostí pre podnikanie na trhu v SR a môže ovplyvňovať stratégie a cenotvorbu spoločnosti SPP, a.s. pri dodávkach ostatným oprávneným odberateľom. Úrad na riziká takéhoto kroku MH SR upozornil vo svojom vyjadrení z novembra 2008 a požadoval jeho prehodnotenie.

- mal účinné kontrolné mechanizmy na vyhodnocovanie situácie na trhu, ako aj schopnosti a jasne stanovené právomoci pri prijímaní nápravných opatrení.

Na slovenskom trhu so zemným plynom sa podnikatelia stretávajú s reguláciou v týchto oblastiach:

- i) regulácia, resp. schvaľovanie prevádzkových poriadkov distribučných sietí a cenová regulácia v oblasti distribúcie zemného plynu
- ii) regulácia, resp. schvaľovanie prevádzkových poriadkov a cenová regulácia v oblasti prepravy zemného plynu
- iii) regulácia, resp. schvaľovanie prevádzkových poriadkov a najnovšie aj cenová regulácia v oblasti skladovania zemného plynu
- iv) cenová regulácia dodávok plynu pre domácnosti
- v) cenová regulácia dodávok plynu na výrobu tepla určeného pre domácnosť.

Podľa vyjadrení dodávateľov ale aj iných účastníkov na trhu so zemným plynom v SR je stabilita v legislatíve a pravidlách regulácie jedným z dôležitých faktorov pri rozhodovaní sa o vstupe na trh. Situáciu na Slovensku hodnotia mnohí z tohto hľadiska kriticky. Napríklad príchod dodávateľov v roku 2009 sa netýkal oblasti dodávok plynu domácnostiam ani oblasti výroby tepla pre domácnosti, pričom jeden z dôvodov nezáujmu o tieto segmenty trhu boli práve určité legislatívne opatrenia a samotná regulácia v tejto zákazníkovej kategórii. Takéto opatrenia nedávajú potenciálnym konkurenčným dodávateľom istotu a priestor na uzatváranie ani len strednodobých kontraktov a bránia tak rozvoju ich plánovaných aktivít.

Podnikatelia upozorňujú tiež na to, že nesprávne nastavená legislatíva a pravidlá regulácie môžu v konečnom dôsledku spôsobovať, že určité podnikateľské aktivity sú naďalej realizované len pôvodným dominantným dodávateľom zemného plynu. Nedostatky legislatívy, ktoré sa v praxi prejavujú, naznačujú, že stanovené pravidlá je potrebné pravidelne prehodnocovať a konkrétne ustanovenia priebežne upravovať v záujme lepšieho fungovania trhu, rozvoja súťaže, a tým aj zlepšovania možností efektívneho výberu dodávateľa koncovými zákazníkmi.

Ďalším z citlivo vnímaných atribútov fungovania trhu so zemným plynom je sociálna politika a štátne intervencie v tejto oblasti. Európske inštitúcie nevyklúčujú prelínanie sa sociálnej a energetickej politiky sa v prípade ochrany zraniteľných skupín obyvateľstva. Nie je však zámerom, aby energetická politika nahrádzala ochranu najzraniteľnejších skupín spotrebiteľov. Žiadne z takýchto opatrení v rámci energetických pravidiel by nemalo zabraňovať alebo negatívne ovplyvňovať otváranie trhu s plynom a jeho efektívne fungovanie.

Štátne intervencie do oblasti cien sa vo všeobecnosti považujú za nesytemové a škodlivé zásahy do sektora, preto je potrebné ich eliminovať. Sociálnu podporu pre niektoré skupiny odberateľov je vhodné riešiť adresne, napr. dávkami, a nie skresľovaním cien produktov. Navyše, pri plošnom znižovaní cien sa stráca sociálny aspekt, pretože intervencia do ceny nespôsobí zlacnenie plynu len pre najslabšiu vrstvu, ale pre všetkých odberateľov v danej kategórii. Opatrenia na ochranu odberateľov plynu v domácnostiach sa preto nemajú používať spolu

s nástrojmi hospodárskej politiky, ale samostatne v rámci štandardných nástrojov sociálnej politiky.

V tejto súvislosti je však nutné podotknúť, že niektoré zásahy štátnych orgánov do podmienok podnikania v oblasti plynárenstva v SR boli v priebehu roka 2009 ovplyvnené najmä plynovou krízou, ktorej následky sa nedotýkali len Slovenska. Opatreniami v rámci bezpečnosti dodávok plynu sa museli zaoberať aj iné európske štáty. Pre účastníkov na trhu s plynom je však vo všeobecnosti dôležité a potrebné, aby regulačné a legislatívne opatrenia boli predvídateľné a transparentné.

2.6.6.2.1 Cenová regulácia a jej možný vplyv na vývoj cien zemného plynu pre regulovaný segment domácností.

Európska komisia vo svojich vyjadreniach v rámci hodnotenia procesu liberalizácie energetických trhov v krajinách EÚ konštatuje, že kontrola a regulácia cien môže byť potrebná na ochranu spotrebiteľov za určitých špecifických okolností (opatrenia týkajúce sa univerzálnej služby, záväzkov vo verejnom záujme, či opatrenia na ochranu zraniteľných skupín obyvateľstva). Súčasne však dodáva, že táto regulácia musí byť vyvážená, aby nezabraňovala otváraniu trhov, nevytvárala diskrimináciu medzi dodávateľmi na trhu s energiami, či neobmedzovala rozvoj obchodovania a hospodárskej súťaže na týchto trhoch. Negatívne účinky regulovaných cien energií ostávajú významnou prekážkou správneho fungovania trhu, pretože môžu viesť k narušeniu hospodárskej súťaže (ceny, ktoré nepokrývajú náklady sa stávajú bariérou vstupu nových dodávateľov a odrádzajú od zmeny dodávateľa) a nevysielajú správne signály pre hráčov na trhu, čo má následne vplyv na investície a stimuly v oblasti energetickej efektívnosti.

Aj poradná skupina ERGEG vo svojom prieskume a hodnotení tejto oblasti z marca 2009⁷² uvádza, že regulácia konečných cien za energie sa z dlhodobého hľadiska nedá udržať, pokiaľ chceme, aby sa trh s energiami vyvíjal smerom k dobre fungujúcemu konkurenčnému prostrediu. Regulácia cien pre koncových zákazníkov sa v skupine domácností vyskytuje stále v 12 z 23 krajín EÚ zúčastnených na prieskume, v podnikateľskom sektore existuje regulácia cien v 8 z 23 krajín (tab. č. 3)⁷³. ERGEG zastáva všeobecný názor, že už v súčasnosti by mali plány a stratégie energetickej politiky jednotlivých krajín rátať s postupným odstraňovaním cenových zásahov na trhu.

---

⁷² Status Review of End-User Price Regulation as of 1 July 2008 (http://www.energy-regulators.eu/portal/page/portal/EER_HOME/EER_PUBLICATIONS/CEER_ERGEG_PAPERS/Customers/Tab/E08-CPR-21-05_End-UserPrices_11%20Mar%2009.pdf)

⁷³ Pre vymenovanie konkrétnych krajín EÚ v oblasti cenovej regulácie v jednotlivých zákazníckych kategóriách vid' tab. č. 3 v **Prílohe č. 9**

Tab. č. 3: Počet krajín EÚ s alebo bez regulácie v jednotlivých zákazníckych skupinách v roku 2008

Plyn (23 skúmaných krajín EÚ)	Domácnosti	Malé podniky	Stredné podniky	Priemyselné podniky	celkovo
Počet krajín bez cenovej regulácie	8	11	13	15	8 (žiadna cenová regulácia)
Počet krajín s cenovou reguláciou	12	9	8	6	13 (cenová regulácia aspoň v jednej skupine zákazníkov)
Uzavreté trhové segmenty	3	3	2	2	2 (všetky segmenty uzavreté)

Zdroj: „ERGEG's Status Review of End-User Price Regulation as of 1 July 2008“

Aj noví dodávateľia plynu, ktorí by za iných okolností mali záujem na trh dodávok plynu domácnostiam a pre výrobu tepla domácnostiam vstúpiť, považujú nastavený systém regulácie z časového i procesného hľadiska za komplikovaný. Dôvody môžu byť nasledovné:

- regulovaná cena plynu pre domácnosti obsahuje minimálne ďalšie dve zložky, ktoré sú tiež regulované (distribúcia a preprava), z čoho vyplýva, že aby sa potenciálnemu zákazníkovi predložila záväzná ponuka, je potrebné čakať na odporúčané regulované zložky ceny za prepravu a distribúciu na nasledujúci rok, až potom je možné vypočítať a požiadať o schválenie regulovanej ceny
- cenový návrh musí podľa nových legislatívnych pravidiel schvaľovať valné zhromaždenie predkladajúcej spoločnosti
- tým, že je cena fixne stanovená na určité obdobie dopredu, existuje riziko zvyšovania hodnoty jednotlivých zložiek cien a nutnosť nového schvaľovacieho procesu cenových návrhov.

Dôsledky nastaveného systému regulácie sa prejavili v SR v tom, že takmer žiadny iný dodávateľ zemného plynu okrem SPP, a.s. napriek možnému záujmu nemá uzatvorené zmluvy s týmito skupinami zákazníkov⁷⁴. Výnimkou v oblasti teplárstva sú spoločnosti RWE Gas Slovensko a Elgas Považská Bystrica, ktorým ÚRSO pre rok 2010 schválil ceny dodávok plynu na výrobu tepla určeného pre domácnosť.

a) príklad cenovej regulácie a jej vplyvu v oblasti dodávok zemného plynu domácnostiam

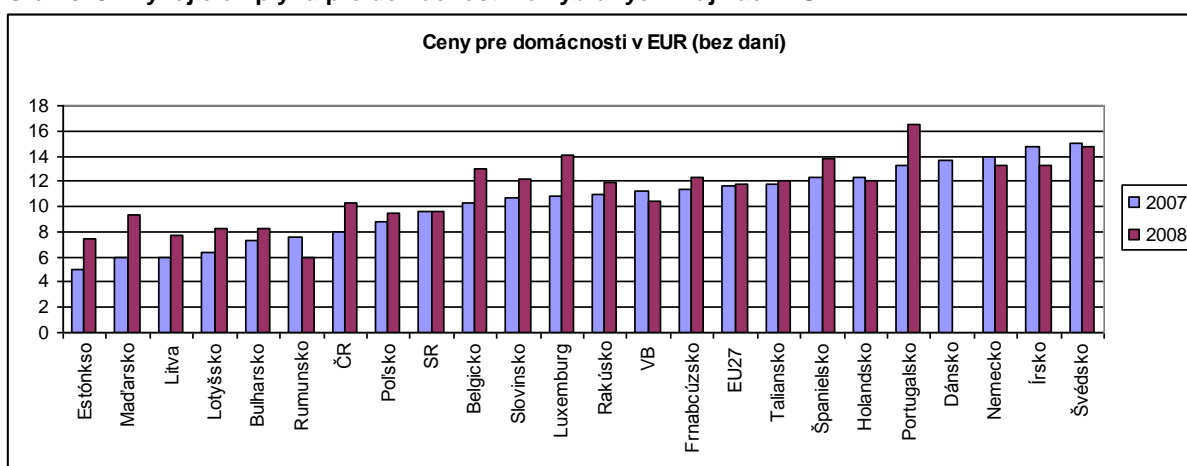
V roku 2008 zaznamenala väčšina krajín EÚ zvýšenie cien za plyn tak v regulovaných ako aj v neregulovaných oblastiach. Dôvodom boli najmä historicky

⁷⁴ Na trhu v ČR, kde nie je dodávka plynu pre segment domácností regulovaná, pôsobí na tejto časti trhu už viacero konkurentov. Okrem dominantnej spoločnosti RWE či EO.N začala v polovici roku 2010 ponúkať plyn domácnostiam aj spoločnosť ČEZ. (Zdroj: <http://www.financninoviny.cz/zpravy/cez-zacal-nabizet-domacnostem-plyn-slibuje-nizsi-ceny/486147?rss>)

maximálne hodnoty cien ropy (zhruba 150 dolárov), na ktorých je okrem iného založená aj kalkulácia cien zemného plynu. V SR pocítili odberatelia zvýšenie cien aj v dôsledku revízie cien a úpravy vzorca v rámci dohody o dodávke plynu spoločností SPP, a.s. a Gazprom Export, ako aj zmien v poplatkoch za distribúciu plynu.

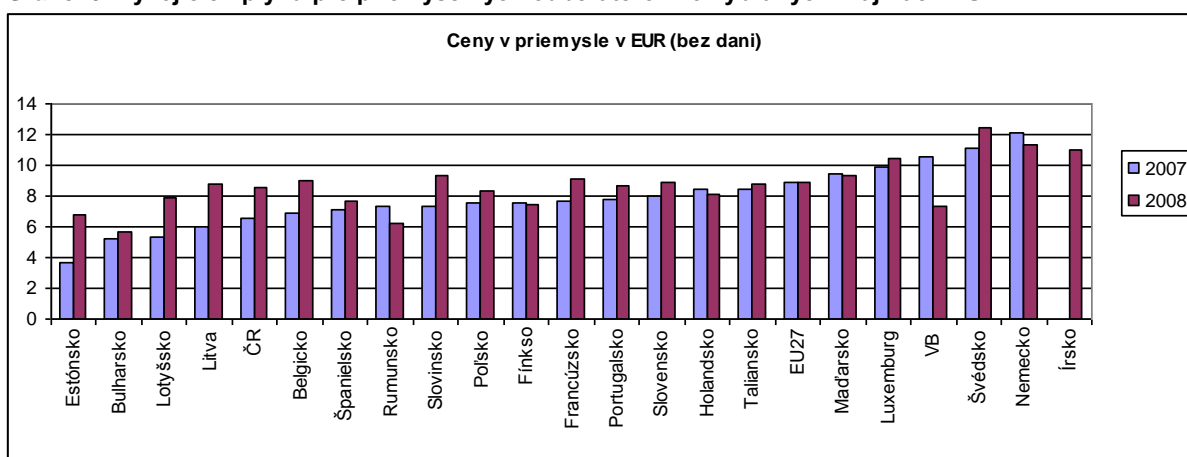
Z grafov č. 5 a č. 6, ktoré zobrazujú základné ceny za plyn v niektorých zákazníckych skupinách vo vybraných krajinách EÚ⁷⁵, je zrejmé, že napriek tomu, že ceny plynu vzrástli aj pre slovenských priemyselných zákazníkov, cenová úroveň v zaregulovanom segmente domácností ostala v SR oproti roku 2007 nezmenená. Hoci spoločnosť SPP, a.s. žiadala viackrát v priebehu roka 2008 regulátora o zdraženie plynu spotrebiteľom v domácnostiach, ÚRSO všetky jej návrhy zamietol. Reagoval tak aj na rozhodnutie vlády uvedené v pozn. č. 77.

Graf. č. 5 : Vývoj cien plynu pre domácnosti vo vybraných krajinách EÚ

Zdroj : http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/energy/data/main_tables

Graf č. 6: Vývoj cien plynu pre priemyselných odberateľov vo vybraných krajinách EÚ

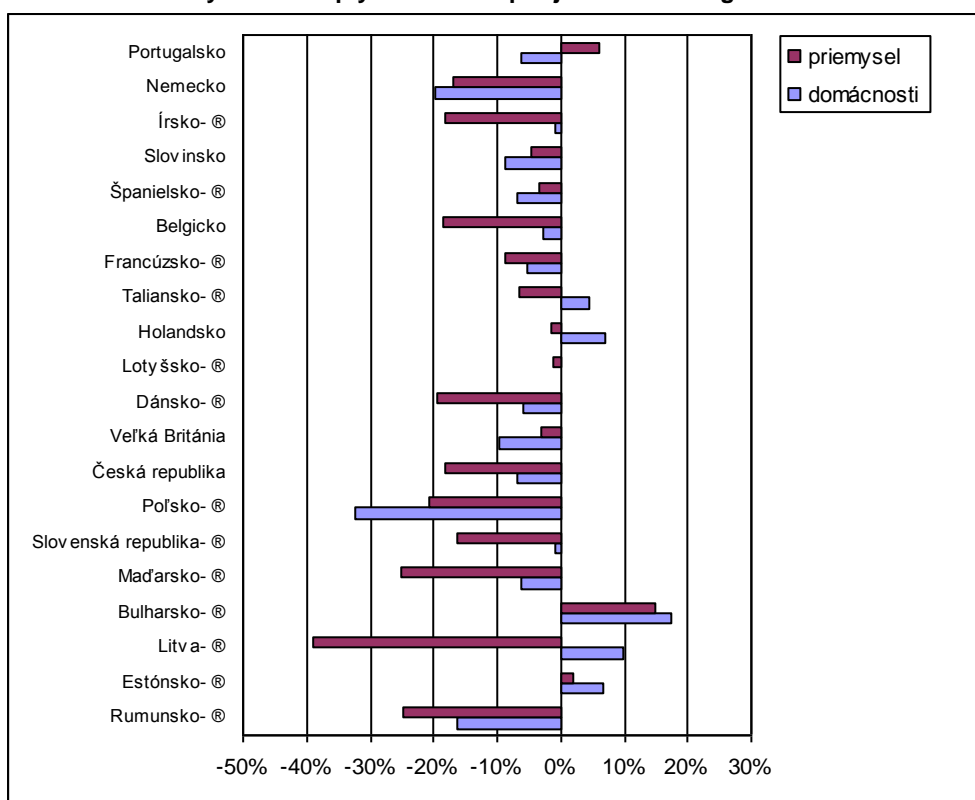

Zdroj : http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/energy/data/main_tables

⁷⁵ Grafy s cenami za plyn spolu s daňami sú pre informáciu uvedené v Prílohe č 9.

Účinky hospodárskej krízy sa však už koncom roka 2008 prejavili na páde hodnôt cien ropy až na 45 dolárov za barel, čo malo za následok aj výrazný pokles cien plynu na začiatku roku 2009⁷⁶. Graf č. 7 obsahuje údaje o percentuálnych zmenách cien plynu v segmente domácností a priemyselných zákazníkov v I. polroku 2009 v porovnaní s cenami plynu v II. polroku 2008. Vyplýva z nich, že v SR sa cena plynu pre domácnosti v podstate opäť nezmenila, napriek tomu, že v oblasti priemyslu sa ceny podstatne znížili nie len v SR (o 16,4%), ale aj v okolitých krajinách, niekde až o viac ako 30%. V priemere klesli ceny plynu v rámci uvedených krajín EÚ pre domácnosti o 5%, v priemysle šlo v priemere o 12,4%-né zníženie.

Graf č. 7: % zmeny v cenách plynu bez daní pre jednotlivé kategórie zákazníkov

Zdroj: Spracované na základe údajov Eurostatu v Tab. č. 2 v **Prílohe č. 9**

Pozn.: Označenie „®“ pre krajiny s regulovanou cenou plynu v segmente domácností

Podľa verejne dostupných informácií avizovala už v marci 2009 spoločnosť SPP, a.s., že ceny za plyn pre menšie spoločnosti klesnú o desatinu, veľkým odberateľom sa účty mali priebežne v roku 2009 znižovať až o výsledných 20-30%. Zlacňovanie plynu nepocítili v tomto roku domácnosti vôbec, keďže sa podľa vyjadrení SPP, a.s. pre ne ceny za plyn posledné dva roky nemenili, a ešte ani v roku 2009 nepokrývali účtované ceny celkové náklady spoločnosti na jeho predaj⁷⁷. Regulované ceny tak klesli až na začiatku roku 2010, a to o 5,13%. Podľa dostupných informácií klesali pre porovnanie napr. v ČR maloobchodné ceny plynu postupne v roku 2009 od 2. štvrtroka o 3%, 6,3% a 2,8% a o ďalších 0,7% sa znížili

⁷⁶ Ceny plynu pre odberateľov sa vyvíjajú v závislosti od 9-mesačného kízavého priemeru cien ropy a ropných produktov na európskom trhu. Na Slovensku sa nastavenie cien okrem iného odvíja aj od pohybu kurzu eura voči americkému doláru, za ktorý spoločnosť SPP, a.s. plyn nakupuje.

⁷⁷ http://debata.pravda.sk/tlac.asp?c=A090313_111701_sk_ekonomika_p01&auto=false

v 1. štvrtroku 2010⁷⁸. Podľa ďalších tvrdení stráca spoločnosť SPP, a.s. na trhu dodávok plynu domácnostiam aj v roku 2010 zatiaľ 80 -100 mil. EUR.

Z vyššie uvedeného vyplýva, že regulácia v podmienkach SR sťažuje dodávateľom možnosti promptne reagovať na aktuálne zmeny na trhu a nemusí odzrkadľovať ani reálne náklady na podnikanie v takomto sektore. Opatrenia a nastavenie regulačnej politiky odrádza aj nových dodávateľov od vstupu na trh (viď aj pozíciu a tvrdenia nových hráčov na trhu v SR v predchádzajúcich častiach správy), čo negatívne vplyva na možnosti rozvoja konkurencie a postupnej liberalizácie v danom sektore. Dominantného hráča, naopak, môže cenová regulácia tlačiť do toho, že bude kompenzovať prípadné straty v jednom segmente na úkor iných zákazníckych kategórií, čo trh ako taký ďalej deformuje.

b) príklad cenovej regulácie v dodávkach tepla pre segment domácností

Dopady hospodárskej krízy, ktoré v minulom roku 2009 zrazili ceny plynu nadol mohli mať pozitívny vplyv aj na cenovú hladinu v teplárenskom sektore. Segment dodávok plynu pre výrobu tepla pre domácnosti predstavuje zhruba 15 – 20% z celkového predaja plynu v SR⁷⁹, čo predstavuje celkom významný segment pre podnikateľské aktivity nových dodávateľov.

Od novembra 2008 je však regulácia cien v plynárenstve rozšírená aj o reguláciu cien za dodávku plynu na výrobu tepla pre domácnosti. Takáto úprava mala ochrániť domácnosti pred zdražovaním. Reálna situácia na trhu v teplárenskom sektore však opäť ukázala, že v porovnaní s neregulovanou trhovou cenou regulovanú cenu štát nadstavil v predchádzajúcich rokoch na príliš vysokú úroveň. Napr. v januári 2010 bol rozdiel v prospech nižších trhových cien asi 10% percent⁸⁰.

Maximálna cena za dodávku tepla domácnostiam sa regulátorom stanovuje ročne, pričom hlavným dodávateľom plynu pre teplárenské spoločnosti je SPP, a.s. ÚRSO tvrdí, že výrobcovia tepla sa nemusia celý rok držať len schválených cien. Ak sú však splnené podmienky na dodávku plynu za regulovanú cenu, nemajú ani teplárne, ani hlavný dodávateľ SPP, a.s. dôvod účtovať plyn podľa trhových cien, aj keď sú nižšie. Aj celkový systém regulácie v tejto oblasti je teda, zdá sa, nastavený neefektívne a necháva podnikateľom priestor na špekulácie. Na celú situáciu doplácajú práve koncoví zákazníci.

Aj noví dodávatelia plynu na trhu SR, ktorí by kvôli významnosti teplárenského segmentu mali záujem na tento trh vstúpiť, hodnotia cenovú reguláciu ako aj jej pravidlá a systém (napr. neskoré termíny schvaľovania cien plynu na výrobu tepla, ročné nastavenie cien za dodávku tepla a z toho vyplývajúce riziko pre

⁷⁸ <http://www.blisty.cz/art/51487.html>

⁷⁹ Spoločností, ktoré vyrábajú teplo pomocou zemného plynu, je na Slovensku zhruba 80 % zo všetkých (približne 450) výrobcov tepla (zdroj: http://byvanie.pravda.sk/ceny-tepla-pre-domacnosti-by-mali-zamrznut-f2m/-sk-bpeniaze.asp?c=A090624_105341_sk_phypo_p01).

⁸⁰ Zdroj: http://byvanie.pravda.sk/panelaky-doplatili-na-zasah-statu-do-cien-tepla-flw/-sk-bpeniaze.asp?c=A100215_071943_sk-bpeniaze_p01

podnikateľa..) negatívne a prikláňajú sa k názoru, že regulácia v tejto oblasti pôsobí ako bariéra ich vstupu na trh⁸¹.

V rámci diskusného fóra Hospodárskych novín konajúceho sa v máji 2010, týkajúceho sa liberalizácie plynárenského trhu v SR sa v súvislosti s problematikou regulácie v plynárenstve a na základe reakcií zástupcov nových hráčov na trhu dodávok plynu predseda ÚRSO vyjadril, že regulátor uvažuje v nasledujúcom regulačnom období o zrušení regulácie výrobcov tepla pre domácnosti. Realizácia takéhoto kroku by mohla viesť k otvoreniu trhu aj v rámci tohto zákazníkckého segmentu.

V závere tejto časti je potrebné podotknúť, že Protimonopolný úrad nevyklučuje potrebu uplatňovania regulácie v oblastiach, v ktorých má monopolné postavenie jediná spoločnosť, ktorá by v podmienkach nerozvinutej konkurencie mohla zneužívať svoje postavenie a účtovať si za svoje služby a produkty monopolné ceny. Z vyššie uvedených skutočností však vyplýva, že nesprávne nastavená regulácia a jej pravidlá môžu pôsobiť negatívne tak na koncového zákazníka, ako aj na rozhodovanie sa podnikateľov o vstupe na takto zaregulovaný trh. Ak je totiž regulácia v tej - ktorej oblasti zavedená, musí byť odôvodnená, adresná, nemala by podliehať krátkodobým vplyvom politických záujmov a v prípade problémov pri aplikácii jej pravidiel na trhu by ju mal regulátor adekvátne upraviť v prospech všetkých účastníkov na trhu. Opodstatnenie a nastavenie regulácie by malo byť prehodnotené najmä pri zmene podmienok na trhu, napr. v prípade vstupu viacerých nových hráčov na tento trh, kedy by zníženie miery regulácie mohlo mať pozitívny vplyv na ďalší rozvoj konkurencie v danej oblasti.

2.6.6.3 Transparentnosť a prístup k informáciám

Transparentnosť a prístup k informáciám je vo všeobecnosti ďalším z dôležitých aspektov v rámci rozvoja hospodárskej súťaže na akomkoľvek trhu.

Aby záujemca v oblasti obchodovania so zemným plynom a jeho dodávok mohol zhodnotiť svoje podnikateľské plány na nových trhoch, musí mať k dispozícii dostatočné informácie o voľných kapacitách sietí, o podmienkach prístupu k sieťam, skladovacím zariadeniam, informácie o cenách, zákazníkoch, legislatíve, postavení konkurentov na trhu a pod. Nedostatočný prehľad o sektore, naopak, bráni novým hráčom vstúpiť na trh. Na druhej strane, aj slabá informovanosť zákazníkov a netransparentnosť v konaní dodávateľov zemného plynu a ich ponúkaných produktov sťažuje celý proces rozhodovania o čo možno najvýhodnejších podmienkach pri odbere plynu.

Pre odberateľov zemného plynu bolo napr. konkrétne ešte v roku 2008 problematické, že spoločnosť SPP, a.s. vyjadrovala (napriek platnej legislatíve týkajúcej sa transparentnosti cien za plyn) zákazníkovi cenu zemného plynu vyjadrenú vzorcom v podobe, v akej nebolo možné rozoznávať výšku regulovaných a neregulovaných položiek. Zákazníci nemali možnosť kontroly, porovnávania konkurenčnej ponuky, čím bola ich pozícia výrazne sťažená. Najväčší dodávateľ

---

⁸¹ Záujem o vstup na trh v rámci dodávok plynu v oblasti teplárenstva za určitých podmienok potvrdili a spôsob regulácie považujú za bariéru 3 zo 4 opýtaných nových spoločností.

SPP, a.s. na výzvu regulátora sprehľadnil tvorbu a výpočet ceny podľa stanovených pravidiel.

Nedostatočná transparentnosť v rámci výpočtu a fakturácie regulovaných taríf, ako aj rozdielne jednotky merania na jednotlivých úrovniach plynárenského trhu môžu zas spôsobovať komplikácie v určitých postupoch a následné riziko zvyšovania chybovosti vo výpočtoch poplatkov, či chýb v účtovníctve aj na strane dodávateľov.

Za problematické považujú niektorí noví hráči aj jazykovú bariéru v súvislosti s dokumentáciou regulátora a subjektov poskytujúcich regulované činnosti. Podklady v rámci tejto dokumentácie by mali byť zrozumiteľné pre každého (aj zahraničného) účastníka trhu, publikované nie len v slovenskom, ale aj v anglickom jazyku.

Čo sa týka informovanosti a prehľadu o plynárenskom sektore, všeobecným problémom v tejto oblasti v SR je podľa nových hráčov, ale aj podľa skúseností PMÚ SR pri tvorbe tejto správy, nedostatok komplexných oficiálnych a priebežne aktualizovaných informácií o samotnom trhu. Ako už bolo uvedené v predchádzajúcich častiach správy práve nedostatočné informácie o vývoji a podmienkach na konkrétnom trhu môžu pôsobiť ako bariéra vstupu nového hráča na tento trh.

Podľa vyjadrení niektorých nových dodávateľov nie je na trhu s plynom v SR dostatočná ani informovanosť zo strany zákazníkov. Zároveň však konštatujú, že sa informovanosť najmä väčších odberateľov zlepšila v súvislosti s následkami plynovej a finančnej krízy. Ako už bolo uvedené v predchádzajúcich častiach tejto správy v rámci hodnotenia transparentnosti v sektore plynárenstva v SR, sú to najmä spôsoby zmien v legislatíve a niektoré pravidlá na trhu, ktorých dopady nie sú dostatočne rozanalyzované, včas prediskutované v rámci širšieho fóra, a komplikujú tak podnikanie v tejto oblasti.

Je úlohou nie len samotných podnikateľov prichádzať k zákazníkom s transparentnými a dostatočnými informáciami o svojej ponuke, ale aj úlohou štátnych orgánov zodpovedných za vývoj na trhu s energiami, aby podnikateľov ale aj koncových odberateľov vhodne, efektívne a včas informovali o podstatných skutočnostiach, zmenách a možnostiach týkajúcich sa jednotlivých oblastí v danom sektore. Aj to môže v konečnom dôsledku prispievať k rozvoju hospodárskej súťaže na trhu.

Záver

Fungovanie trhu so zemným plynom a pôsobenie nových i potenciálnych hráčov v danej oblasti závisí vo všeobecnosti jednak od možností a existujúcich podmienok prístupu k zdrojom zemného plynu, nediskriminačného prístupu k infraštruktúre potrebnej na prepravu a distribúciu plynu, prístupu k uskladňovacím kapacitám zabezpečujúcim potrebnú flexibilitu v dodávkach koncovým spotrebiteľom, na druhej strane od správne nastavenej regulácie a legislatívy, podmienok a možností prístupu k zákazníkom, ako aj schopností nových dodávateľov ponúknuť zákazníkom dostatočne atraktívne podmienky dodávky, ktoré by boli konkurencieschopné v porovnaní s tradičným dodávateľom plynu. Pokiaľ bude niektorý z týchto faktorov zlyhávať, môže pôsobiť ako bariéra rozvoja súťaže na trhu.

V záverečnom hodnotení tejto správy je možné konštatovať, že v SR sa napr. na úrovni prepravy a distribúcie zemného plynu rozvoj konkurencie v najbližšom období nedá očakávať. Pri nastavených legislatívnych podmienkach sa však od začiatku roku 2009 začala rozvíjať konkurencia v oblasti dodávok zemného plynu, a to vstupom nových dodávateľov plynu na daný trh. Spoločnostiam RWE Slovensko, Shell Slovakia, VNG a Lumius sa podarilo na trhu dodávok zemného plynu v SR napriek niektorým nevýhodám oproti tradičnému, vertikálne prepojenému dodávateľovi SPP, a.s. a negatívnym dôsledkom finančnej a plynovej krízy už v roku 2009 získať určitý trhovú podiel. Nárast počtu nových zákazníkov pokračoval aj v prvej polovici roku 2010. Noví dodávatelia plynu sa zhodujú na tom, že napriek určitým problematickým oblastiam uvedeným v jednotlivých častiach správy, priestor na rozvíjanie podnikateľských aktivít, a teda aj priestor na rozvoj hospodárskej súťaže na trhu plynárenstva v SR existuje. Potvrďuje to aj avizovaný záujem ďalších dvoch spoločností vstúpiť na slovenský trh.

Podnikanie v oblasti plynárenstva v SR je na niektorých jeho úrovniach sprevádzané rôznymi európskymi i národnými legislatívnymi úpravami a regulačnými zásahmi, ktoré sú pre sieťové odvetvia, akým je plynárenstvo, typické a z dôvodu ochrany konečného spotrebiteľa pred možným zneužívaním dominantného postavenia (diskrimináciou alebo nastavením monopolných cien), ako aj pre celkový rozvoj súťaže na danom trhu, aj nevyhnutné.

Noví hráči na trhu sa v tejto súvislosti vyjadrujú najmä k regulácii niektorých zákaznických skupín v rámci dodávok zemného plynu a výroby a dodávky tepla. Nastavenie regulačných podmienok v týchto oblastiach zatiaľ novým dodávateľom napriek potenciálnemu záujmu nedáva dostatočný priestor pre rozvíjanie ich podnikateľských aktivít.

Ako už bolo uvedené aj v súvisiacich častiach správy, úrad nepopiera potrebu uplatňovania regulačných nástrojov na trhu so zemným plynom v opodstatnených prípadoch. Podmienky a rozsah regulácie by však nemali predstavovať bariéru pre rozvoj konkurencie na daných častiach trhu, mali by sa priebežne prehodnocovať a upravovať v prospech všetkých jeho účastníkov.

V priebehu posledného roka poznačeného krízami sa stretávame aj so snahou vlády o stanovenie jasnejšej stratégie týkajúcej sa diverzifikácie zdrojov a zintenzívnenia medzinárodnej spolupráce v oblasti výstavby nových prepravných prepojení. Tieto kroky sú však prioritne zamerané najmä na posilnenie bezpečnosti

dodávok plynu v prípade ich nepredvídaného prerušenia. Otázkou ostáva, aký vplyv má spomínaný vývoj a zmeny na rozvoj súťažného prostredia a konkurencie v danom sektore. Noví dodávatelia poukazujú najmä na riziká a nedostatky, ktoré so sebou prinášajú niekedy „narýchlo“ nastavené a bez podrobnejšej analýzy prijaté opatrenia. Niektoré z nich môžu pre nových hráčov na trhu predstavovať skôr bariéru ako podporu pre ich rozvíjajúce sa podnikateľské aktivity.

Aj keď sa teda trh so zemným plynom v SR nachádza z hľadiska hospodárskej súťaže vo fáze rozvoja, je v rámci jeho otvárania a podpory nevyhnutné urobiť ďalšie kroky. Vývoj situácie v danom sektore je potrebné sledovať najmä na základe skúseností, reakcií a problémov nových dodávateľov v súvislosti s ich presadzovaním sa na trhu so zemným plynom a v spolupráci s ďalšími kompetentnými orgánmi štátnej správy na ne v prípade potreby promptne a účinne reagovať.

Podľa záverečných vyhodnotení úradu je z hľadiska fungovania a ďalšieho rozvoja hospodárskej súťaže na trhu so zemným plynom v SR potrebné zamerať sa najmä na nasledujúce oblasti:

- presadzovanie legislatívnej stability a transparentnosti na všetkých úrovniach plynárenského sektora, pričom je potrebné v prípade úprav a zmien legislatívnych pravidiel oslovovať všetkých účastníkov trhu, hľadať spoločné riešenia a podrobnejšie analyzovať dopady navrhovaných opatrení na trh v záujme vylepšovania podmienok pre podnikanie v danej oblasti v prospech všetkých účastníkov trhu v SR
- vypracovávanie a priebežné aktualizovanie komplexných informácií o situácii a podmienkach na trhu plynárenstva v SR slúžiacich pre jednoduchšiu orientáciu nových hráčov i potenciálnych záujemcov o vstup na trh SR
- zlepšovanie informovanosti všetkých subjektov pôsobiacich v tejto sfére (aj odberateľov zemného plynu napr. o možnostiach a procese zmeny dodávateľa)
- hľadanie možností pre zvyšovanie likvidity na trhu a úprava pravidiel pre zvyšovanie flexibility vo využívaní kapacít a zdrojov na viacerých úrovniach
- prehodnotenie možností postupného vytvárania nových obchodných nástrojov na základe potrieb trhu a skúseností dodávateľov a obchodníkov so zemným plynom s podnikaním v iných krajinách (napr. možnosť zriadenia virtuálneho bodu pre obchodovanie so zemným plynom)
- rozvoj možností a zefektívnenie nástrojov sekundárneho obchodovania (najmä v oblasti využívania prepravných a uskladňovacích kapacít, ako aj zdrojov zemného plynu)
- prehodnotenie a správne nastavenie regulácie podľa reálneho vývoja na trhu a znižovanie miery regulácie v oblastiach, kde je predpoklad na rozvoj konkurencie
- pokračovanie v diskusiách a v stanovení konkrétnych a reálnych plánov o investíciách / rozvoji existujúcich a výstavbe nových sieťových prepojení medzi Slovenskom a susednými krajinami.

Aj keď by mal najväčšiu úlohu v rozvoji a podpore konkurenčného prostredia zohrávať nepochybne regulátor, existuje v tejto oblasti významný priestor aj pre úrad. Prostredníctvom zákona o ochrane hospodárskej súťaže sa síce nedá vytvárať konkurenčné prostredie na trhu s plynom ako také. Úloha úradu však ostáva v dvoch oblastiach.

Prvou z nich je riešenie následkov dominancie, teda prípadného zneužívania dominantného postavenia. Druhou oblasťou, ktorá sa na základe súčasných podmienok na trhu javí ako aktuálnejšia, je aktívne pôsobenie úradu v oblasti tzv. súťažnej advokácie, teda prispievanie k zlepšeniu konkurenčného prostredia mimo správnych konaní prostredníctvom monitorovania a prešetrovania trhu, pripomienkovania a navrhovania opatrení a zmien v legislatíve, ktoré sa budú zameriavať na podporu ďalšieho rozvoja súťaže na danom trhu. Už v minulosti sa úrad vyjadroval najmä k nastaveniu podmienok unbundlingu, k uplatňovaniu a nevýhodám destinačných klauzúl v dlhodobých zmluvách na dodávku plynu, či k štátnym zásahom v oblasti dodávok plynu pre domácnosti, ako aj k ďalším pripravovaným návrhom v rámci medzirezortného pripomienkového konania v oblasti energetiky.

Aj vzhľadom na závery tejto správy o čiastkových problémoch na trhu s plynom bude úrad situáciu v sektore plynárenstva naďalej sledovať najmä v súvislosti so správaním sa spoločnosti SPP, a.s., ktorá pri súčasnom rozvoji konkurencie v oblasti dodávok zemného plynu zaznamenáva klesajúci objem predaja plynu a pokles trhového podielu, ako aj v súvislosti s aplikáciou pravidiel 3. energetického balíčka Európskej komisie do praxe a ich možného dopadu na trh. V prípade potreby bude v rámci svojich kompetencií úrad konať v prospech ďalšieho rozvoja hospodárskej súťaže.

Prílohy k sektorovej správe o fungovaní trhu so zemným plynom v SR

Príloha č. 1

Stručný vývoj liberalizácie európskych trhov so zemným plynom, legislatíva EÚ v oblasti plynárenstva a jej transpozícia do legislatívnych opatrení SR

Snahy Komisie o vytvorenie jednotného trhu siahajú do roku 1996, keď prijali prvú smernicu o spoločných pravidlách pre vnútorný trh s elektrickou energiou (96/92/EC). Smernica o zemnom plyne toto nariadenie nasledovala až v roku 1998 (98/30/EC). V oboch sa požadovalo, aby vlastníci sieťových aktív vytvorili separátne účty, ktoré by pokrývali aktivity spojené so „sieťovým biznisom“, a tým vyčlenili všetky ostatné činnosti ako veľko- a maloobchod (funkčný unbundling). Hlavným zámerom tohto prvého balíčka bolo zamedzenie krížových dotácií v rámci účtovanie cien za plyn medzi jednotlivými zákazníkymi segmentmi. Prvá fáza liberalizácie európskeho plynárenského trhu predpokladala tri fázy otvárania trhu so zemným plynom. Prvá fáza otvorenia sa uskutočnila v roku 2000, keď získali právo na výber dodávateľa podnikatelia so spotrebou vyššou ako 25 mil., od roku 2003 mal byť trh otvorený pre podnikateľov so spotrebou nad 15 mil., v roku 2008 sa v tretej fáze mal trh otvoriť pre podnikateľov so spotrebou nad 5 mil. m³.

Európska komisia však už po uskutočnení prvej fázy došla k záveru, že stanovené kroky sú nedostatočné na vytvorenie funkčného trhu s elektrinou a plynom, preto došlo v roku 2003 k revízií smerníc a k tzv. druhému energetickému balíku. Ten požadoval, aby sa sieťové aktivity (preprava a distribúcia plynu) vyčlenili do samostatnej spoločnosti, aj keď túto mohla naďalej vlastniť materská firma aktívna veľko- a maloobchode (právny unbundling). Druhý balíček už predpokladal kompletnú liberalizáciu plynu od roku 2007, teda pre všetkých odberateľov plynu bez rozdielu výšky ich spotreby.

Oba energetické balíčky boli ako väčšina politických dokumentov prijatých orgánmi EÚ po prijatí kompromisov jednotlivých krajín. Pri transpozícii smerníc do jednotlivých národných legislatív si tak každá krajina aplikovala všeobecné štandardy podľa svojich zvyklostí, čoho výsledkom bola existencia jednotlivých viacmenej „národných“ trhov s limitovanou konkurenciou, a nie jednotný európsky trh. Európska komisia uskutočnila v roku 2005 hĺbkový Prieskum sektora energetiky („Energy sector Inquiry“) a po jeho analýze dospela k záveru, že existuje päť hlavných nedostatkov spôsobujúcich nefunkčnosť trhu s elektrinou a zemným plynom – nedostatočný unbundling, vertikálna integrácia a nedostatočná nezávislosť prevádzkovateľov prepravných sietí, rozdielne, nedostatočné právomoci regulátorov, netransparentnosť, vysoký stupeň koncentrácie národných trhov.

Európska komisia teda predstavila v septembri 2007 tretí balík legislatívnych návrhov zameriavajúcich sa na vnútorný energetický trh EÚ a jeho ďalšiu liberalizáciu. V návrhoch Komisie sa pozornosť sústreďovala hlavne na väčšiu možnosť výberu dodávateľa pre spotrebiteľa, spravodlivejšie ceny, ekologickejšiu výrobu energie a bezpečnosť zásobovania.

Tretí energetický balíček bol napokon po rozsiahlych diskusiách medzi krajinami schválený a prijatý 25. júna 2009. Jadrom tejto tretej reformy energetických trhov popri zriaďovaní nových európskych organizácií a mechanizmov, snahe o rozšírenie práv spotrebiteľov, či posilnenie právomocí národných regulátorov nepochybne ďalšie prehĺbenie unbundlingu, ktorého pravidlá majú byť do národných legislatív a praxe implementované do marca 2011. Nová plynárenská smernica a jej ustanovenia sa pritom posúvajú formu odčlenenia na úroveň majetkového unbundlingu, plynárenské spoločnosti si môžu vybrať z troch modelov – vlastnícky unbundling (model OU), zriadením nezávislého systémového operátora (model ISO) alebo zriadením nezávislého operátora prepravy (model ITO)⁸².

SR sa podarilo na pôde EK presadiť tretí model tejto fázy unbundlingu – model ITO. Podľa odborníkov je tento model transparentný a najmenej ohrozujúci funkčnosť plynárenstva, ktorý kombinuje výhody efektívneho vlastníckeho oddelenia v podobe vyššej transparentnosti, nezávislosti a otvorenosti trhov umožňuje ponechanie vertikálne integrovanej štruktúry existujúcich spoločností. Zároveň by mal rozsiahlym regulačným kontrolným mechanizmom zabráňovať negatívnym dôsledkom ekonomickej súčinnosti vertikálne prepojených podnikov v podobe uzatvárania trhu a vytváranie diskriminačných podmienok na ňom⁸³.

I. zoznam európskej legislatívy

- 1. energetický balíček (1998-2002)
  - pravidlá funkčného unbundlingu v energetických spoločnostiach
  - Smernica Európskeho parlamentu a Rady 98/30/ES o spoločných pravidlách pre vnútorný trh so zemným plynom
- 2. energetický balíček (2003-2008)
  - pravidlá pre uskutočnenie právneho unbundlingu v energetických spoločnostiach
  - otvorenie trhu pre podnikateľov, postupné otvorenie trhu aj pre domácnosti (možnosť vybrať si svojho dodávateľa)
  - Smernica Európskeho parlamentu a Rady č. 2003/55/ES o spoločných pravidlách pre vnútorný trh so zemným plynom
  - Smernica Rady 2004/67/ES o opatreniach na zaistenie bezpečnosti dodávok zemného plynu
  - Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1775/2005 o podmienkach prístupu do prepravných sietí pre zemný plyn
- 3. energetický balíček prijatý v júli 2009, vstúpi do platnosti v marci 2011
  - snaha o vyšší stupeň unbundlingu (ideálne vlastnícke odčlenenie) prioritne na úrovni prepravy zemného plynu
  - Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2009/73/ES o spoločných pravidlách pre vnútorný trh so zemným plynom

⁸² Pre charakteristiku jednotlivých modelov pozri Smernicu č. 2009/73/EC.

⁸³ Spracované na základe zdrojov: http://www.spnz.sk/Index_Slovgas.htm, http://www.despiteborders.com/clanok.php?subaction=showfull&id=1202494254&archive=&start_from=&ucat=2,3,4,9&, Stratégia energetickej bezpečnosti MH SR z roku 2008

- Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 715/2009 o podmienkach prístupu do prepravných sietí pre zemný plyn
- Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 713/2009, ktorým sa zriaďuje Agentúra pre spoluprácu regulačných orgánov v oblasti energetiky

II. zoznam domácej legislatívy

- zákon č. 656/2004 Z. z. o energetike a o zmene niektorých zákonov v znení neskorších predpisov
- zákon č. 276/2001 Z. z. o regulácii v sieťových odvetviach a o zmene a doplnení niektorých zákonov
- Nariadenie vlády SR č. 409/2007 Z. z., ktorým sa ustanovujú pravidlá pre fungovanie trhu s plynom a jeho novelizácia z apríla 2010 č. 212/2010
- výnosy pre reguláciu jednotlivých oblastí energetiky
- prevádzkové poriadky jednotlivých prevádzkovateľov sietí (distribúcia, preprava, podzemné zásobníky zemného plynu), ktoré sú schvaľované ÚRSO-m a ktorými sa riadia všetci účastníci na trhu so zemným plynom

Príloha č. 2

Dôvody a priebeh plynovej krízy z januára 2009⁸⁴

Vznik plynovej krízy možno zjednodušene charakterizovať nasledovne: Ukrajina ako odberateľ plynu nezaplatil za dodávky zemného plynu spoločnosti Gazprom, ktorá následne znížila objem dodávaného plynu pre Ukrajinu. Ukrajina oznámila, že znižuje objem prepravovaného ruského plynu cez svoje územie do niektorých európskych krajín. Dodávky zemného plynu z Ruska cez ukrajinské územie do Bulharska, Macedónska, Grécka a Turecka boli úplne prerušené a Rumunsko dostávalo o 75 % zemného plynu menej.

Dňa 6.1.2009 nastal krízový stav aj pre Slovensko. Dodávky plynu klesli o 70% a bol vyhlásený stav núdze, ktorý znamenal pre priemyselných odberateľov zemného plynu obmedzujúci stupeň č. 8., čo znamenalo zníženie spotreby na úroveň bezpečnostného minima. Neobmedzené zásobovanie zemným plynom sa uskutočňovalo iba pre domácnosti, nemocnice a nevyhnutné služby pre obyvateľstvo. Dňa 7.1.2009 došlo k úplnému zastaveniu dodávok plynu z Ruska. SPP, a.s. začala zásobovať zákazníkov z podzemných zásobníkov, ako aj prostredníctvom zabezpečenia dodatočných dodávok plynu od svojich zahraničných akcionárov, teda spoločností E.ON Ruhrgas Nemecko a GDF Suez Francúzsko. SPP, a.s. v období plynovej krízy začala reálne plniť aj úlohu dodávateľa poslednej inštancie za tých dodávateľov zemného plynu, ktorí plyn nemohli dodávať svojim odberateľom na Slovensku. Ani po 10 dňoch od prerušenia dodávok plynu z Ruska neprišlo k obnoveniu dodávok, preto SPP, a.s. zabezpečila ďalšie dodávky plynu zo zdrojov od svojich akcionárov ako aj od spoločnosti RWE Transgas, a.s. Tieto dodávky sa uskutočnili cez územie Českej republiky, teda zo západu na východ, čo bolo možné realizovať využitím reverzného chodu zemného plynu, prvýkrát v histórii plynárenstva na Slovensku. Túto možnosť mohli však prevádzkovatelia prepravnej siete využívať od začiatku prevádzky tranzitného plynovodu, pretože technologicky to bolo možné. Napriek tomu ju využili až na konci plynovej krízy. Prvý zemný plyn tak začal prúdiť na Slovensko 18. januára 2009 a od 19. januára 2009 boli zrušené obmedzenia dodávok plynu pre priemyselných odberateľov. Dňa 20. januára 2009, po dohode Ukrajiny a Ruska, boli dodávky plynu z Ruska obnovené. Týmto dňom bola obnovená aj preprava plynu pre odberateľov v Českej republike, Rakúsku a ďalších európskych krajinách. Obnovenie prepravy plynu v smere z východu na západ sa uskutočnilo v priebehu siedmich hodín. Dňa 23. januára 2009 od 14.00 hod PDS odvolal stav núdze v plynárenstve pre celé územie Slovenskej republiky.

---

⁸⁴ http://www.urso.gov.sk/doc/dokumenty/Sprava_o_dodrziavani_PTE-PTP-2009.pdf

Príloha č. 3

Vývoj spotreby v sektore plynárenstva v SR a EÚ

• Vývoj spotreby plynu v SR

Tab. č. 1: Spotreba plynu v SR

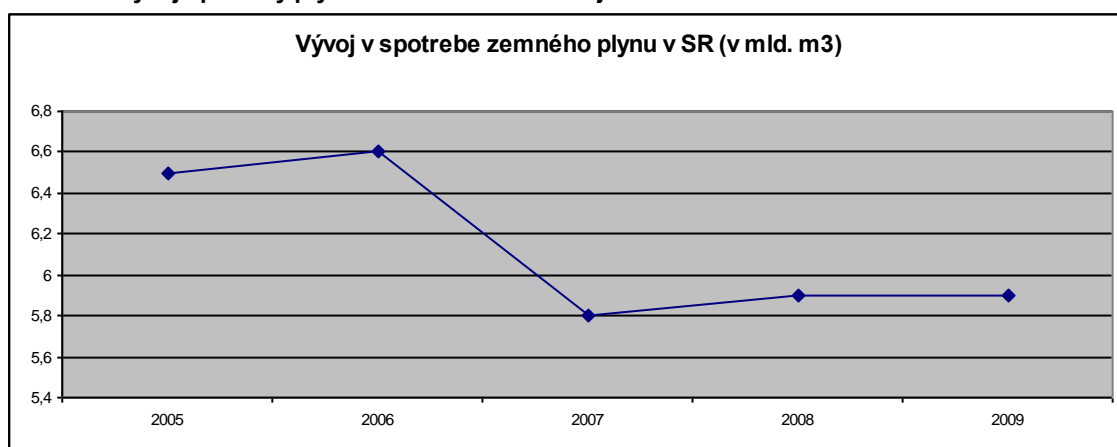
rok	2005	2006	2007	2008	2009*
Spotreba plynu (v mld. m ³)	6,5	6,6	5,8	5,9	5,9

Zdroj: Správy o výsledku monitorovania bezpečnosti dodávok zemného plynu MH SR

*podľa SPP, a.s. spotreba plynu klesla na 5,5 mld. m³

<http://www.cas.sk/clanok/162279/spotreba-plynu-vlani-klesla-dovodom-je-zrejme-kriza.html>

Graf č. 1: Vývoj spotreby plynu v SR na základe údajov v Tab. č. 1

Podľa grafu č. 1 spotreba plynu medziročne klesala až do roku 2007, kedy sa jej hodnota znížila oproti roku 2006 vo všetkých kategóriách zákazníkov (v segmente veľkoodberateľov o 8,3%, u maloodberateľov o 10,0% a v segmente domácností o 13,5%). Na tento pokles mali vplyv najmä charakter počasia v zimných mesiacoch, uskutočňované úsporné opatrenia, modernizácia technologických zariadení, ako aj trend používania iných palív domácnosťami v dôsledku vysokej ceny zemného plynu.

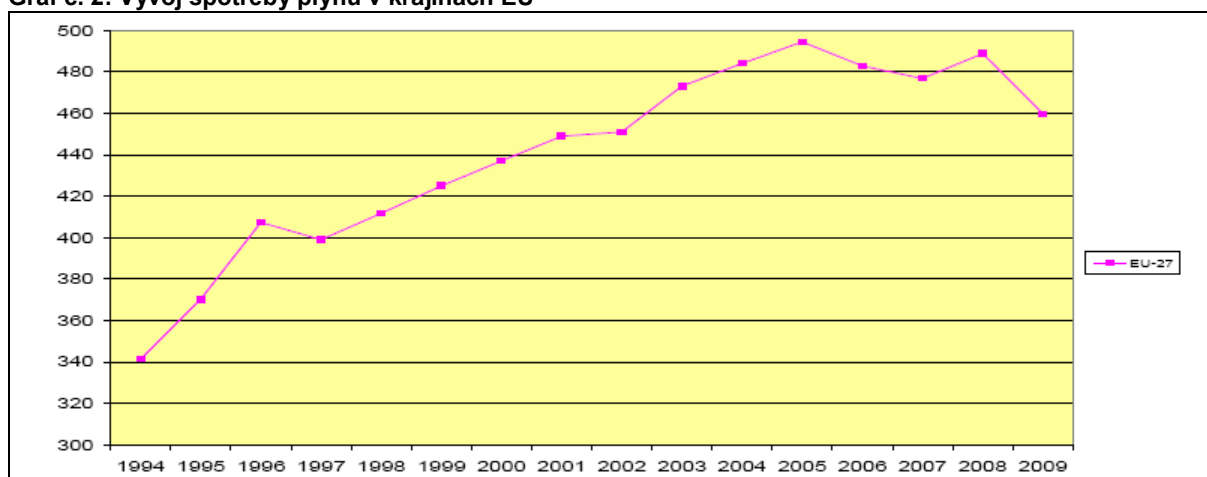
V roku 2008 spotrebovalo Slovensko 5,9 mld. m³ zemného plynu. V porovnaní s rokom 2007 sa na zvýšení spotreby podieľali segmenty veľkoobchodu a domácností, u ktorých išlo o zvýšenie o 3,6% a 6,5%. Vplyv na vyššie využívanie zemného plynu u domácností mohla mať aj prísnejšia regulácia a zmrazenie rastu cien na podnet vlády SR. U maloodberateľov sa spotreba znížila o 2,4%.

Hoci zdroje Ministerstva hospodárstva SR hovoria o rovnakej úrovni v spotrebe zemného plynu v SR v roku 2009 v porovnaní s rokom 2008, čo je teda 5,9 mld. m³, podľa informácií predstaviteľov spoločnosti SPP, a.s.⁸⁵ reálne klesla spotreba plynu o zhruba 400 mil. m³, pričom za príčinu označili najmä pokračujúcu hospodársku krízu.

⁸⁵ Zdroj: <http://www.cas.sk/clanok/162279/spotreba-plynu-vlani-klesla-dovodom-je-zrejme-kriza.html>

• Vývoj spotreby plynu v EÚ

Graf č. 2: Vývoj spotreby plynu v krajinách EÚ

Zdroj: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-QA-10-020/EN/KS-QA-10-020-EN.PDF

V EÚ vzrástla spotreba plynu v roku 2008 o 2,7% a dá sa konštatovať, že trend vo vývoji spotreby plynu v SR kopíruje situáciu v spotrebe plynu v EÚ. Podľa ďalších zdrojov⁸⁶ mal dopyt po zemnom plyne v nasledujúcich rokoch po ekonomickom oživení s ústupom dôsledkov finančnej krízy rásť najmä v segmente priemyselných odberateľov. Dôvodom na zvýšenú spotrebu boli aj predpoklady na rozvoj paroplynových elektrární na výrobu elektriny, ktoré sa rýchlo rozvíja. V prospech využívania zemného plynu v tejto oblasti hovorí jeho najnižší ekologický vplyv spomedzi fosílnych palív, najrýchlejšia a najlacnejšia výstavba.

Informácie o spotrebe plynu v 2009 však naznačujú, že v EÚ 27 táto, naopak, klesla na 459,9 mil. ton ropného ekvivalentu (pokles o 5,9%). Dôvodom pre pokles sú pretrvávajúce dôsledky hospodárskej krízy a nedostatočné prostriedky na realizáciu aj vyššie uvedených investičných plánov.

Vybrané finančné ukazovatele spoločnosti SPP, a.s.

Tab. č. 2: Vybrané finančné ukazovatele spoločnosti SPP, a.s.

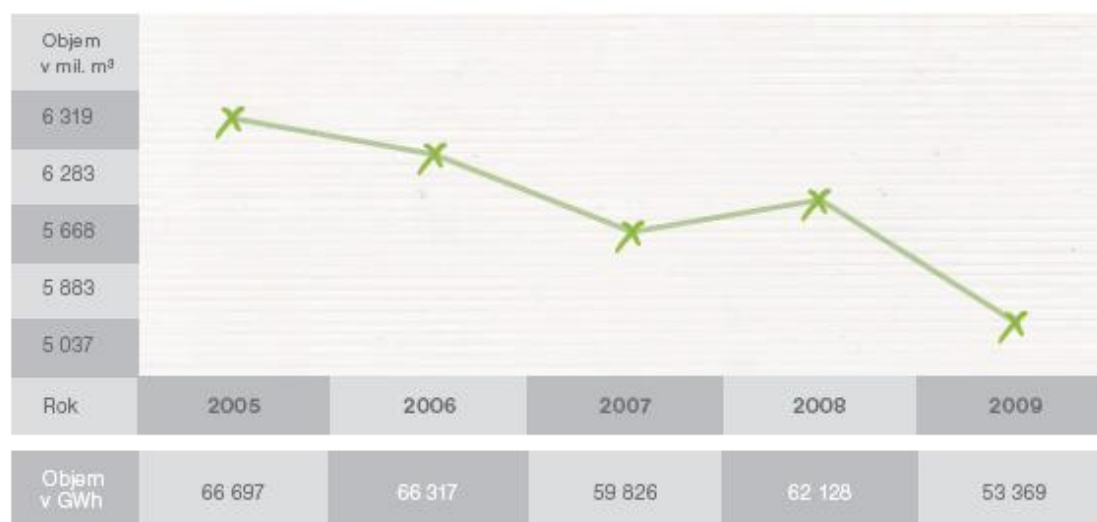
Porovnanie štruktúry zisku po zdanení (v mil. €)		
	2009	2008
Výnosy z predaja výrobkov a služieb	2 531	2 902
Prevádzkové náklady	-2 130	-2 490
Zisk z finančnej činnosti pred zdanením	242	270
Zisk pred zdanením	643	682
Daň z príjmu	-74	-83
Zisk po zdanení	569	599

Zdroj: Výročná správa spoločnosti SPP, a.s. z roku 2009

Graf. č. 3: Vývoj predaja zemného plynu spoločnosti SPP, a.s.

⁸⁶ EIA – International Energy Outlook 2009- Natural Gas

Vývoj predaja zemného plynu v rokoch 2005 – 2009

Zdroj: Výročná správa spoločnosti SPP, a.s. z roku 2009

Tab. č. 3: Vybrané finančné ukazovatele spoločnosti SPP – distribúcia, a.s.

Porovnanie štruktúry zisku po zdanení (v mil. €)

	2009	2008
Výnosy z predaja služieb	393,15	358,67
Prevádzkové náklady	-251,61	-227,27
Zisk/strata z finančnej činnosti pred zdanením	-0,45	-0,96
Zisk pred zdanením	141,09	130,44
Daň z príjmu	-32,58	-25,45
Zisk po zdanení	108,51	104,99

Zdroj: Výročná správa spoločnosti SPP – distribúcia, a.s. z roku 2009

Tab. č. 4: Vybrané finančné ukazovatele spoločnosti eustream, a.s.

Porovnanie výnosov, nákladov a zisku (v mil. EUR)

	2009	2008
Výnosy z predaja služieb	742,91	804,10
Prevádzkové náklady	-646,72	-724,97
Výnosy/(náklady) na financovanie	1,16	26,32
Zisk pred zdanením	97,35	105,45
Daň z príjmov	-18,68	-20,20
Zisk po zdanení	78,67	85,25

Zdroj: Výročná správa spoločnosti eustream, a.s. z roku 2009

Možnosti diverzifikácie zdrojov zemného plynu⁸⁷

● **Dodávky plynu z Nórska**

Z pohľadu politických kritérií je táto možnosť bezproblémová, Nórsko má záujem byť stabilným dodávateľom plynu na trh EÚ. Existujúca infraštruktúra už dnes prechádza viacerými krajinami Európskej únie. Napríklad v susednej Českej republike pokrývajú nórske zdroje okolo 20-25% spotreby zemného plynu⁸⁸.

Nórsko sa vyznačuje tým, že toto svoje bohatstvo nevyužíva na pokrytie domácej spotreby energie, ale celú produkciu umiestňuje predovšetkým na nemeckom, britskom, francúzskom, belgickom, holandskom trhu a menší objem i na českom trhu (cca 1/5 spotreby plynu v ČR). Je predpoklad, že ťažba zo šelfov v Severnom mori, Nórskom mori a Barentsovom mori bude narastať, podľa predbežných analýz sa očakáva nárast dovozu pre EÚ na 117 mld. m³ v r. 2030 (pre porovnanie 88,8 mld. m³ v r. 2005). Nórsky plyn, ktorý sa do EÚ prepravuje plynovodmi o dĺžke cca 6 600 km je v súčasnosti pre Slovensko tou drahšou alternatívou – možnosť diverzifikácie z tohto zdroja bola vyhodnocovaná už v minulosti, a vyššia cena (nákladná ťažba off-shore, preprava podmorskými plynovodmi) bola rozhodujúca pre zachovanie pokrývania potrieb Slovenska z tradičného zdroja.

Z technického hľadiska bolo v nedávnej minulosti možné plyn z Nórska dostať na Slovensko- od roku 2003 plynárenský uzol v Baumgartene na slovensko-rakúskej hranici neustále rozširoval svoje obchodné aktivity vrátane obchodovania s nórsnym plynom. Nákup nórskeho plynu sa však v tomto čase neuskutočnil, pričom hlavným kritériom bola menšia ekonomická efektívnosť takéhoto riešenia oproti dovozu plynu z Ruskej federácie. Dnes je však situácia taká, že sa v Baumgartene obchoduje len s ruským plynom. Nórske zdroje sa však na Slovensko môžu dostať cez reverzný tok existujúceho prepravného spojenia ČR. Reverzný tok je však momentálne využiteľný len v prípade potreby v čase krízy a znej vyplývajúceho obmedzenia tradičných dodávok zemného plynu.

● **Kaspická oblasť a Stredný Východ**

V tomto prípade ide predovšetkým o krajiny okolo Kaspického mora – Azerbajdžan, Kazachstan a Turkmenistan. Najvyšší predstavitelia týchto krajín sa spolu s Ruskom dohodli na výstavbe nového spoločného plynovodu okolo Kaspického mora, ktorý by mal slúžiť najmä pre export plynu smerom do Ruska. Tento projekt je možné chápať ako snahu Ruska čiastočne obmedziť prístup EÚ k zdrojom mimo RF.

V úvahách o možných zdrojoch plynu sa objavuje aj Irán ako krajina s najvýznamnejšími zásobami plynu v tejto oblasti. Z pohľadu súčasného politického vývoja v tejto krajine však je možné hovoriť o politicky rizikovej oblasti. Známe sú nezhody medzi Iránom a Tureckom ako aj sporadické útoky predovšetkým kurdských ozbrojencov na exportnú plynárenskú infraštruktúru.

Z pohľadu technických možností dopravy plynu z tejto oblasti na Slovensko existuje viacero rozpracovaných projektov. Medzi najvýznamnejšie patrí Nabucco.

⁸⁷ Zdroj: Stratégia energetickej bezpečnosti MH SR z roku 2008, http://www.spnz.sk/Index_Slovgas.htm

⁸⁸ <http://www.ct24.cz/ekonomika/41121-norsky-plyn-ma-cesko-od-roku-1997/>

Plynovod Nabucco

Zo strednodobého hľadiska výstavba plynovodu Nabucco predstavuje vhodnú možnosť pre dovoz plynu z oblastí Kaspického mora. Významné zásoby zemného plynu z oblasti Stredného Východu, Kaspickej oblasti a Egypta predstavujú 79 390 mld. m³, čo vzbudzuje záujem o tento projekt. Nabucco by nemal prepravovať ruský plyn, je tak jednou z najvýznamnejších možností pre diverzifikáciu zdrojov zemného plynu pre Európu. Projekt Nabucco je v súčasnosti tvorený konzorciom piatich spoločností z krajín, ktorými by mal plynovod prechádzať, a to OMV (Rakúsko), MOL (Maďarsko), TRANSGAZ (Rumunsko), BULGARGAZ (Bulharsko), BOTAS (Turecko). Vo februári 2008 sa šiestym členom konzorcia stala nemecká spoločnosť RWE Gas Midstream.

V júli 2009 EÚ s Tureckom prerokovala ďalší postup na jeho budovanie.

- Koniec 2009: konzorcium Nabucco plánuje začať s realizáciou inžinierskych operácií, vrátane objednávok potrubí a kompresorových staníc
- 2011: začína sa stavba plynovodu
- 2012: rozhodnutie o dodávateľoch plynu
- 2014: plynovod vo funkčnej prevádzke

Konzorcium pokračuje v rokovaní s finančnými inštitúciami a o uzatváraní prepravných kontraktov. Záujem vstúpiť do konzorcia oficiálne prejavila aj ukrajinská spoločnosť NAFTOGAZ. Vzhľadom na skutočnosť, že projekt dodnes nemá zazmluvnené dodávky plynu na zdroji, zásadné rozhodnutie o realizácii bolo presunuté na rok 2011.

Obr. č. 1: Plynovod Nabucco

Zdroj: prezentácia Nabucco Gas Pipeline International GmbH

Podľa dostupných informácií by uvažovaná prepravná kapacita plynovodu mala byť rozdelená v pomere: 15 mld. m³ určených pre potreby plynárenských spoločností, ktoré tvoria konzorcium Nabucco a 16 mld. m³ predbežne určených pre tretie strany.

Projekt Nabucco je zaradený aj medzi prioritné projekty EÚ, ktorým bude venovaná prednostná pozornosť vrátane urýchlenia investícií na ich prípravu a realizáciu. Naďalej sa však vyskytujú aj názory, že realizácia a sprevádzkovanie projektu je v stanovenom čase otázná.

●**Projekty *Liquified Natural Gas (LNG)***

Význam LNG rastie nielen vo svete (podľa agentúry Wood Mackenzie sa svetová spotreba LNG 158 miliónov ton v roku 2006 zvýši na 328 miliónov ton v roku 2012), ale aj na európskom kontinente. Podľa záverov LNG kongresu v Barcelone v apríli 2007 sa súčasný podiel LNG v Európe 76 miliárd m³ za rok zvýši v priebehu dvoch rokov na 140 miliárd m³ za rok. Výstavba nových regazifikačných terminálov postupne ovplyvní aj dodávku plynu do vnútrozemských štátov EÚ. Medzi najvýznamnejšie projekty z pohľadu možného využitia pre SR patria najmä:

Adria LNG

Ďalšou možnosťou je využitie plánovaného terminálu Adria LNG, ktorého kapacita by mala byť 10 mld. m³. So spustením prevádzky sa predbežne počíta v roku 2011. Terminál by mohol rozšíriť možnosti o dodávky z Líbye, Alžírsku, Kataru atď. Alžírsko, ktoré je významným dodávateľom zemného plynu najmä pre krajiny EÚ, a to najmä pre Taliansko, Španielsko, Francúzsko, plánuje zvýšenie dodávok v r. 2030 na 117 mld. m³ (v r. 2005 pre porovnanie 55,8 mld. m³). Rovnako i Líbya zo súčasných 5,4 mld. m³ plánuje zvýšenie exportu na cca 30 mld. m³.

V projekte tohto terminálu sú v súčasnosti zapojené významné spoločnosti z odvetvia – OMV, Total, INA, RWE Transgas, Geoplyn. Zároveň existuje aj dohoda so spoločnosťou E.ON Ruhrgas.

Pri tomto projekte ide okrem diverzifikácie zdrojov aj o diverzifikáciu cesty, pretože do terminálu by mohol byť prepravovaný aj ruský plyn.

Polskie LNG

Ďalším známym zamýšľaným projektom LNG je výstavba terminálu na brehu Baltského mora v Poľsku v lokalite Swinoujscie blízko Štetína. Ukončenie výstavby je plánované v r. 2011 s počiatočnou kapacitou 2,5 mld.m³ za rok, s postupným nárastom na 7,5 mld. m³ za rok.

V prípade využitia LNG terminálov musí byť pri využití pre SR zahrnuté aj zmapovanie možností prepravných ciest a výstavby prípadných prepojovacích plynovodov.

●**NETS- *New Europe Transmission System***

V krátkom období po plynovej kríze v roku 2009 sa v rámci diskusií krajín EÚ o možnostiach zníženia závislosti najmä východu a juhovýchodu Európy začalo hovoriť okrem výstavby nových plynovodov aj o efektívnejších prepojeniach už existujúcich prepravných sietí medzi susednými krajinami.

Jedným z takýchto projektov je projekt energetickej skupiny MOL nazvaný „NETS“, ktorý by zahŕňal krajiny Chorvátsko, Maďarsko, Rumunsko, ale i ďalšie. Iniciátorské krajiny by privítali aj participáciu Slovenska na tomto projekte. Obnova a rozvoj prepojenia medzi MR a SR je na základe dohôd v prípravnej fáze, môže tak

dopomôcť aj k realizácii plánov v rámci NETS, čo by mohlo dopomôcť k zvýšeniu diverzifikácie zdrojov zemného plynu participujúcich krajín.

Ďalšie projekty nových tranzitných ciest plynu z celoeurópskeho hľadiska ako možná konkurencia pre spoločnosť eustream, a.s.

Plynovod Blue Stream

Plynovod Blue Stream spája pod hladinou Čierneho mora Rusko s Tureckom, pričom neprechádza cez územie žiadnej inej krajiny. Blue Stream je jedným z najhlbšie položených podmorských plynovodov. Jeho ročná kapacita v súčasnosti predstavuje 16 mld. m³.

Z hľadiska diverzifikácie zdrojov by však nešlo o žiadnu zmenu, pretože by to bol stále plyn smerujúci z Ruskej federácie. Takéto riešenie je však možné považovať za konkurenciu pre slovenskú prepravnú sieť.

Plynovod South Stream

Gazprom a talianska spoločnosť Eni v júni 2007 podpísali memorandum o porozumení pri realizácii nového plynovodu South Stream z Ruska do Európy cez Čierne more a Bulharsko. Realizácii stavby bude predchádzať vypracovanie štúdie, ktorej cieľom je zhodnotiť vykonateľnosť investície a ktorá určí aj jeho kapacitu. Predpokladá sa, že vyše 900 kilometrov plynovodu pôjde pod Čiernym morom, cez Bulharsko, cez Grécko do Talianska. Predpokladaný začiatok prevádzky je v roku 2012-2013.

Technické parametre plynovodu:

- dĺžka cca 900 km,
- maximálna prepravná kapacita sa predpokladá na úrovni 30 mld. m³/rok

Pri priaznivých výsledkoch vykonateľnosti je možnosť, že v Bulharsku sa bude deliť na severnú a južnú časť, pričom severná časť pôjde cez Maďarsko do Rakúska. Vo februári 2008 Maďarsko a Rusko podpísali medzivládnu dohodu o spolupráci na výstavbe tohto plynovodu. K projektu sa pripojili aj Srbsko a Bulharsko.

Plynovod Nord Stream

Expanzívna politika Gazpromu sa výrazne podpísala pod diverzifikáciu dopravných trás plynu. Pripravovaný podmorský Severo-baltický plynovod – Nord Stream, obchádzajúci Poľsko a končiaci v Nemecku, neovplyvní štruktúru dodávateľov pre SR, bude mať však negatívny dosah na veľkosť prepravovaných objemov cez tranzitný plynovod na Slovensku a tým i negatívny dosah na ekonomiku Slovenska. Konzorcium je tvorené spoločnosťami Gazprom (51%), E.ON (24,5%), BASF (24,5%). V novembri 2007 uzavrela holandská spoločnosť Gasunie dohodu so spoločnosťou Gazprom o vstupe do konzorcia. Ruská spoločnosť bude aj naďalej mať 51% podiel v konzorciu, obe nemecké spoločnosti odstúpia holandskej spoločnosti 4,5%, Gasunie tak bude mať podiel 9%.

Technické parametre plynovodu:

- dĺžka 1200km,
- maximálna prepravná kapacita 55 mld. m³/rok; v prvej fáze by však mala byť vybudovaná len jedna vetva plynovodu s kapacitou 27,5 mld. m³/rok (predpoklad začatia prevádzky v roku 2011).

Nemecký energetický koncern RWE, resp. jeho česká dcéra RWE Transgas Net chce investovať 15 miliárd českých korún do projektu Gazela, ktorý má spojiť plynovod pri nemeckom hraničnom priechode Rozvadov s Horou sv. Kataríny, pričom sa zvažujú tri varianty spojnice. Hlavným cieľom je prostredníctvom plánovaného plynovodu OPAL pripojenie na plynovod Nord Stream. Pri vybudovaní tohto plynovodu je možnosť, že sa istý objem prepravy v dlhodobom výhľade presunie zo Slovenska do týchto nových plynovodných koridorov. Vybudovanie plynovodu súvisí s plynovodom Nord Stream a vznikom súvisiacich prepravných trás. Jedna z vetiev napojených na Nord Stream – plynovod OPAL, by mala končiť na česko-nemeckých hraniciach a Transgas Net plánuje pokračovanie na českom území práve projektom Gazela.

Obr. č. 2: Súčasný prepravný plynovody a plánované projekty:

Zdroj: IEA

Je možné konštatovať, že okrem projektu Nabucco, každá nová tranzitná trasa vedúca cez okolité krajiny (napr. plynovody Nord Stream, South Stream vo výstavbe) môže mať vplyv na objem plynu prepravovaného cez naše územie prostredníctvom slovenského prevádzkovateľa prepravnej siete – spoločnosť eustream, a.s. Zníženie prepravovaných objemov zaznamenala spoločnosť aj v období spustenia plynovodu Jamal do prevádzky v období na prelome rokov 1999/2000.

Príloha č. 5

Porovnanie plynárenských sietí v SR so sieťami v iných krajinách EÚ v 2008

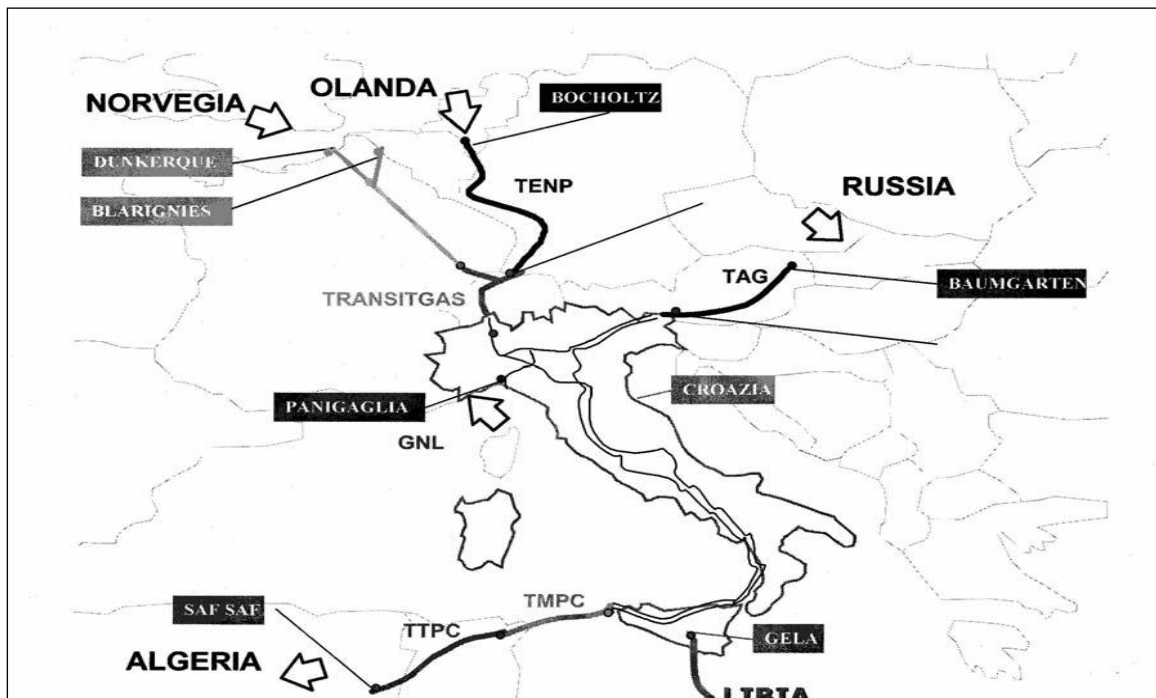
KRAJINA	ZÁSOBNÍKY	PREPRAVA hraničné body	PREPRAVA prepravná sieť	DISTRIBÚCIA	ZDROJE	DODÁVATELIA
Slovenská republika	2	3	1- prevádzkovateľ prepravnej siete	1- prevádzkovateľ	vlastné (2-3%), Rusko (95%), noví dodávatelia (?)	5
Česká republika	7	4	1- prevádzkovateľ prepravnej siete	3	3 Rusko, Nórsko, Nemecko	8
Maďarsko	5	3	1- prevádzkovateľ prepravnej siete	10- distribučné spoločnosti, regionálne		
Poľsko	6	6	1- prevádzkovateľ prepravnej siete	6- prevádzkovatelia	5 Vlastné, Rusko, Nórsko, Dánsko, Turkmenistan	1
Nemecko	41 LNG- 1	5	5- prevádzkovatelia prepravnej siete, národná 24- prevádzkovatelia prepravnej siete, regionálna	700- regionálne a lokálne	6 vlastné, Holandsko, Nórsko, Rusko, Dánsko, Veľká Británia	2
Taliansko	10	5	3- prevádzkovatelia prepravnej siete, národná 8- prevádzkovatelia prepravnej siete, regionálna	430-regionálne a lokálne	6 Alžírsko, Rusko, Holandsko, Nórsko, Nigéria, Líbya	3
Maďarsko	5	3	1- prevádzkovateľ prepravnej siete	10- distribučné spoločnosti, regionálne	5 vlastné, Rusko, Nemecko, Švajčiarsko, Francúzsko, Turkmenistan	6
Francúzsko	15	9	2- prevádzkovatelia prepravnej siete	23- prevádzkovatelia 22- distribučné spoločnosti, lokálne	4 Nórsko, Rusko, Alžírsko, Holandsko	3
Holandsko	3 LNG- 1	15	1- prevádzkovateľ prepravnej siete	12- prevádzkovatelia	vlastné	3
Rakúsko	5	8	7- prevádzkovatelia prepravnej siete	5- nadregionálne 19- regionálne	4 Vlastné, Rusko, Nemecko, Nórsko	4
Veľká Británia	4 LNG- 4	4	1- prevádzkovateľ prepravnej siete, národná	8- distribučných sietí 4- prevádzkovatelia	3 Belgicko, Nórsko, Holandsko	7

Zdroj: Spracované úradom na základe viacerých verejne prístupných zdrojov

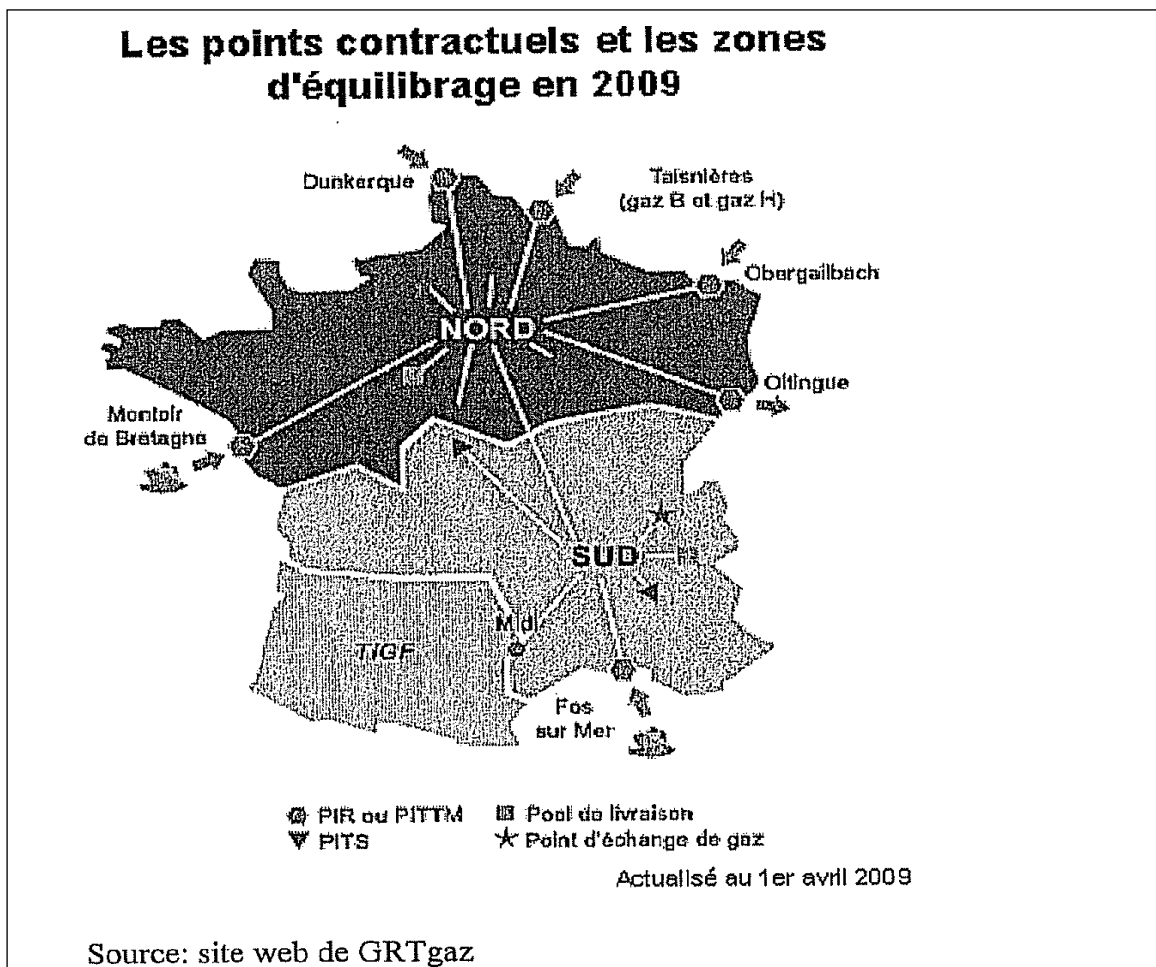
http://www.gie.eu.com/maps_data/downloads/GSE_STORAGE.pdf

http://www.energy-regulators.eu/portal/page/portal/EER_HOME/EER_PUBLICATIONS

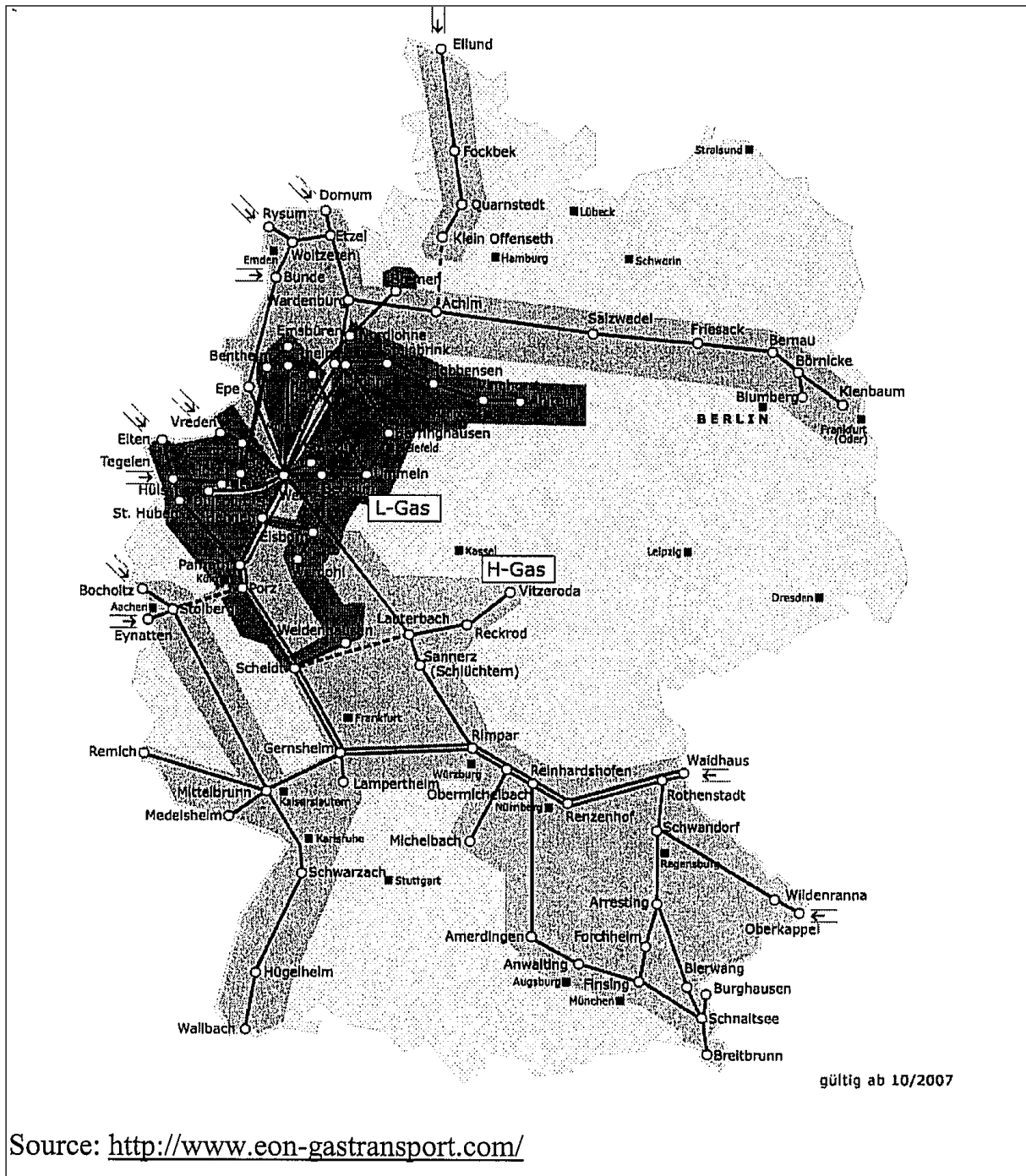
- **Prepravná sieť Taliansko** (zdroj: Case No. COMP C. 39315 – ENI)

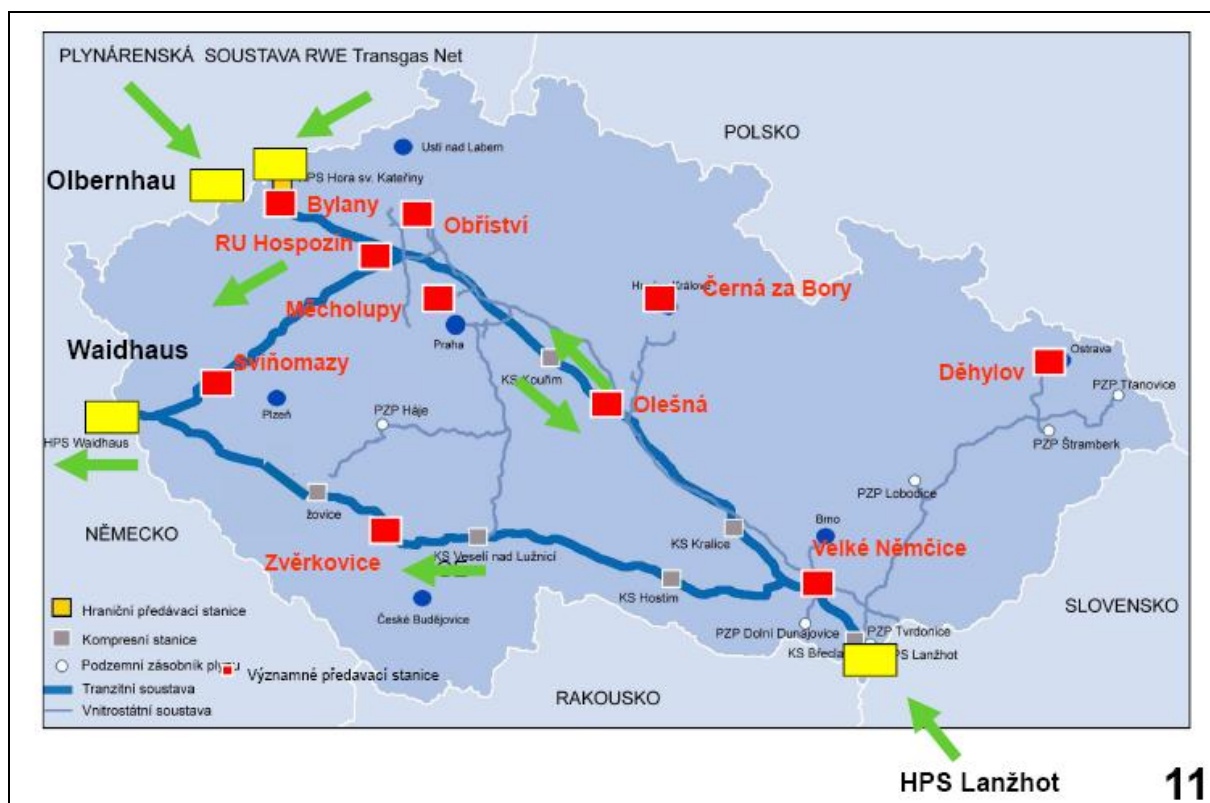
- **Prepravná sieť Francúzsko** (zdroj: Case No. COMP C. 39 316 - GdF foreclosure)

● **Prepravná sieť Nemecko** (zdroj: case No. COMP C. 39 402 - RWE foreclosure)

- **Prepravná sieť ČR** (zdroj: <http://www.cgoa.cz/cs/download/akce-2009/ppk-2009/09-presentace-nehoda.pdf>)

Príloha č. 6

Prípád z oblasti plynárenstva posudzovaný Protimonopolným úradom

- **Podrobnejší opis k prípadu zneužívania dominantného postavenia na trhu prepravy zemného plynu spoločnosťou eustream, a.s.**

Úrad v roku 2008 uložil pokutu spoločnosti eustream, a.s. (v tom čase SPP – preprava, a.s.) za zneužitie jej dominantného postavenia (rozhodnutie č. 2008/DZ/R/2/076). Spoločnosť GasTrading, s.r.o., ako prevádzkovateľ novovybudovanej distribučnej siete zemného plynu v areáli Priemyselného parku Levice – Géňa žiadala spoločnosť eustream, a.s. o pripojenie k prepravnej sieti. Za týmto účelom vybuďovala spoločnosť GasTrading, s.r.o. pripojovacie zariadenie (pre objasnenie uvádzame, že v zmysle legislatívy je pripojovacie zariadenie súčasťou prepravnej siete). V priebehu následných rokovaní však spoločnosť eustream, a.s. podmienila uzavretie zmlúv požiadavkou odkúpiť toto pripojovacie zariadenie do svojho vlastníctva, pričom jej odôvodnenia neboli právne ani objektívne opodstatnené.

Úrad dospel k záveru, že spoločnosť eustream, a.s. si ako člen ekonomickej skupiny SPP práve z pozície svojej trhovej sily vynucovala splnenie podmienky, ktorá nesúvisela s predmetom uzatváraných zmlúv a nebola nevyhnutná pre dosiahnutie ich cieľa. V každej ekonomickej skupine je v záujme jej členov vzájomne sa podporovať a spoločne sa snažiť o posilnenie svojich pozícií na trhu, čo prispieva k sile celej ekonomickej skupiny. Takýto správanie sa objavilo aj v prípade ekonomickej skupiny SPP, o čom svedčí skutočnosť, že pripojeniu distribučnej siete spoločnosti GasTrading, s.r.o. na prepravnú sieť sa snažila zabrániť tak spoločnosť SPP – distribúcia, a.s. ako aj spoločnosť SPP, a.s. Tieto spoločnosti podali rozklad proti rozhodnutiu MH SR o vydaní osvedčenia o súlade investičného zámeru spoločnosti GasTrading, s.r.o. s dlhodobou koncepciou energetickej politiky SR. Po zamietnutí obidvoch rozkladov v danej veci spoločnosť eustream, a.s. vytvárala spoločnosti GasTrading, s.r.o. prekážky pri uzatváraní zmlúv, čím sa ju snažila potrestať jednak za vybudovanie infraštruktúry pripojenej priamo na prepravnú sieť (v dôsledku čoho nepotrebuje spoločnosť GasTrading, s.r.o. pre svoje potreby ani pre potreby ostatných odberateľov plynu využívať služby spoločnosti SPP – distribúcia, a.s. a môže tak obchádzať distribučné poplatky, ktoré by jej inak za distribúciu plynu musela platiť) a jednak za jej vstup na trh distribúcie a dodávky zemného plynu, kde sa stala lokálnym konkurentom spoločností SPP, a.s. a SPP – distribúcia, a.s.

Krajský súd dňa 1.7.2010 potvrdil rozhodnutie Rady Protimonopolného úradu SR ako aj pokutu 98,9 milióna SK (cca 3,28 milióna EUR) spoločnosti eustream, a.s. Spoločnosť eustream, a.s. následne podala voči tomuto rozhodnutiu odvolanie.

Príloha č.7

Vybrané prípady (ukončené) z oblasti plynárenstva posudzované Európskou Komisiou v roku 2009

• Prípady COMP C. 39 402 - RWE foreclosure

Na základe informácií získaných z inšpekcie v ekonomickej skupine spoločností RWE dospela Európska komisia k záverom, že RWE mohla zneužívať svoje dominantné postavenie na regionálnych trhoch prepravy a veľkoobchodu so zemným plynom prostredníctvom zvyšovania nákladov svojich rivalov a bránením prístupu nových konkurentov vstupujúcich na trh k prepravným kapacitám v Nemecku. Nedostatočný prístup k infraštruktúre totiž limituje schopnosť nových hráčov na trhu získať si zákazníkov napriek konkurencieschopnosti a výhodnosti ich ponúk.

Konkrétne šlo o podozrenia z vytvárania nasledujúcich prekážok na trhu vo vzťahu ku konkurentom, ktoré v konečnom dôsledku mohli viesť k uzatvoreniu trhu so zemným plynom s následným poškodzovaním koncových spotrebiteľov:

- poskytovanie prístupu do prepravných sietí, ktorý je nevyhnutný na pôsobenie hráčov vstupujúcich na následné trhy, za umelo nastavované vysoké ceny s úmyslom navyšovať náklady konkurentov a znevýhodňovať ich tak na trhoch dodávok plynu koncovým zákazníkom (podozrenie na „margin squeeze“)
- neefektívne opatrenia v oblasti manažmentu využívania prepravných sietí (hromadenie nevyužitej kapacity a jej blokovanie v prospech svojich spriaznených spoločností)
- neumožnenie zákazníkom zmeniť dodávateľa plynu
- rezervácia prepravných kapacít spriazneným spoločnostiam na dlhé obdobie a poskytovanie rabatov na základe dĺžky rezervácií s následkom znevýhodnenia tretích strán, keďže tie mali priestor len na rezerváciu malých objemov prepravných kapacít a neboli tak schopné efektívne konkurovať dominantnej spoločnosti na trhu
- neopodstatnené odmietnutie žiadostí tretích strán o prístup do prepravnej siete a blokovanie nadbytočných, nevyužívaných kapacít podnikmi zo skupiny RWE
- nesymetrické uplatňovanie tarifného systému v rámci vyvažovania siete, ktoré pôsobia ako bariéra vstupu nových konkurentov, keďže majú navyše menší hráči menší počet zákazníkov, nemajú možnosť si toto riziko medzi nich rozložiť tak efektívne ako dominantná dodávateľská spoločnosť

Po zverejnení obáv Európskej komisie z možného zneužívania dominantného postavenia na nemeckom trhu so zemným plynom ponúkla spoločnosť RWE Európskej komisii záväzky a v tá marci 2009 oznámila, že považuje predložené záväzky spoločnosti RWE, v ktorých sa spoločnosť zaviazala odčleniť svoju existujúcu sieť na prepravu zemného plynu v západnom Nemecku, za dostatočné na to, aby sa otvorili možnosti pre vstup nových konkurentov na trh a aby sa zefektívnila súťaž na dotknutých trhoch.

• Prípád COMP C. 39 316 - GdF foreclosure

V decembri 2009 Európska komisia schválila rozhodnutie o prijatí záväzkov, ktoré spoločnosti GdF Suez SA a jej dcérske spoločnosti predložili v rámci predbežného vyhodnotenia obáv z možného zneužívania dominantného postavenia týchto spoločností na francúzskom trhu so zemným plynom.

V júni 2009 prijala Európska komisia predbežné posúdenie súťažných obáv, ktoré spočívali najmä:

- v dlhodobej rezervácii väčšiny importnej kapacity prepravných sietí vo viacerých častiach krajiny (sever a juh)
- v spôsobe rozhodovania o maximálnej importnej kapacite a jej alokácii v novom LNG termináli Fos Cavaou
- v strategickom limitovaní investícií do rozširovania nových importných kapacít v rámci LNG terminálu Montoir de Bretagne
- v takom zneužívaní dominantného postavenia spoločností GdF, ktoré v konečnom dôsledku viedlo k uzatvoreniu prístupu ku kapacitám v oblasti prepravy zemného plynu v importných bodoch pri vstupe do krajiny, a tým aj k obmedzovaniu hospodárskej súťaže na následných trhoch dodávok zemného plynu vo Francúzsku, čo mohlo mať za následok poškodenie tak konkurentov ako aj spotrebiteľov na daných trhoch

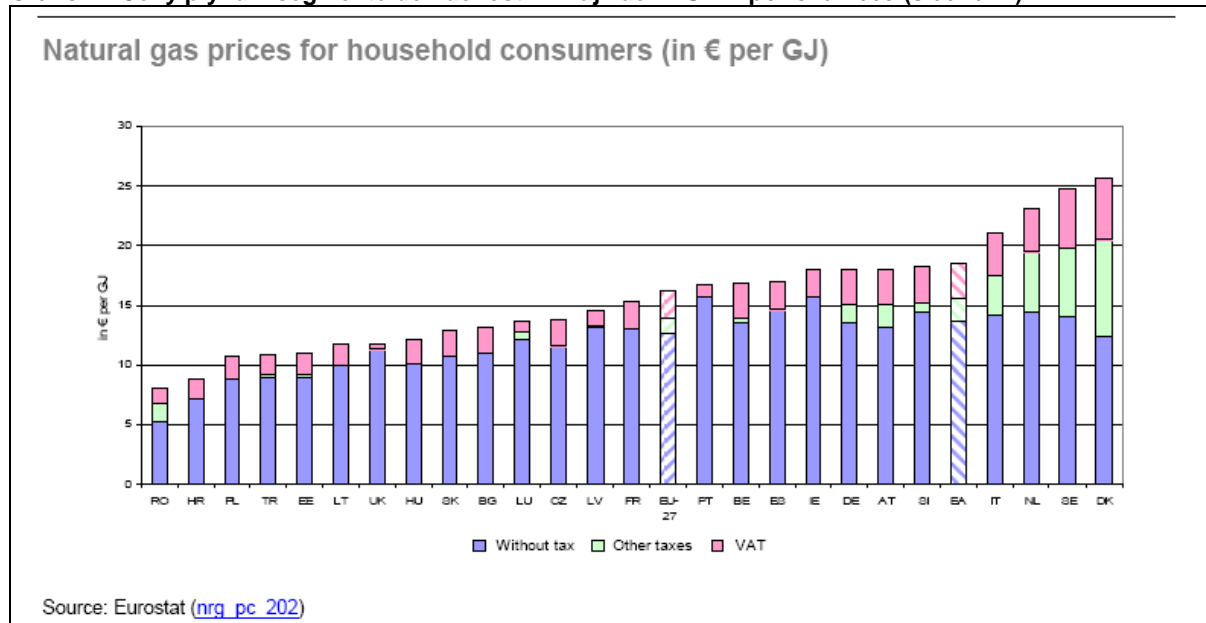
V predložených záväzkoch upravených po uskutočnení ich testovania medzi ostatnými účastníkmi trhu sa spoločnosť GdF Suez SA zaviazala k okamžitému uvoľneniu dlhodobých importných kapacít na pevnej báze v rámci každej severnej a južnej vyvažovacej zóny a zníženie kapacít určených pre spoločnosť GdF pod 50% z celkového množstva pevnej dlhodobej importnej kapacity vo Francúzsku od roku 2014 a zachovať tento stav na rovnakej úrovni počas 10 nasledujúcich rokov. Upravené záväzky sa týkajú aj využívania LNG terminálov vo Francúzsku.

Príloha č. 8

Vývoj cien za plyn vo vybraných krajinách EÚ

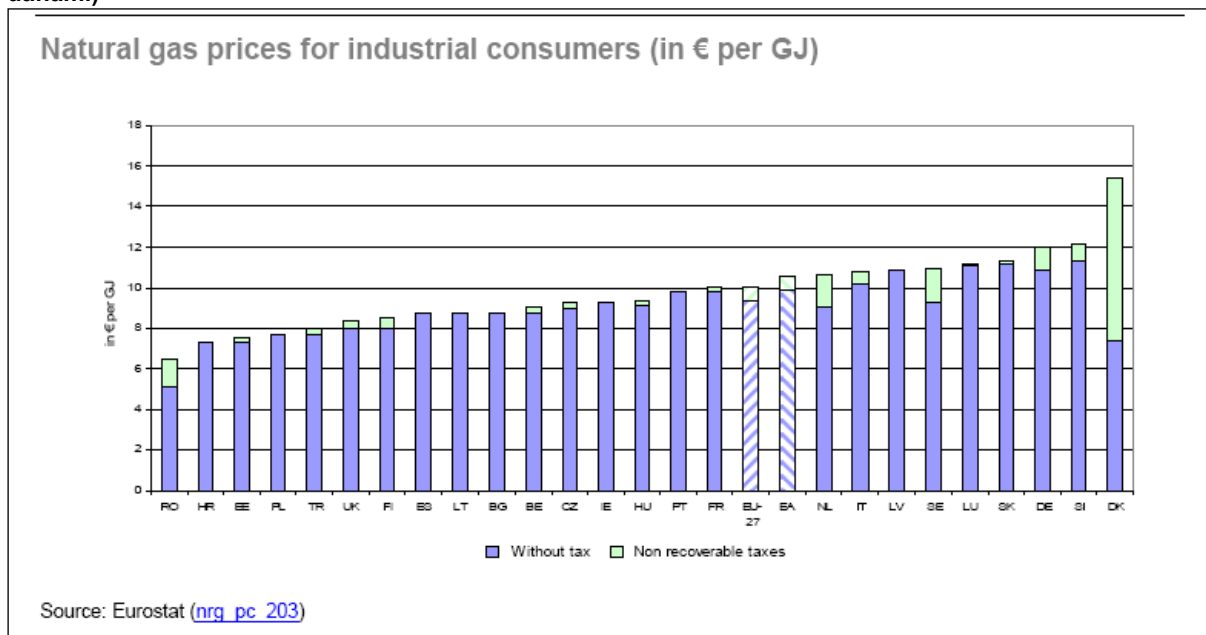
I. polrok 2009 domácnosti (ceny vrátane daní)

Graf č. 4: Ceny plynu v segmente domácností v krajinách EÚ v I. polroku 2009 (s daňami)

I. polrok 2009 priemysel (ceny vrátane daní)

Graf č. 5: Ceny plynu v segmente priemyselných zákazníkov v krajinách EÚ v I. polroku 2009 (s daňami)

Tab. č. 5: Údaje a % zmeny v cene za plyn v jednotlivých zákaznických skupinách

Krajina	Domácnosti (zákl. ceny za plyn v Eur bez daní)			Krajina	Priemysel (zákl. ceny za plyn v Eur bez daní)		
	2008- II. polrok	2009- I. polrok	zmena (%)		2008- II. polrok	2009- I. polrok	zmena (%)
Rumunsko- ®	6,14	5,28	-16,3%	Rumunsko- ®	6,36	5,1	-24,7%
Estónsko- ®	8,38	8,99	6,8%	Estónsko- ®	8,57	8,73	1,8%
Litva- ®	9,01	10	9,9%	Litva- ®	12,14	8,73	-39,1%
Bulharsko - ®	9,05	10,95	17,4%	Bulharsko - ®	7,43	8,74	15,0%
Maďarsko- ®	10,77	10,13	-6,3%	Maďarsko- ®	11,41	9,13	-25,0%
Slovensko- ®	10,86	10,78	-0,7%	Slovensko- ®	12,94	11,12	-16,4%
Poľsko- ®	11,72	8,85	-32,4%	Poľsko- ®	9,33	7,73	-20,7%
ČR	12,34	11,55	-6,8%	ČR	10,61	8,98	-18,2%
VB	12,37	11,28	-9,7%	VB	8,24	7,99	-3,1%
Rakúsko	13,04	13,13	0,7%	Rakúsko	..	..	..
Dánsko- ®	13,13	12,4	-5,9%	Dánsko- ®	8,81	7,38	-19,4%
Lotyšsko- ®	13,2	13,21	0,1%	Lotyšsko- ®	10,99	10,86	-1,2%
Holandsko	13,41	14,43	7,1%	Holandsko	9,15	9,02	-1,4%
Taliansko- ®	13,55	14,19	4,5%	Taliansko- ®	10,82	10,17	-6,4%
Francúzsko- ®	13,71	13,01	-5,4%	Francúzsko- ®	10,61	9,76	-8,7%
Belgicko	13,92	13,54	-2,8%	Belgicko	10,34	8,73	-18,4%
Španielsko- ®	15,64	14,64	-6,8%	Španielsko- ®	9,03	8,73	-3,4%
Slovinsko	15,68	14,44	-8,6%	Slovinsko	11,87	11,34	-4,7%
Írsko- ®	15,9	15,76	-0,9%	Írsko- ®	10,99	9,3	-18,2%
Nemecko	16,14	13,48	-19,7%	Nemecko	12,69	10,86	-16,9%
Portugalsko	16,65	15,68	-6,2%	Portugalsko	9,21	9,81	6,1%
Švédsko	16,95	14	-21,1%	Švédsko	12,89	9,3	-38,6%

Pozn.: Symbol ® sa nachádza vedľa krajín, kde sú ceny za zemný plyn regulované

Zdroj: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>

Príloha č. 9

Tab. č. 6 : Cenová regulácia jednotlivých zákazníckych skupín v niektorých krajinách EÚ

	domácnosti	Malé podniky	Stredné až veľké podniky	Energeticky náročný priemysel
Krajiny bez cenovej regulácie od 1. júla 2008 (z 23 EÚ krajín)	8 Rakúsko Belgicko ČR Nemecko Luxemburg Slovinsko Švédsko VB	11 Rakúsko Belgicko ČR Estónsko Nemecko Taliansko Luxembursko SR Slovinsko Švédsko VB	13 Rakúsko Belgicko ČR Estónsko Nemecko Taliansko Luxembursko Holandsko SR Slovinsko Španielsko Švédsko VB	15 Rakúsko Belgicko ČR Estónsko Dánsko Nemecko Taliansko Írsko Luxembursko Holandsko SR Slovinsko Španielsko Švédsko VB
Krajiny s cenovou reguláciou od 1. júla 2008 (z 23 EÚ krajín)	12 Dánsko Estónsko Francúzsko Maďarsko Írsko Taliansko Litva Holandsko Poľsko Rumunsko SR Španielsko	9 Dánsko Francúzsko Maďarsko Írsko Litva Holandsko Poľsko Rumunsko Španielsko	8 Dánsko Francúzsko Maďarsko Írsko Litva Poľsko Rumunsko Španielsko	6 Francúzsko Maďarsko Litva Poľsko Portugalsko Rumunsko
Pozn. : Grécko a Lotyšsko: uzavreté trhy, Portugalsko: uzavretý trh pre domácnosti a malé podniky				

Zdroj: Hodnotiaca správa ERGEG z marca 2009 „Status Review of End-User Price Regulation as of 1 July 2008“

Príloha č. 10

Vyvažovanie siete v SR a jej pravidlá⁸⁹

Vyvažovanie siete predstavuje súbor činností, ktorými prevádzkovateľ siete riadi prevádzku siete na vymedzenom území SR v reálnom čase tak, aby v každom okamihu zabezpečil dopravu plynu zo vstupných bodov siete do výstupných bodov siete a aby sa sieť na vymedzenom území prevádzkovala správne, bezpečne a nediskriminačne pre všetkých účastníkov trhu s plynom a náklady na prevádzku sa spravodlivo priradovali jednotlivým účastníkom trhu s plynom. Vyvažovanie siete sa vykonáva za účelom dodržania rovnováhy medzi množstvom plynu vstupujúcim do siete pre účastníka trhu s plynom a množstvom plynu odoberaným zo siete účastníkom trhu s plynom.

Za fyzické vyvažovanie siete zodpovedá a zúčtovanie odchýlok v SR vyhodnocuje prevádzkovateľ distribučnej siete. Účastník trhu s plynom (odberateľ zemného plynu) zodpovedá za odchýlku, pričom môže svoju zodpovednosť vrátane všetkých s tým spojených finančných záväzkov zmluvne preniesť na svojho dodávateľa plynu v súlade s podmienkami prevádzkovateľa siete. Výrobca plynu môže svoju zodpovednosť za odchýlku vrátane všetkých s tým spojených finančných záväzkov zmluvne preniesť na svojho odberateľa v súlade s podmienkami prevádzkovateľa siete. Vyvažovacia zóna je oblasť daná vymedzeným územím prevádzkovateľa siete.

Ak je na vymedzenom území SR viac prevádzkovateľov distribučnej siete, za vyvažovanie siete je zodpovedný prevádzkovateľ distribučnej siete, ktorý je povinný plniť úlohu plynárenského dispečingu na vymedzenom území. Ostatní prevádzkovatelia distribučnej siete uzatvoria dohodu s prevádzkovateľom distribučnej siete, ktorý je povinný plniť úlohy plynárenského dispečingu na vymedzenom území, na ktorej základe sa zabezpečí prepojitelnosť distribučných sietí a odovzdávanie údajov potrebných na vyvažovanie siete.

Prevádzkovateľ distribučnej siete má vyhradenú časť kapacity zásobníkov najmä na krytie denných odchýlok účastníkov trhu s plynom; náklady na túto kapacitu sa zahŕňajú do ceny za distribúciu plynu.

Ak vyhradená kapacita zásobníkov nie je dostatočná na vyvažovanie distribučnej siete, prevádzkovateľ distribučnej siete požiada účastníkov trhu s plynom, aby upravili množstvo vtláčaného alebo ťaženého plynu zo zásobníka až do výšky ich dohodnutej uskladňovacej kapacity. Ak toto opatrenie nepostačuje, prevádzkovateľ distribučnej siete vyzve prevádzkovateľa zásobníka, aby mu poskytol voľnú kapacitu zásobníkov potrebnú na vyvažovanie distribučnej siete. Ak to umožňujú technické podmienky, prevádzkovateľ zásobníka požiadavke vyhovie.

Vyvažovací režim je denný. Z toho vyplýva, že vyvažovanie sa uskutočňuje a vyhodnocuje za plynárenský deň. Pre každého užívateľa distribučnej siete sa vypočíta jedna denná odchýlka, ktorá sa zaznamená na jeho vyvažovací účet. Povolená denná odchýlka je stanovená vo výške 5 % zo zmluvne dohodnutej dennej distribučnej kapacity užívateľa distribučnej siete. Po prekročení tohto 5-percentného

⁸⁹ <http://www.economy.gov.sk/sprava-o-vysledku...plynu...-/130672s>, uvedené pravidlá vyvažovania vyplývajú najmä z ustanovení Nariadenia vlády SR č. 409/2007 Z.z. v znení nariadenia vlády SR č. 212/2010 Z.z.

tolerančného pásma je užívateľ povinný zaplatiť poplatok, o ktorý bola prekročená povolená denná odchýlka.

Prevádzkovateľ distribučnej siete vedie vyvažovací účet každému užívateľovi, ktorý zodpovedá za odchýlku. Na ňom sa eviduje kumulovaný stav jeho odchýlok. Maximálna kumulovaná odchýlka na vyvažovacom účte je určená na päťnásobok povolenej dennej odchýlky užívateľa distribučnej siete, t. j. celková tolerancia je 25 % zo zmluvne dohodnutej dennej kapacity. Ak užívateľ túto toleranciu prekročí, množstvo plynu mimo tolerančného pásma sa od neho odkúpi v prípade kladnej odchýlky vo výške 75 % referenčnej ceny alebo v prípade záporných odchýlok sa mu odpredá za 200 % referenčnej ceny.